

๑๒๙. อธิปุปายผล เอเก^๔
อสมี โภสุมี เทวเต^๕
ปิยะนุติ ภมุมนิ
ตานิ อิชุณนุติ วา น วา.

๑๒๙. ดูกรเทพธิดา คนบางพากในโลกนี้
ได้เห็นผลแห่งความประسنศ์ของตน
แล้ว จึงประกอบการงานทั้งหลาย
การงานเหล่านั้น จะสำเร็จก็ตาม
ไม่สำเร็จก็ตามที.

๑๓๐. สนธิภูจิก กมุผล
นุ ปสุสสิ เทวเต^๖
สนุนา อัญเช ตรำนห
ตบุจ ปสุสามิ สนุติเก.

๑๓๐. ดูกรเทพธิดา ท่านยอมเห็นผลแห่ง^๗
การงานอันประจักษ์ แก่ตนแล้ว
มิใช่หรือ คนอื่น ๆ พากันจมลงใน
มหาสมุทร เรากลับเดียวเท่านั้น
พยายามว่ายข้ามอยู่ และได้เห็น
ท่านมาสถิตอยู่ใกล้เรา.

๑๓๑. โล อห วายมิสุสามิ
ยถາสดิ ยถາพล
คุช ปาร สมุททสุส
กสุส บุริสการิยนุติ.

๑๓๑. เราเน้นจักพยายามตามสติ ตาม
กำลัง จักกระทำความเพียร ที่บุรุษ
พึงกระทำ ไปให้ถึงฝั่งแห่งมหา-
สมุทร".

ตตุณ อุดจนุตโนดิ โย "อิห
กมุน วิริย กตุวะปิ นิปุพาเตตุ น
สกุกา, อุดจนุตเมว อปารเนยุยนุติ
วิหตุวะ จณุหตดุติ มตตุหตุติอาหโย^๘
อยริหวนุติ อตตุตโน ปาน น รกุเขยุย.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ถึงที่สุด
ความว่า บุคคลได้รู้แจ้งว่า "แม้เราจะ
ได้พยายามทำการงาน คือ ความเพียร
เช่นนี้แล้ว ก็ไม่สามารถจะให้สำเร็จ
ประโยชน์ได้, คือยังไม่ถึงที่สุดด้วยความ
พยายามได้" เมื่อไม่ป้องกันอันตราย
มีซ้างดุร้ายและซ้างตกมันเป็นต้น ซึ่งว่า
ไม่พึงรักษาซึ่วิตของตน.

ชลบุรา โล ยท นาปเยติ โล ยท
ตาทิเสส ชาเนส วิริย นาปเยย,

คำว่า ถ้าผู้นั้นพึงรู้และพึงละ ท่าน
แสดงว่า ถ้าบุคคลนั้นพึงละความเพียร

ชาเนຍย ตสุส กุสิตภาวสุส ผล, ตุ่ว ย ว ต ว นิรตุก วทสีติ ทีเปติ. ป ลิย ป น “ช ล บ า ส ย ห า ป ย น ” ต ล ิ ข ิ ต, ต อ ภ ู จ า ถ า ศ น ต ุ ต ิ.

อธิปุปายผลนุติ อตุตโน อธิปุปายสุส ผล สมปสุสманา เอกจุเจ บุริสา กสิวนิชชาทีน กมุมนิ ปโยเซนติ, ตานิ อิชุณนุติ ว น ว า ติ. “เอตุต ค มิ สุ สา มิ, อิท อุคคเหสุ สา มี” ต ิ ก า ย ิก จ े ต ล ิ ก ว ิ ร ย ก ร ो น ุ ต ศ ุ ศ ต า นิ อิชุณนุเตา, ตสุมา ต გ า ต ว ว ภ ู ภ ด ิ ย ว า ต ิ ท ศ ु ศ ต ิ.

สนุนา อ ล บ า ต ร า น ห น ต ิ อ ล บ า บ า ช นา มหา สม ุ ท ุ เท สนุนา นิ มุ คุ ค ว ิ ร ย อ ก ร ो น ุ ต า ม จ ุ ฉ ก จ ุ ช ป า ก ุ ช ชา ต า, อ ห ป น เอก โ ก ิ ว ต ร า ว ต ิ.

ในสูนานะทั้งหลายเช่นนี้น, พึงรู้ผลแห่งความเกียจคร้านนั้น ที่ท่านกล่าวว่าเป็นผลหาประโยชน์ไม่ได้. แต่ในบาลีท่านเขียนไว้ว่า “ช ล บ า ส ย ห า ป ย ” แปลว่า “ถ้าบุคคลนั้นละความเพียรสีຍ พึงรู้ความเสื่อม” ดังนี้. คำนั้นไม่มีในวรรถกถา.

คำว่า ผลแห่งความประسنศ (ของตน) ท่านแสดงว่า บุคคลบางพากเห็นผลแห่งความประسنศของตนก่อน จึงประกอบการงานมีกิจกรรม และพานิชยกรรม เป็นต้น, คิดว่า การงานเหล่านั้นจะสำเร็จ ก็ตามไม่สำเร็จก็ตามดังนี้. เมื่อบุคคลทำความเพียรทางกายและทางจิต ด้วยตั้งใจ ว่า “เราจักไปในที่นี้, เราจักเรียนเขา การงานอย่างนี้” การงานทั้งหลายก็ยอมสำเร็จโดยแท้, เพราะฉะนั้นทุกคนควรทำความเพียรนั้นที่เดียว.

คำว่า คนอื่น ๆ พากันจมลงในมหาสมุทร เราคนเดียวเท่านั้นพยายามว่ายข้ามอยู่ ความว่า ชนทั้งหลายเหล่านี้พากันจมคือจมลงในมหาสมุทรทั้งหมด ไม่ทำความเพียร ได้เป็นภัยษาหารของปลาและเต่า, แต่เราคนเดียวเท่านั้นยังว่ายข้ามอยู่ได้.

ຕະບູຈ ປສຸສາມີ ສນຸຕິເກຕີ ອິທຶນ
ເມ ວິໄຍພລໍ ປສຸສ. ມຢາ ອິມິນາ
ອຕຸຕກາວເນ ເຫວຕາ ນາມ ນ
ທິກູຈປຸພພາ. ໄສ ອໍທ ຕະບູຈ ອິມິນາ
ທິພຸພອຕຸຕກາວເນ ມມ ສນຸຕິເກ ຈິຕໍ
ປສຸສາມີ. ພຄາສຕີ ພຄາພລນຸຕີ ອຕຸຕໂນ
ສຕິຢາ ຂ ພລສຸສ ຂ ອນຸຮູບໍ. ກສຸສນຸຕີ
ກຣິສຸສາມີ.

ເຫວຼາດ ຕະຫຼາດ ຕໍ່ທັນ ວຈນ
ສຸດວາ ຕະຫຼາດ ດຸຕີ ກຣົນຕີ ຄາດມານ
ເຄື່ອງ.“ໄຍ ດຸກໍ ເຂວ້ ຄເຕ ໂອເມ
ອປຸປ່ເມຍຸແຍ ມະນຸໂນເວ
ຮົມມວຍາມສມູປັນໃນ
ກມໍມູນາ ນາວສີທລ
ໄສ ດຸກໍ ດັດເກວ ຄຊຸຈານີ
ຢັດຖຸ ເຕ ນິຈົຕີ ມໂນ”ຕີ.

คำว่า และได้เห็นท่านมาสิ่งอยู่ใกล้ๆ เรากัน ความว่า ท่านคงดูผลแห่งความเพียรของเรานี้เด็ด ขึ้นชื่อว่า เทวดา เราไม่เคยเห็นมาก่อนด้วยอัตภาพนี้เลย และเราได้เห็นเทพบริดานั้น ซึ่งมาสิ่งอยู่ที่ใกล้เราด้วยร่างกายเป็นทิพย์นี้ คำว่า ตามสติ ตามกำลัง ได้แก่ ความเพียรอันสมควรแก่สติและกำลังของตน คำว่า จักทำคือเราจักทำ(ความเพียรนั้น).

เทพธิดา(มณีเมฆลักษณ์) ได้สตูบคำ
มั่นคงนั้นของพระมหาสัตว์นั้น เมื่อจะ
ทำความชุมชนยพระองค์ จึงกล่าวคุกาว่า
๑๓๒. “เมื่อห่วงมหรณพหังลิก หังกว้าง
หาประมาณมิได้ เห็นปานนี้แล้ว
ท่านได ถึงพร้อมด้วยความพยายาม
โดยธรรม ยังไม่จมเพรากการ
กระทำความเพียรของบุรุษ ท่าน
นั้น จงไปในสถานที่เป็นที่ยินดี
แห่งใจของท่านเดิม”.

คำว่า “หงส์กเห็นป่านนี้” ความว่า เมื่อห่วงมหาสมุทรทั้งลึก ทั้งกว้าง หาประมาณมิได้เห็นป่านนี้. คำว่า “คงพร้อม” ด้วยความพยายามโดยธรรม คือมาตามพร้อมแล้วด้วยความพยายาม โดยชอบธรรม. คำว่า “ไม่จมลงเพราะการกระทำ

ພສູມື ຈານ់ ດວ ມໂນ ນິຈາຕີ. ແຕ່ເກວ
ຄະຫານີຕີ ອຕູໄຕ.

ความว่า ท่านไม่明珠เพราะกรรມ คือ
การกระทำการมเพียรของบุรุษของตน.
คำว่า ในสถานที่เป็นที่ยินดีแห่งใจ
ของท่าน ความว่า ใจของท่านยินดีใน
สถานที่ใด ท่านจะไปในสถานที่นั้นเดิน
ดังนั้น.

ເວລັບຈ ປນ ວຕ່າວ “ປະທິຕ
ມຫາປຣກກມ ກຸ້ມ ຕໍ່ ເນສູສາມີ”ຕ
ປຸງຂີ. “ມີຄືລັນຄຽນ”ຕີ ຖຸດໍຕ ສາ
ມຫາສຕຸຕໍ່ ມາລາກລາປ໌ ວຍ ອຸກໆໃປຕ່າວ
ອຸໄກນີ ພາຫານີ ບົກຄະຍຸ້ນ ອຸເ
ນີປ່າງໝາເປັດ່າວ ປີຍປຸງຕໍ່ ວຍ ອາຫາຍ
ຄຈຸດນຸ້ຕີ ອາກາສີ ປົກໜຸ້ທີ. ມຫາສຕຸໂຕ
ສຕຸຕາໜໍ ໄລໂນທເກນ ອຸປົກລິງູຈສຣີໂຮ
ທີພຸພຜສຸເສັນ ຜຸ້ງົງ ນິທຸກໍ ໂອກກມ.
ອຕ ນໍ ສາ ມີຄືລີ່ ເນຕ່າວ ອມພວເນ
ມງຄລສິລາປຕໍຕ ທກໍໃນປສຸເສັນ ນີປ່າງໝາ-
ເປັດ່າວ ອຸຍຸພາແນ ໜ່ວຕານີ ຕສຸສ
ອາຮກຸໍ່ ຄາຫາເປັດ່າວ ສກງູຈານເມວ
ຄຕາ.

ก็แล ครั้นเหพยิดามณีเมฆลากล่าว
อย่างนี้แล้ว จึงถามว่า “ข้าแต่ท่านบังสิทธิ
ผู้มีความนากบั่นมาก ข้าพเจ้าจะพาท่าน
ไป ณ ที่ไหน”. เมื่อพระมหาสัตว์ตรัสว่า
“ไปยังมิถุานคร” นางมณีเมฆลานนั่น
ยกพระมหาสัตว์ขึ้น ดุจบุคคลยก กำ
ดอกไม้ ประคงด้วยแขนหั่งสอง ให้นอน
แนบทรงอก พาพระมหาสัตว์ไป ดุจอุ่ม
บุตรเป็นที่รัก เหงาไปในอากาศ. พระ
มหาสัตว์ มีกายเสร้ำหอมองแล้วด้วย
น้ำคิมตลอด ๗ วัน เมื่อถูกสัมผัสทิพย์
ก็หยั่งลงสู่ความหลับสนิท. ลำดับนั้น
นางมณีเมฆลา กิน้ำพระมหาสัตว์ไป
ยังมิถุานครให้บรรหมโดยข้างเบื้องขวา
บนแผ่นศีลากันเป็นมงคลในสวนมะม่วง
ให้พวงเทวดาในสวน(มะม่วง) รับการ
รักษาพระมหาสัตว์แทนแล้ว กลับไปยัง
ที่อยู่ของตนตามเดิม.

๙. อุปถักรรม

ຕາຫາ ປິລູນກສຸສ ບຸດຸໂຕ ນັດຸຕີ,
ເອກາ ປັນສຸສ ກືດາ ສົວລີ ເທິ ນາມ
ອໂහේສ ປັນຖືດາ ພຍຕຸຕາ. ອັດ ອົມຈຸຈາ
ຕມວ ຮາຊານໍ ມຽນມບຸເຈ ນີປັນນໍ
ປຸງຂຶ້ສຸ “ມහາຣາຊ ຕຸແມ່ນສຸ ທິວັງຄເຕສຸ
ກສຸສ ຮູ່ໆ ທສຸສາມາ”ຕີ. ອັດ ຮາຊາ
“ມມ ກືດຳ . ສົວລີເທິ ອາຮາເມຕຸ
ສມຕຸຕາສຸສ ຮູ່ໆ ເທດ, ໂຍ ວາ ປັນ
ຈຕຸຮສຸສ ປຸລູງກສຸສ ອຸສຸສີສົກໍ ຊານາຕີ.
ໂຍ ວາ ປັນ ສະສຸສຕາມຮັນໍ ອາໂປເຕຸ
ສກຸໄຕ. ໂຍ ວາ ປັນ ໄສພົມຫານິນິ
ນີ້ຮົມຕຸ່ສກຸໄຕ, ຕສຸສ ຮູ່ໆ ເທດາ”ຕີ
ອານ. “ເທວ ເຕສໍ ໃນ ນີ້ນີ້ນໍ ອຸຫານໍ
ກເຕົາ”ຕີ ອານໍສຸ.

ในกาลนั้น พระราชาโกรสุกของ
พระเจ้าปิลชนกไม่มี, แต่พระองค์มี
พระราชบิดาองค์หนึ่ง พระนามว่าสีวลีเทว
เป็นผู้ชุดลาดเจียบแหลม. ครั้งนั้น คำมาตร์
ทั้งหลายได้ทูลถາมพระราชาแล้วนั้นแหลม
ซึ่งบรรหมายอยู่บนพระแท่นที่จะทิวงคตว่า
“ข้าแต่มหาราชาเจ้า เมื่อพระองค์เสด็จ
ทิวงคตแล้ว ข้าพะพุทธเจ้าทั้งหลาย จัก
ถวายราชสมบัติแก่ใคร”. ลำดับนั้น
พระราชาตรัสว่า “ท่านทั้งหลายจงมอบ
ราชสมบัติ แก่ท่านผู้สามารถจะให้มีดा
ของเรามีผู้มีพระนามว่า สีวลีเทว ยินดี,
หรือมิฉะนั้นแก่ท่านผู้รู้หัวนอนแห่งบลลังก์
๔ เหลี่ยม, หรือมิฉะนั้นแก่ท่านผู้สามารถ
ยกธนูหนักประมาณพันแรงคนขึ้นได้.
หรือมิฉะนั้นแก่ท่านผู้สามารถนำขุ่มทรัพย์
ใหญ่ ๑๖ แห่งออกมากได้, ท่านทั้งหลาย
จงมอบราชสมบัติแก่ท่านเหล่านั้นเถิด”.
คำมาตร์ทั้งหลายจึงกราบทูลว่า “ข้าแต่
พระองค์ผู้สมมติเทพ ขอพระองค์ทรงตรัส
เปล่งสุรเสียงบอกขุ่มทรัพย์เหล่านั้น แก่
ข้าพะพุทธเจ้า”.

พระราชอาຈีงตรัสเปล่งสุรเสียงบอกปัญหา
ทั้งหลาย แม้เหล่านี้พร้อมกับขุ่มทรัพย์
ทั้งหลายว่า

“สุริยุคคุณเน นิม
อโถ โโคคุคุณเน นิม
อนุโติ นิม พหิ นิม
น อนุโติ น พหิ นิม
อาโวหเน มานานิม
อโถ อโวหเน นิม
จตุล มหาสาเลสุ
สมนุตตา โยชน์เน นิม
ทันตคุคุสุ มานานิม
วาลคุคุสุ ฯ เกปุ่เก
รุกุขคุคุสุ มานานิม
ไสพีเสเต มานานิม
สนสุสตานะ ปลุลงโน^๑
สีวลาราษณ์เน ชา”^๒ติ
นิมีนิ สทุติ อิตเรสมบุปิ อุทาน
กเตสี.

อุมจุชา รบุโน อจุจเยน ตสุส
มตสรีริกิจุ ฯ กตุว่า ศตุตเม ทิวเส
สนนิปติคุว่า มनตยีสุ “รบุบَا ‘อตุตโน
ธิตร อาราເຮຕິ ສມຕຸດສຸສ ຈູ້
ທາດພຸພນ’^๓ตີ ວຸດຸດຳ, ໂກ ຕິ อาຮເຮຕິ
ສກຸງືສຸສຕິ”^๔ตີ.

ເຕ “ເສນາປັດ ຮບຸໂບ ວລຸລໂກ”^๕ຕີ
ຕສຸສ ສາສນໍ ເປເສສຸ. ໄສ ສາສນໍ

“ຊຸມທຣັພຍ්ໃໝ່ ๑๖ ຊຸມ ແລ້ວ
ຕື່ອ ຊຸມທຣັພຍ්ທີ່ດວງອາທິຕຍ්^๖ ๑
ຊຸມທຣັພຍ්ທີ່ດວງອາທິຕຍ්ຕກ ๑
ຊຸມທຣັພຍ්ກາຍໃນ ๑ ຊຸມທຣັພຍ්
ກາຍນອກ ๑ ຊຸມທຣັພຍ්ມີໃໝ່ກາຍໃນ
ມີໃໝ່ກາຍນອກ ๑ ຊຸມທຣັພຍ්ຂາ^๗ ๑
๑ ຊຸມທຣັພຍ්ຂາລັງ ๑ ຊຸມທຣັພຍ්ທີ່
ໄມ້ຮັ້ງທັ້ສີ ๑ ຊຸມທຣັພຍ්ໃໝ່ນີ້ໂຍໜ້ນ
ໄດຍຮອບ ๑ ຊຸມທຣັພຍ්ທີ່ປລາຍງາ
ທັ້ສອງ ๑ ຊຸມທຣັພຍ්ທີ່ປລາຍຫາງ ๑
ຊຸມທຣັພຍ්ທັ້ນ້າ ๑ ຊຸມທຣັພຍ්ທີ່ຍອດ
ຕັ້ນໄມ້ ๑ ຮັ້ນຫັກປະມານພັນແຮງ
ຄນ ๑ ບັລລັງກໍສີເໜ່ຍມ ມ້ວນອນ
ອຢ່ເໜ່ຍມໃໝ່ ๑ ຄນຝູ້ຢັ້ງເຈົ້າຫຼົງ
ສົວລື່ໃໝ່ນດີ ๑”.

ເມື່ອພຣະເຈົ້າປົລຊນກ ເສດີຈທິວຄຕແລ້ວ
ພວກຄໍາມາຕຍີພາກັນຄວາຍພຣະເພລິງແລ້ວ
ໃນວັນທີ ໧ ຈຶ່ງປະຊຸມປຣິກ່າກັນວ່າ “ເຮືອງ
ທີ່ພຣະຮາຫາຕຣັສໄວ້ວ່າ ‘ຄວາມອບຮາຊສມບັດ
ແກ່ຜູ້ທີ່ສາມາຮັດໄໝພຣະນິດາຂອງພຣະອອງຄໍ
ທຮງຍິນດີໄດ້’. (ກີ)ໄຄຮຈັກອາຈໃໝ່ພຣະນາງ
ທຮງຍິນດີໄດ້ເລິ່ງ”.

ພວກຄໍາມາຕຍີແລ້ວນັ້ນເໜີວ່າ “ເສນາບດີ
ເປັນຄນໂປຣດປານຂອງພຣະຮາຊ” ຈຶ່ງສົງ

សុទ្ធភាព “សាខ្សែ” និង សម្បជ្ជិទ្ធភាព
រាជីប្រតិបត្តិការណ៍ រាជីទុក្រវាំង គណុទ្ធភាព
អចូលនៃ អគារពាណាំង រាជីនិត្យាយ
ការទេរាប់បៀន សាខា ៣សុខ អគារពាណាំង
បណ្តុះបណ្តុះ “អចូល នុ ខ្មែរសុខ សេចក្តីថ្លែងសិរី
នារេច្ចាំ និតិ” និង ៣សុខ វិម័សនិត្យាយ
“កិបុបិ អគារបុណ្យថ្មី” និង ៧ និង ៩
សាសន់ សុទ្ធភាព ៩ និង ការាមេដ្ឋាកាមិ
និសបាន បាមុន្តិ ប្រជាធិបតេយ្យ ធម៌
គណុទ្ធភាព ៣សុខា សុខិក ក្រុមិតិ.

ອດ នໍ ສາ ວິມໍສມານາ “ມາດເລ
ໝວນ ປາວຕູ” ຕີ ອາහ. ໄສ “ຈາຊີຍີຕົວ
ໂຕເສສຸສາມື” ຕີ ເວເຄນ ພາວີ. ອດ ນໍ
“ປຸນ ເອທີ” ຕີ ອາහ. ໄສ ປຸນ ພວນ
ອາຄໂຕ. ສາ ຕສຸສ ຂີຕິຍາ ອກຈຳ
ບັດຖວາ “ເອທີ ປາທີ ເມ ສມຸພາຫາ” ຕີ
ອາහ. ໄສ ຕສຸສ ອາຮາມນັດຸດຳ ນິສີທິຕຸວາ
ປາທີ ສມຸພາຫີ. ອດ ນໍ ອຸເຮ ປາຫັນ
ປ່ຽນຕຸວາ ອຸດຸຕານກຳ ປາແຕຕຸວາ “ອິນໍ
ອນຸຮພາລຳ ບຸຮີສຳ ຂີຕິວິຮີທີ່ ໂປເຕຸວາ
ຄົວຍໍ ດ້ວຍຕຸວາ ນີ້ຮອດາ” ຕີ. ທາສີນ
ສະບູລົມ ອທາສີ. ຕາ ຕັດ ກົງສູ ໄສ
ເຕີ “ກີ ເສັນປັຕິ” ຕີ ປຸງໃຈ “ຕຸມ່ານ

ศาสنسไปให้เสนาบดีทราบ. ท่านเสนาบดีได้สั่งให้ศาสโนแล้วรับคำว่า “ดี lokale” จึงไปยังประตุพระราชวัง เพื่อต้องการราชสมบัติให้กราบทูลความที่ตนเองมาเดิมพระราชนิศาให้ทรงทราบ. พระนางทรงทราบว่า ท่านเสนาบดีมาแล้ว เพื่อประสงค์จะทรงทดลองท่านเสนาบดีนั้นว่า “จะมีปัญญาทางสิริแห่งเศวตฉัตรไว้ได้หรือไม่” จึงรับสั่งว่า “จะมาโดยเร็ว”. ท่านเสนาบดีได้สั่งพระราชนิศาสนนั้น บรรณาจาระให้พระราชนิศาดานั้นทรงยินดี จึงไปโดยเร็ว ตั้งแต่เชิงบันไดไปยืนเฝ้าอยู่ในที่ใกล้พระนาง.

ครั้งนั้น พระราชนิเดนต์ เมื่อจะทรงทดลองเข้า จึงตรัสว่า “ท่านจะวิงไปโดยเร็วที่พนตำแหน่งหลวง”. ท่านเสนอပิดนั้นคิดว่า “เราจักให้พระราชินีทรงยินดี” จึงวิงไปโดยเร็ว. ลำดับนั้น พระนางตรัสกะท่านเสนอပิดนั้นว่า “ท่านจะเดินมาอีก”. เขาก็เดินมาโดยเร็วตามรับสั่ง. พระราชนิเดนต์ทรงทราบว่าเขามีมีปัญญา จึงตรัสว่า “ท่านจะมาคาดเท้าของเรา”. ท่านเสนอပิดนั้นก็มานั่งคาดพระบาทของพระนาง เพื่อให้ทรงโปรดปราน. ลำดับนั้น พระราชนิเด็กท้องถิบเสนอပิดนั้นที่อกให้ล้ม hairy ลง

มา บุจฉรา, นาย มนูสุสิตุถี,
ยกขึนี ภวิสุสตี"ติ อาห. ตโตร
ภณุਆภาเรวิโก คโต. ตามปี ตເගວ^๔
ລາງວາເປສີເຍວ. ຕຣາ ເສູງຈີ, ອຸດຸຄຸຄານກໍ,
ອສີຄຸຄານກຸນຕີ ສພຸເພີ ລາງວາເປສີເຍວ.

ไปแล้ว ทรงให้สัญญาแก่พวกรข้าหลวง
ด้วยพระดำรัสว่า “พวกรเจ้าจงพาภันฑุบติ
บุรุษผู้ไม่มีปัญญา อันมีพาณนี้ แล้วจับคอ^{นี้}
ไสออกไปเสีย”. นางข้าหลวงเหล่านั้น
ก็ทำตามรับสั่ง. ท่านเสนาบดีนั้นถูก^{นี้}
ชนเหล่านั้นถามว่า “เป็นอย่างไร ท่าน
เสนาบดี” จึงตอบว่า “ท่านทั้งหลายอย่า
ถามเลย. พระราชนิศาสน์มิใช่หนูน้ำ,
คงจะเป็นยักษ์ใน”。 ต่อจากนั้น คำมาตร্য
ผู้รักษาประคัลังหลวงก็ได้ไป (เพื่อให้
พระราชนิศาสนารงโปรดปราน). พระ
ราชนิศาสนาก็ทำให้อำมาตร্যแม้นนั้น รับ^{นี้}
ความละอายเหมือนกัน (กับท่านเสนาบดี).
พระนางยังมหานทั้งหลายทั้งปวง คือ^{นี้}
เศรษฐี, เจ้านักงานเชิงเครื่องสูง,
เจ้านักงานพระแสงดาวให้ได้รับความ
ละอายเหมือนกัน.

ອຄ មໍາງໄນ ມັນເຕຸວາ
“ຈາກນີ້ຕໍ່ ດາວ ອາຮາເມຕຸ່ ສມດຸໂລ
ນາມ ນັດຸຕີ, ສະຫຼຸສຕາມຮັນໆ ອາໄໂປຕຸ່
ສມດຸຕັສຸສ ຮ້າງໆ ແທກ”ຕີ ອານ,
ຕມຸປີ ໄກຈີ ອາໄໂປຕຸ່ ນາສກຸງໆ.
ຕໂຕ “ບັດຸຮັສຸສ ປຸລຸງກສຸສ ອຸສຸສີສກຳ
ໝານນຸດັສຸສ ຮ້າງໆ ແທກ”ຕີ ອານ,
ປຸລຸງກສຸສ ອຸສຸສີສກມຸປີ ນ ໄກຈີ
ໝານາຕີ. ຕໂຕ “ເສີພືມໜານີ້ ນີ້ຂວິຕຸ່

สำหรับนั้น มหาชนปรึกษากันแล้ว
กล่าวว่า “บุคคลผู้สามารถจะให้พระราชนิคปอดป่านไม่มี, ท่านทั้งหลาย ก็คง
มอบราชสมบัติให้แก่บุคคลที่สามารถถยกรหุที่มีน้ำหนักพันเรืองคนได้เดียว”. คราวๆ
ก็ไม่สามารถถยกรหุนี้ขึ้นได้. ต่อหนึ่น
มหาชนจึงกล่าวว่า “ขอท่านทั้งหลาย
จงมอบราชสมบัติให้แก่ผู้ที่รู้หัวอนแห่ง^๔
บลลังก์สเนลย์มต่อไป”, แม้หัวอนแห่ง

សមត្ថាសុខ រាជ្យាំ ហេតា"ទិ អាង, ពេបី
ការិ នឹងវិទ្យា នាសកុមិ. ចិត្ត "វរាជីក
នាម វរ្មែតំ បាលេទ្យំ ន សកុកា.
កិនុនុយ កាតុបុណ្ណ"ទិ មនុចិយីស្ត. ឧណ
នេ បុវនិទិ អាង "ចុមេន មា
ិនុចិយីចុច, ឯកសុសរចាំ ិស្សុមេទ្យំ វភ្លុវិ,
ឯកសុសរលេន ឬ ឥឡូវាជាសកលមុដុយីបេ
រាជ្យាំ ការេទ្យំ សមត្ថិ និតិ"ទិ.

บัลลังก์ก็ไม่มีครรภ์(อีก). ต่อนั้น มหาชน
จึงกล่าวกันว่า “ขอท่านหงหลายจงมอบ
ราชสมบัติ ให้แก่บุคคลผู้สามารถนำ
ขุมทรัพย์ ๑๖ แห่งออกมายได้เด็ด”. ก็ไม่มี
ใครสามารถนำขุมทรัพย์ แม้เหล่านั้น
ออกมายได้อีก. ต่อนั้น คำมาตรย์ราช-
ปูโรหิตาจารย์จึงปรึกษากันว่า “เรา
หงหลาย ไม่สามารถจะรักษาแวนแคว้น
ซึ่งไม่มีพระราชาปักครองไว้ได้, เรายัง
จะทำอย่างไรหนอ”. ลำดับนั้น ท่าน
ปูโรหิตาจารย์ จึงกล่าวกับเสนอคำมาตรย์
ราชบริพารหงหลายเหล่านั้นว่า “ท่าน
หงหลายอย่าวิตกไปเลย, เราหงหลาย
ควรเสียงหายปล่อยบุษยราชรถไป, เพราะ
พระราชาที่ได้มาด้วยบุษยราชรถ เป็นผู้
สามารถครอบครองราชสมบัติ ใน
ชุมพูทวีปหั้งสินได้”.

ເຕີ “ສາງໝູ” ຕີ ສມປັກົງຈຸດວາ ນຄຮ່າ
ອລະກາງາປ່າດວາ ມັງຄລວຕີ ດຸນທວນຸແນ
ຈຸດວາໂຮ ອສຸເສີ ໂຍເຫຼດວາ ອຸປົງຈິຕຸດຕຸດຮານ
ອຕຸດວິດວາ ປະບຸຈຣາຊກຸນການຸ້ານີ
ອາໄຮປ່າດວາ ຈຸດຮົງຈົນຍາ ເສັນຍ
ປົງວາເຮັດໆ. ສສຸສາມີກສຸສ ລັດສຸສ ປຸ່ອໂຕ
ຕຸດວິຍານີ ວັດທະນຸດີ, ອສຸສາມີກສຸສ ປຸ່ອໂຕ,
ຕສຸມາ ປຸ່ອໂທີ “ສພຸພຕຸດວິຍານີ ປຸ່ອໂຕ
ວາເທດາ” ຕີ ວັດວາ ສຸວນຸ້ມົງກົງຄາເຮັນ

เสนอมาตย์ราชบุริพารหั้งหลายเหล่านั้น
รับคำแล้วว่า “ดีละ” ดังนี้ แล้วให้ประดับ
ตกแต่งพระนคร จึงเทียมมา ๔ ตัวมีสีดุจ
ดอกไม้มุทที่ราชรถอันเป็นมงคล แล้วสถาปนา
เครื่องลادอันวิจิตรงดงามเบื้องบน ให้ยก
เครื่องราชกุญแจแก่ อย่าง ประดิษฐาน
ไว้(บนราชรถ) และล้อมด้วยเจตุรงค์นีเสนา
(เสนา ๔ เหลา). ชนหั้งหลายประโคม
เครื่องดนตรีข้างหน้าราชรถที่มีพระราช

เป็นเจ้าของ, เพราจะฉะนั้น ท่านบุโรวิหาร-
จารย์ จึงกล่าวว่า “ท่านทั้งหลายคง
ประโคมเครื่องดนตรีทั้งปวงหลังราชรถ”
แล้วประพรมสายหนัง เขือก เอก และ
ปู๊กด้วยพระเต้าหองคำ แล้วกล่าว
สัญชาติชื่อว่า “ท่านผู้ใดมีบุญจะได้
ครองราชสมบัติ, จงไปสู่สำนักแห่งท่าน
ผู้นั้น” แล้วเสียงปล่อยราชรถนั้นไป.
ลำดับนั้น ราชรถทำประทักษิณพระราช
มนเทียร แล้วเล่นขึ้นไปสู่ทางใหญ่โดยเร็ว.

ชนทั้งหลายมีเสนาบดีเป็นศั้น พากันคิด
ว่า “ขออนุชรยราชรถจงวิ่งมายังสำนัก
ของเราไดด”. ราชรถวิ่งผ่านเคนสถาน
ทั้งปวงไป ทำประทักษิณพระนครแล้ว
วิ่งออกไปทางประตูทิศตะวันออก ป่าย
หน้าตระงับยังพระราชอุทยาน. ครั้งนั้น
ชนทั้งหลาย เห็นราชรถนั้นวิ่งไปโดยเร็ว
จึงกล่าวว่า “ท่านทั้งหลายจงยังราชรถ
ให้กลับ”. ท่านปุโรหิตาจารย์จึงห้ามว่า
“อย่าให้กลับเลย, ถึงจะวิงไปแม้ตลอด
ทางร้อยโยชน์, ก็อย่าให้กลับ”. ราชรถ
วิ่งเข้าไปยังพระราชอุทยานทำประทักษิณ
แผ่นศิลาลงคลแล้ว ได้หยุดเป็นประดุจ
เครื่องมืออธิบดีให้เศียรขึ้น.

๗ ก. รณทิบุจ.

บุโหริโต มหาสตุติ นิปนุน ทิสุวา อມจุเจ อามนูเตตุว่า “อ้มโน เอกิ มองคลสิลากปตุเต นิปนุนโก ทิสุสติ, ‘ເສດຖະກູດຕານຸຈຸຂວິກາ ປນສູສ ອົດີ ອຕຸດີ ວາ ນຕຸດີ ວາ’ຕີ ມຍໍ ນ ຜານາມ, ສເຈ ປຸບຸບາວາ ກວິສຸສຕີ, ນ ອຸງຈົກສຸສຕີ, ນ ໂອລິເກສຸສຕີ, ສເຈ ກາພົກຄຸນີ ສຕຸໂຕ ກີດຸຕຸສີໂຕ ອຸງຈາຍ ກມປມານີ ໂອລິເກສຸສຕີ, ປລາຍີສຸສຕີ, ຈີປັບ ສພຸພົດຸວິຍານີ ປົກຄຸນຸທາ”ຕີ ອາຫ. ຕາວເຫວ ອເນກສຕານີ ຕຸວິຍານີ ປົກຄຸນີ້ສຸ. ເຕັ້ນ ສທຸໂທ ສາຄຣກຸຈຸຂີຍໍ ນິຄຸໂມໂສ ວິຍ ອໂສີ.

บุโหริຕາຈາරຍ්ເຫັນພຣະໂພນີສັຕິງບຣາມ ອຢູ່ ຈຶ່ງເຮືອກພວກອຳມາຕົຍົມາກລ່າວວ່າ “ທ່ານທັ້ງໝາຍ ມີທ່ານຜູ້ໜຶ່ງອຢູ່ບຸນແຜ່ນ ສີລາອັນເປັນມົງຄລປຣາກງວອຢູ່, ແຕ່ເຈາ ທັ້ງໝາຍຍັງໄມ່ຮູ້ວ່າ ‘ທ່ານຜູ້ນີ້ຈະມີປັບປຸງ ສມຄວຣແກ່ເສວຕົ້ຕຣາໂຮ້ອມີ’, ດ້ວວ່າທ່ານ ຜູ້ນີ້ມີປັບປຸງ, ກີຈັກໄມ່ລຸກໜີ້ນ(ແລະ)ໄມ່ແລດູ, ດ້ວວ່າເປັນຄົນກາລກຣະນີກີຈັກລັວແລະຕກໄຈ ລຸກໜີ້ນສັ່ນໜັວແລດູ(ແລ້ວ)ຈັກໜີ້ໄປ, ຂອທ່ານ ທັ້ງໝາຍ ຈົນປະໂຄມດນຕົກີ້ທັ້ງໝາຍດີ້ນ ພຣ້ອມກັນໂດຍເຮົວ”. ຄົນທັ້ງໝາຍກີປະໂຄມ ດນຕົກີ້ມາກວ່າຮ້ອຍໜີ້ນພຣ້ອມກັນ ໃນຂະ ນັ້ນເອງ. ເສີ່ຍົງດນຕົກີ້ເລຳນັ້ນ ໄດ້ເປັນ ປະດູຈາເສີ່ຍົງດັ່ງກີກັ້ອງໃນທັ້ງສມຸກສາຄຣ.

มหาสตุติ ເຕັ້ນ ສທຸເຫວ ປຸ່ພຸ່ມົມຕຸວາ ສີສຳ ວິວິຕຸວາ ໂອລິເກນຸໂຕ ມາຫານີໍ ທີສຸວາ “ເສດຖະກູດຕຸເຕັ້ນ ເມ ອາຄເຕັ້ນ ກວິດພຸພນ”ຕີ ບຸນ ສີສຳ ປາຮຸປີຕຸວາ ປຣິວຕຸຕຸວາ ວາມປສູເສັນ ນິປ່ອງ. ບຸໂຮິໂຕ ຕສູສ ປາເທ ວິວິຕຸວາ ລກຸຂົນານີ ໂອລິເກຕຸວາ “ຕິງູຈົດ ອົມ ເອໂກ ທີປີ, ຈຕຸນຸນມູປີ ມາທີປານ ຮູ່ໆ ກາເຕຸ້ ສມຕຸໂໄ”ຕີ ບຸນ ຕຸວິຍານີ ປົກຄຸນໜາເປັສີ. ອັດ ມາຫາສຕຸໂຕ ບຸນ ມຸໍ ວິວິຕຸວາ ປຣິວຕຸຕຸວາ ທກຸຂົນປສູເສັນ ນິປ່ອງ. ມາຫານີໍ ໂອລິເກສີ.

ພຣະມາສັຕິງ ຕື່ນບຣາມເພຣະ ເສີ່ຍົງ(ດນຕົກີ້)ນັ້ນ ເປີດຜ້າຄລຸມພຣະເຕີຍຫອດ ພຣະເນຕຣເຫັນມາຫານີ້ແລ້ວ ທຽງດໍາວິວ່າ “ເສວຕົ້ຕຣາດີ່ງເຮົວແລ້ວ” ກລັບຄລຸມ ພຣະເຕີຍຫອດໄປອີກ ພລິກພຣະອອງຄົບຣາມ ໂດຍໜ້າງເບື້ອງໜ້າຍ. ຜ້າຍທ່ານບຸໂຮິຕາຈາරຍ් ເປີດຜ້າຄລຸມພຣະບາທຂອງພຣະອອງຄົຕຣາຈຸດ ລັກໜະນະແລ້ວກລ່າວວ່າ “ອຍ່າວ່າແຕ່ເພື່ອ ທີ່ປີເດືອຍວ່າທ່ານນີ້ເດີ ທ່ານຜູ້ນີ້ສາມາຮັຈະ ຄຣອງຮາຊສມບັດໃນມາທວີປັ້ນແທ້ ແ ໄດ້” ກີໃ້ປະໂຄມດນຕົກີ້ນອີກ. ລຳດັບນັ້ນ ພຣະມາສັຕິງ ເປີດຜ້າຄລຸມພຣະພັກຕົກ

ปูโรหิติ ปริສ โอสาเรตุว่า อัญชลี ปคุคยุน อวกุชช์ หุตุว่า “อุภเจหิ เท, รჯุชันเต ปานุณาตี” ติ อา. อด น์ มหาสตุติ อา. “ดุมหากำ ราชา กุหิน” ติ. “กาลกติ เทวा” ติ วุตุเต “กี ปุตุติ วาสุส ภาตตา วา นตุถี” ติ. “นตุถิ เทว, เอกา ปน รีติ อดุถี” ติ.

อีก พลิกพระองค์บรรทมข้างเบื้องขวา หอดพระเนตรดูมหาน. ท่านปูโรหิตา- จารย์ ให้ประชุมชนหลีกห่างออกไปแล้ว ประคงอัญชลี ก้มหน้าลงกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ ผู้สมมติเทพ ขอพระองค์ โปรดเสด็จลูกขื่นเดิด, ราชสมบัติมาถึง พระองค์แล้ว(พระพุทธเจ้าข้า)”. ลำดับ นั้น พระมหาสตว์ จึงตรัสถามท่าน ปูโรหิตาจารย์นั้นว่า “พระราชาของพวก ท่านเสด็จไปไหนเสียเล่า”. เมื่อท่าน ปูโรหิตาจารย์กราบทูลว่า “เสด็จสรวคต เสียแล้ว” พระองค์จึงตรัสถามว่า “พระ- ราชโกรสหรือพระราชาภาดาของพระราชา นั้น ไม่มีหรือ”. ท่านปูโรหิตาจารย์กราบทูล ว่า “ขอเดชะ” พระราชโกรสไม่มี, มีแต่ พระราชนิดาอยู่องค์หนึ่ง”.

อด มหาสตุติ ตสุส วจน์ สุตุว่า “ยเหว๊^๑ สาธุ รฐุ กรรม การऐสามี” ติ วตุว่า อุภจาย มงคลสิลาปตุเต ปลุลงเงน นิสีท. อด น์ ตตุเตว อมดุจปูโรหิตาทโย อภิสิณบุจีสุ. มหา- ชนกราชา นาม อโนสิ. โล รรถร์ อภิรุยุน มนุเตน สิริสภคุเคน สิริวิวเวน นคร ปริสิตุว่า ราชนิเวสน์

ลำดับนั้น พระมหาสตว์ทรงสตับคำของ ท่านปูโรหิตาจารย์นั้นแล้ว จึงตรัสว่า “เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ได้แล้ว เราจักครอง ราชสมบัติ” จึงเสด็จลูกขื่นประทับนั่ง โดย บัลลังก์ ณ แผ่นศิลาอันเป็นมงคล. แต่นั้น มหาชนทั้งหลาย มีคำมายรำปูโรหิตา- จารย์เป็นต้นได้ถวายอภิเชกพระมหาสตว์ นั้น ณ สถานที่นั้นแล. พระมหาสตว์

^๑ ฉบ. เทน นิ.

อภิรุหนูโต “เสนอปติอาทีน์” ตามาเนว
จำนวน “โหนดู” ติ วิจารณ์ตุรา มหาตัล
อภิรุหิ.

ราชวิถี ปั่น บุรีมสัญญา ๗๙๘
วีม์สันดุ๊ด เอก บุรีส์ อาณาเปลี่ยน
“คุณ ดุ๊ด, ราชานา อุปสงค์มิตรava
เอว วเหนิ ‘เหว สีวล’ เหว ต์
ปกุโภิสถาเปลี่ยน ชิปุปี กิราคุณดู”ติ.
ไส ออมจุฑ์ ดุถ้า คนดุรava ๗๙๙
สาสน์ สาเวสี.

ราชา ปញ្ជិតាយ ចស់ន វជ្រី
សុទ្ធភាពិ អសុន្ទូនិ ឯ “ខ្លួន ឥណទាន
បាសាអី” ពី បាសាគសុន វណ្ណោនំ ការិនី.
និង ពំ វជ្រី សាខេត្តិ អសក្បិនូនិ
បុនាគនុទ្ធតា រាជីវិតាយ ការវិទ្យិនី
“ឈូយុមេ រាជា ចុម្លាកំ វជ្រី ន
សុនាថិ, បាសាមេវ វណ្ណោនេទិ, ចុម្លាកំ
វជ្រី ចិនំ ឯ ន គណៈទី” ពី សាខេ

ได้เป็นพระราชา พระนามว่ามหาชนก.
ท้าวເເຂົ້າເສດີຈົ້ນປະທັບຮາຊຣາດອັນປະເສົາງ
ເສດີຈົ້ນໄປຢັ້ງພຣະນຄຣດ້ວຍສິວຽາຊສມປັຕ
ຊົ່ງມືສິວິສຸກາຄອັນໃໝ່ຫລວງ ເສດີຈົ້ນໄປ
ຢັ້ງພຣະຮາຊນິວສົນທອງພິຈາລະນາວ່າ “ຕໍ່າແໜ່ງ
ເຫລົ່ານັ້ນ ຈົງມືແກ່ເສັນບົດີເປັນຕົ້ນ” ແລ້ວ
ເສດີຈົ້ນໄປຢັ້ງທົອງພຣະໂຮງຫລວງ.

ฝ่ายพระราชนิศาต “ได้รับสั่งให้นุรุษ
คนหนึ่งไป เพื่อทดลองพระมหาสัตว์โดย
สัญญาในก่อนว่า “ท่านจะไปเฝ้าพระราชา
กราบทูลอย่างนี้ว่า ‘ขอเดชะ พระนาง
สีวลีเทวี รับสั่งให้เชิญพระองค์, ขอเชิญ
พระองค์เสด็จโดยเรือเดิด (พระเจ้าฯ)’。
คำมาตรย์นั้นได้ไปตามรับสั่ง กราบทูล
ให้พระราชาทราบข่าวสารของพระนาง
(ทุกประการ).

พระราชา แม้จะได้ทรงสตับคำของ
ข้ามอาทิตย์นั้นแล้ว ทรงทำเหมือนไม่ได้ยิน
ตรัสซึมปราสาทว่า “เห็น ปราสาทนี้งาม
จริง” ดังนี้ เพราะพระองค์เป็นบัณฑิต.
ข้ามอาทิตย์นั้นเมื่อไม่สามารถจะให้ท้าวเนื้อ
ทรงสตับถ้อยคำ(ของตน)ได้ จึงกลับมา
กราบทูลพระราชนิදาว่า “ข้าแต่พระแม่เจ้า
พระราชาไม่ทรงสตับคำ ของพระองค์

๑๗๘

“อย มนตชุมาสโย บุริส ภวิสสตี” ติ จินเตตุว่า ทุติยมปี ตติยมปี เปเสสิเยว. ราชปี อตุตโน รุจิยา ปกติคเนน สีโน วิย วิชมุกามาโน ปาสาท อภิรุห. ตสุมี อุปสุกมณเต ราชธิดา ตสุส เตเซน ສกภาวน สนุษาดุ อสกุโภนตี อาคนุตุว่า หตุโกลมพก อหาสี.

มัวแต่ทรงชุมปราสาทเท่านั้น, “ไม่สนพระทัยคำของพระองค์เลย ดุจคนไม่สนใจต้นหนูฉะนั้น” พระนางทรงคำริว่า “บุรุษผู้นี้จักเป็นผู้มีอธิปัตย์ใหญ่” จึงทรงส่งราชบุรุษ ให้ไปเชิญเสด็จอีกถึง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง (ก็ไม่เสด็จมา). ฝ่ายพระราชนาเสด็จไปตามความพอพระทัยของพระองค์แล้ว เสด็จขึ้นไปยังปราสาท เมื่อนพญาราชสีห์ ออกรจากถ้ำทองฉะนั้น. เมื่อพระโพธิสัตว์นั้น เสด็จใกล้เข้ามา พระราชนิดา ก็ไม่อาจจะทรงดารงอยู่ตามภาวะของพระองค์ได้ เพราะเดชานุภาพของพระมหาสัตว์นั้น ก็เสด็จมาถวายให้เกี้ยวพระหัตถ์.

เส ตสุส หตุโกลมพก คเหตุว่า มหาศลั ภิรุหิตุว่า สมสุสิตเสตจฉตุเต ราชปลุงเง นิสีทิตุว่า อมจุเจ อามนุเตตุว่า “อมโน อมจุชา อตุติ ปน โว รบุญา กაล กโนนเตน โภจิ โวว่า ทินโน” ติ ปุจฉิ. “อตุติ เทว” ติ วุตุเต “เตนหิ วเทถा” ติ อาห. “เทว สีวลีเทวี อาราเนตุ สมตุตสุส รูป ทาตพุพนติ เตน วุตุตุน” ติ. “สีวลีเทวีย อาคนุตุว่า หตุโกลมพก ทินโน, อย ดาว อาราธิดา นาม, อบุญ วเทถा” ติ อาห. “เทว ‘จตุรสุส ปลุลงกสุส

ท้าวเชอ ก็ทรงรับเกี่ยวพระหัตถ์ แห่งพระนางแล้ว เสด็จขึ้นยังห้องพระ-โรงใหญ่ ประทับนั่ง ณ พระราชนบลลังก์ ภายใต้พระเศวตฉัตรที่ยกขึ้นแล้ว ตรัสเรียกคำมาตย์ทั้งหลายมารับสั่งถามว่า “ดูกرحمมาตย์ผู้เจริญ ก็พระราชของ พวกท่านจะเสด็จสรวงคตได้ตรัสให้อว� อะไรไว้บ้าง” เมื่อพวกคำมาตย์กราบทูลว่า “มีพระเจ้าข้า” พระมหาสัตว์ จึงตรัสว่า “ถ้าอย่างนั้น พวกท่านจงกล่าวเดด”. พวกคำมาตย์ก็กราบทูลว่า “ขอเดชะ พระราชนาของพวกข้าพระองค์ ได้ตรัส สั่งไว้ดังนี้ว่า

อุสุสีสก ชานิตุ สมดุณสุส ราช ช
เทศา'ติ เตน วุตตัน"ติ. ราชา "อิท
ทุชชาน", อุปายен สกุกา ชานิตุน"ติ
จินเตตุว่า สีสติ สุวนุณสูจี นีหิตุว่า
สีวลีเทวิยา หดุเต อทาสี "อิม
จเปนี"ติ. สา ต คเหตุว่า ปลุลงกสุส
อุสุสีสเก จเปสี. "ขคุค อทาสี"ติป
วทนติเยว. ตมปี ตถาปี^๑ จเปสีเยว.

(๑) พวกท่านความอบราชสมบติแก'
ท่านผู้สามารถยังพระราชนิดาพะนามว่า
สีวลีเทวีให้ทรงโปรดปราน". พระเจ้า
มหาชนกตรัสว่า "พระนางสีวลีเทวี
(ราชนิดา) เสด็จมาถวายให้เกี้ยวพระหัตถ์
(ของพระนาง)แล้ว. ข้อนี้เป็นอันซื่อว่า
เราได้ให้พระราชนิดาโปรดปรานแล้ว,
พวกท่านจงกล่าวข้ออื่นต่อไป". "ขอเดชะ
พวກคำมาตย์กราบทูลว่า พระราชาตรัส
สั่งไว้ว่า

(๒) พวกท่านจงมอបราชสมบติแก'
ท่านผู้สามารถทราบหัวนอนแห่งบัลลังก์
สีเหลี่ยม(ว่าอยู่ด้านไหน)". พระราชา
ทรงคำริว่า "ข้อนี้รู้ได้ยาก, แต่อาจจะรู้
ได้โดยอุบาย" จึงทรงถอดเข็มทองคำจาก
พระศีรษอรอกแล้วประทานไว้ที่พระหัตถ์
แห่งพระนางสีวลีเทวี มีรับสั่งว่า "เชอจง
วางแผนทองคำนี้ไว้". พระนางทรงรับ
เข็มทองคำนั้น แล้วไปวางไว้เบื้องหัวนอน
แห่งบัลลังก์. บางอาจารย์กล่าวว่า
"พระมหาสัตว์เจ้าประทานพระ咒รค(ให้
พระราชนิดา)". พระนางก็วางแผนรค
แม้นั้น ไว้แม้อย่างนั้นเหมือนกัน.

^๑ ป. ตถาปี.

ໂສ ຕາຍ ສບຸບາຍ "ອີທໍາ ອຸສຸສື່ສກນຸ"ຕີ
ບົດວາ ຕຳ ກົດ ອຸສຸນຸໂຕ ວິຍ "ກີ
ກເດັກ"ຕີ ວຸດຸວາ ປຸນ ເຕີ ຜົກ
ວຸດຸເຕີ "ນີທີ່ ຊານີຕຸ້ ອຈຸຊວິຍໍ, ເອດຳ
ອຸສຸສື່ສກນຸ"ຕີ ວຸດຸວາ "ອບຸນົມ ວເທດາ"ຕີ
ອານ. "ເຫວ ສະຫຼຸສຕາມຮນຸ້ ອາໄໂປຕຸ້
ສມດຸດສຸສ ຮ້າງໆ ເທດາຕີ ເຕັນ ວຸດຸຕັນ"ຕີ.
"ເຕັນທີ ອານຮັດ ນິນຸ"ຕີ ເຕ
ອານຮາປັດວາ ໂສ ປລູລູກເກ^๑ ນິສິນຸນໂກ
ວ ອິດຸຕື່ນິນີ້ ກປຸປາສປິພນຮນຸ້[໢] ວິຍ
ສະຫຼຸສຕາມຮນຸ້ ອາໄໂປດຸວາ "ອບຸນົມ
ວເທດາ"ຕີ. ອານ. "ເຫວ ໄສພື້ສມໜານີຂີ
ນີ້ຂວິດຸ້ ສມດຸດສຸສ ຮ້າງໆ ເທດາຕີ ເຕັນ
ວຸດຸຕັນ"ຕີ. "ເຕສົ່ມ ກີບຸຈີ ອຸທານໍ
ອຸດຸຕີ"ຕີ. "ອຸດຸຕີ ເຫວາ"ຕີ. "ເຕັນທີ
ກເດັກ"ຕີ. "ສຸວິຢຸຄຸຄມເນ ນິຂີ"ຕີ ອາກີ
ອຸທານໍ ກຄຍືສຸ. ດສຸສ ຕຳ ສຸນຸຕສຸເສວ
ຄຄນຕເລ ປຸນຸຜນຈນຸໂທ ວິຍ ໂສ ອຸດຸໂຕ
ປາກໂງ ອໂນສີ.

พระโพธิสัตว์นั้นจึงทราบว่า “เหลี่ยมนี้เป็นหัวนอน” ด้วยความหมายนั้นแล้วทรงทำเป็นไม่ได้ยินถ้อยคำนั้น จึงตรัสตามว่า “ท่านพูดอะไร” เมื่อพากอمامาตย์เหล่านั้นกราบทูลให้ทรงทราบอีก จึงตรัสว่า “การรู้จักหัวนอนบลลังก์สิเหลี่ยมนี้ไม่เป็นของอัศจรรย์ ด้านนี้เป็นหัวนอน” แล้วตรัส(อีก)ว่า “ท่านทั้งหลายจงกล่าวข้ออื่นต่อไป”. พากอمامาตย์กราบทูลว่า “ขอเดชะ พระราชาตรัสรสั่งไว้ว่า

(๓) พວກท่านจงมอบราชสมบัติแก่ท่านผู้สามารถถ่ายทอดมีน้ำหนักพื้นแรงคนขึ้นได้. พระโพธิสัตวนั้น รับสั่งให้นำมนุษ្ឌนี้มา แล้วประทับนั่ง ณ พระราชนัปลลังก์นั้นเอง ทรงยกสหัสสตامณูนั้นขึ้นประดุจกงดีดฝ่ายขวาของพระสัตว์จะนั่นแล้วตรัสว่า “พວกท่านจงกล่าวข้ออื่นต่อไป”. พວกคำมาด้วยกราบทูลว่า “ขอเดชะ พระราชา ตรัสสั่งไว้ว่า

(๔) พอกท่านจงมอบราชสมบัติแก่ท่านผู้สามารถนำขุมทรัพย์ ๑๖ แห่งออก (ให้ปรากฏ) ได้”。 พระมหาสัตว์ตรัสตามว่า

๗ ปี. ปลดเงน.

๒. กบป่าสไมภานธน.

“ปัญหาอะไร ฯ เกี่ยวกับขุ่มทรัพย์นั้น มีอยู่ใหม่”. พวກอ่ำมาด้วยกราบทูลว่า “ขอเดชะมีอยู่ พระเจ้าช้า”. ท้าวเมօจิง ตรัสว่า “ถ้าเข่นนั้นพวกร่านจงกล่าวต่อไป”. พวກอ่ำมาด้วยกราบทูลปัญหา เกี่ยวกับขุ่มทรัพย์ว่า “มีขุ่มทรัพย์ที่ดูงอาทิตย์ขึ้น” เป็นต้น. เมื่อท้าวเมօได้ทรง สดับปัญหานั้นเท่านั้น เนื่องความนั้น ก็ปรากฏเหมือนดวงจันทร์ในวันเพ็ญโดย เด่นอยู่ ณ ท้องฟ้าฉะนั้น.

สำหรับนั้น พระราชาจารัสกับพวกอ่ำมาடย์ เหล่านั้นว่า “ແນ່ພනຍ ວັນນີ້ນມດເວລາແລ້ວ, ພຽງນີ້ເຮົາຈັກຕືອເຂາຊຸມທວພຍ” (ໃນທີ່ນີ້ນໆ). ໃນວັນຮູ່ງໆນີ້ ພຣະອອງຄີໄຫ້ອໍາມາດຍໍ່ທັງໝາຍປະຊຸມກັນແລ້ວ ຕຣສສາມວ່າ “ພຣະຮາຊາຂອງພວກທ່ານໃໝ່ນິມນົດພຣະ-ປັບເຈກພຸທຣເຈົ້າມາຈັນບ້າງໄໝມ”. ພວກອໍາມາດຍໍ່ກາບຫຼຸດວ່າ “ຂອເດຍະ ເຄຍນິມນົດໃໝ່ມາຈັນ”. ພຣະໄພຮີສ້ຕວົນນີ້ ທຽງດໍາລົງວ່າ “ສື່ອວ່າດວງອາທິດຍໍ່ (ທີ່ມອງເໜີນ) ນີ້, ພຣະປັບເຈກພຸທຣເຈົ້າ ສື່ອວ່າດວງອາທິດຍໍ່ ເພຣະເປັນຜູ້ມີຄຸນເຫັນກັບດວງອາທິດຍໍ່ ຊຸມທວພຍຄອງມີໃນສຖານທີ່ຕ້ອນຮັບ ພຣະປັບເຈກພຸທຣເຈົ້າເລັ່ນນີ້”.
สำหรับนີ້ ພຣະເຈົ້າມໜານກ ຈຶ່ງຕຣສສາມວ່າ “ແນ່ພອທັງໝາຍ ເມື່ອພຣະປັບເຈກພຸທຣເຈົ້າ

นาม เทวा"ติ วุตุเต "ตโต นิธี นีหารา"ติ นิธี นีหาราเปสิ. มหาชนา อุกภูมิสตสหสุสานิ ปวตุเตนุตา "สุริยุคคุณเน"ติ วุตุตตุตา สุริยุคคุค- มนทิสาย ขันนุตา วิจิรีสุ. อโถ "โโคคุณเน"ติ วุตุตตุตา สุริยตตุตุคุณ- ทิสาย ขันนุตา วิจิรีสุ.

มา พระราชาเสด็จไปต้อนรับที่ไหน" เมื่อคำมาตรย์กราบทูลว่า "ชื่อสถานที่นั้น (ขอเดชะ)" จึงรับสั่งว่า "พวกท่านจงชุด ที่นั้นนำขุมทรัพย์มา" แล้วก็ให้นำเอา ขุมทรัพย์ออกมา. พระองค์จึงตรัสตาม ต่อไปว่า "ในเวลาที่พระป่าเจกพุทธเจ้า เหล่านั้นกลับ พระราชาเมื่อเสด็จตามไป ส่งท่านเหล่านั้น ประทับยืนที่ตรงไหน" เมื่อคำมาตรย์กราบทูลว่า "ที่ ชื่อนั้น พระเจ้าข้า" แล้วจึงรับสั่งว่า "พวกท่าน จงนำขุมทรัพย์จากที่นั้นออกมารัดงี้ ให้นำขุมทรัพย์ออกมาแล้ว. มหาชน พากันให้ร้องนับเป็นแสน จึงเที่ยวขудใน ทิศที่ดวงอาทิตย์ขึ้น เพราะท่านกล่าว ปัญหาว่า "ที่ดวงอาทิตย์ขึ้น". อนึ่ง ได้ เที่ยวขудในทิศที่ดวงอาทิตย์ตก เพราะ ท่านกล่าวปัญหาว่า "ที่ดวงอาทิตย์ตก".

"อย ปน นิธิ อิเคว โนติ, อโหน อจุฉริย, อโหน อพญาตุน"ติ ปิติโสมนสุส ปเวทัยสุ. อนุโต นิธิติ ราชเคเห มหาทุวารสุส อนุโตอุม Mara นิธี นีหาราเปสิ. พนิ นิธิติ มหาทุวารสุส พนิอุม Mara นิธี นีหาราเปสิ. น อนุโต น พนิ นิธิติ เนภูชาอุม Mara ติ นิธี นีหาราเปสิ. อาโรมเน มหานิธิติ มงคลหตุตี อาโรมกากาเล สุวนุณนิสุเสน尼ยา

มหาชนทั้งหลายรู้สึกปลาบปลื้มดีใจว่า "ก็ขุมทรัพย์นี้มีอยู่ในที่นี่เอง, แ昏 น่า อัศจรรย์จริง, อโ ไม่เคยมีแล้ว". พระ มหาสัตว์ รับสั่งให้นำขุมทรัพย์มา แต่ภายในครั้นแห่งพระทวารใหญ่ ที่ พระราชนเทียรได้ เพราะปัญหาว่า ขุมทรัพย์ภายใน. รับสั่งให้นำขุมทรัพย์ มาแต่ภายในอกครัณ แห่งพระทวารใหญ่ ที่พระราชนฐานได้ เพราะปัญหาว่า ขุมทรัพย์

อตุตรณภูจานติ นิธี นีหาราเบสิ. อโภ โกรเน นิธิติ หตุถิกุขนธติ โกรเนภูจานติ นิธี นีหาราเบสิ. จตุสร มหาสาเลสุติ ภูมิย์ กตปติภูจานane^๑ สิริสยนสุส จตุตราโร ปatha^๒ สาลมยา เตส เหวจា จตสุส นิธิกุมภิโย นีหาราเบสิ.

ภายนอก. รับส่งให้นำขุ่มทรัพย์มาแต่ ภายใน ภัยได้รอนี แห่งพระทวารในญี่ปุ่นที่พระ- ราชฐานได้ เพราะปัญหาว่า ขุ่มทรัพย์ ไม่ใช่ภัยใน ไม่ใช่ภัยนอก. รับส่งให้ นำขุ่มทรัพย์มาแต่ที่ลาดเกย์ทอง ในเวลา เสด็จขึ้นประทับมังคลหัตถีได้ เพราะ ปัญหาว่า ขุ่มทรัพย์ขาขึ้น. (อนึ่ง) พระโพธิสัตว์รับส่งให้นำขุ่มทรัพย์มาแต่ ที่เสด็จลงจากค้อซ้างได้ เพราะปัญหาว่า ขุ่มทรัพย์ขาลง. รับส่งให้นำมือทรัพย์ ทั้ง ๔ มาแต่ภัยใต้ตันรังทั้ง ๔ ซึ่งเป็น เท้าพระเท่นบรรทมอันเป็นสิริ ในที่ตั้งขึ้น ซึ่งกระทำที่พื้นดินได้ เพราะปัญหาว่า ขุ่มทรัพย์ที่ตันรังใหญ่ทั้ง ๔.

สมนุตा โยชน์ นิธิติ โยชน์ นาม รถยุคปุ่ปมานំ, สิริสยนสุส สมนุตा ยุคปุ่ปมานំติ นิธิกุมภิโย นีหาราเบสิ. ทนุตคุคสุ มหานิธิติ มงคลหตุถิกุจานane ตสุส ทวินนំ ทนุตานំ อกิมุขภูจานติ เทว นิธิกุมภิโย นีหาราเบสิ. วาลคุคสุติ มงคลหตุถิกุจานane ตสุส พาลธิสมมุขภู- จานติ นิธี นีหาราเบสิ. เกบุเกติ เกบุก์ วุจดติ อุทก์ มงคลไปกุชวนิติ

พระโพธิสัตว์ให้นำมือทรัพย์ทั้งหลายมา แต่ที่ประมาณซัวออก โดยรอบพระสิริ- ไสยาสน์ ซึ่งประมาณซัวเอกสารซื้อว่า หนึ่งโยชน์ได้ เพราะปัญหาว่า ขุ่มทรัพย์ ในที่หนึ่งโยชน์โดยรอบ. ให้นำมือ ทรัพย์ทั้ง ๔ ในสถานที่มังคลหัตถี แต่ที่ เฉพาะหน้าแห่งงาทั้ง ๔ ของซ้างนั้น มา ได้ เพราะปัญหาว่า ขุ่มทรัพย์ใหญ่ที่ ปลายงาทั้งสอง. ให้นำขุ่มทรัพย์ ใน

^๑ ช. กตปติภูจานภูจานane.

^๒ ช. ມญาปatha.

อุทก์ นีหาราเปตุว่า นิธิ ทสุเสสิ. รุกุคุเศส มนายนิธิติ อุบุญาเน มหาสารลรุกุขมูเล จิตมชุമนดุติกสมเย ปริมณฑุลาย รุกุขจุชาวย อนุโต นิธิกุมภิโย นีหาราเปสิ. เอว ราชา โศพสมหนานิธิโย นีหาราเปตุว่า "อตุถิ อบุญ กิบุจิ"ติ ปุจฉิ. "นตุถิ เทวา"ติ. มหาชนใน หกฎศดุหกฎิ อะโนสิ "อโน อจุฉบิย", อย় ราชา อติวิย ปณุพิโต"ติ.

สถานที่ทรงคลัตถีที่เฉพาะแห่งปลายทาง ของซังนั้นมาได้ เพราะปัญหาว่า ขุ่มทรัพย์ ที่ปลายทาง. ให้วิน้ำ ซึ่งท่านเรียกว่า เกบุกะ จากสระมงคลใบกรรณีแล้วแสดง ขุ่มทรัพย์ เพราะปัญหาว่า ขุ่มทรัพย์ ที่น้ำ. ให้น้ำนมขุ่มทรัพย์มาแต่ภายใน เกาไม้รัง มีปริมาณทัลในเวลาเที่ยงวัน ตรงที่โคนไม้รังใหญ่ในพระราชอุทยาน ได้ เพราะปัญหาว่า ขุ่มทรัพย์ใหญ่ที่ ปลายไม้. พระราชาให้น้ำขุ่มทรัพย์ใหญ่ ทั้ง ๑๖ มาได้แล้ว รับสั่งตามว่า "กิจอื่น อะไร ยังมีอีกหรือ". คำมาตย์ทั้งหลาย กราบทูล "ขอเดชะ ไม่มีพระเจ้าซ้ำ". มหาชนต่างพากันร่าเริงยินดีแล้วว่า "โฉ นำอัศจรรย์จริง พระราชาพระองค์นี้ (ของพวกเรา) ทรงเป็นนักปราชญ์เหลือ กีน".

อถ ราชา "อิท ชน ทานมุเช วิกรีสุสามี"ติ จินเตตุว่า นครชุเม เจว จตุสุ นครทุวารेश จ นิเวสนทุวาระ จadt ช ทานสาลาย การาเปตุว่า ทานวตุติ ปញุจะเปสิ, ราชา กาลจมุปaganครติ มาตรบุจ พุราหมณบุจ ปกุโภสาเปตุว่า มนุติ สกุกรรมกาสี.

ลำดับนั้น พระราชาทรง darüberว่า "เราจัก บริจากทรัพย์นี้ในทานมุช" โปรดให้สร้าง ศาลาโรงทานขึ้น ๖ แห่ง คือท่ามกลาง พระนควร ๑ ที่ประตูพระนควรหงส์ ๑ ที่ ทวารพระราชนิเวศน์ ๑ โปรดให้เริ่มตั้ง ทานวัตรแล้ว, พระราชาโปรดให้เชิญ พระราษฎรดาและมหาพรหมณ์ มา จากการจ้มปaganครได้ทรงทำสักการะ อย่างใหญ่.

ดสส ตธนกาล ราชเช จิตสุเสว ศกลวิเทหภูจวัสใน “อริภูจันกรบุโภ กิร ปุตุโต มหาชนกราชา นาม ราชช กาเรสี, ราชากิร ปณฑิโต อุปายกุสโล, ปสุสิสุสาม นน”^๑ ติ ดสส ทสสสตุถาย สงขพุกิตา อเหส ติ ติ ติ พหุ ปณณากรานิ คเหตุว่า อาทเมสุ. นคเรปี มหาชน ลชชยีสุ. ราชนิเวสเน หตุตตุตรณาทีนิ สนุติตุว่า คนธามมาลาathamathini โiso เตตุว่า วิปุปกิณุณลากา กุสุม- วาสธุปคนธุปกรณ์^๒ การะตุว่า นานปุปการ ปานโภชน อุปภูจะเปสุ.

รบุโภ ปณณากรตุถาย ราชตสุวนุณ- ภาชนาทีสุ นานปุปการานิ ขานนีย- ไชนียมธุผานิตผลลาಥินิ บุเตตุว่า ตตุต ตตุต สมบิริวาระตุว่า อภูจะสุ. เอกติ อมจุจมณฑล นิสีทิ, เอกติ

เมื่อพระมหาสัตว์นี้ ทรงดำรงอยู่ใน ราชสมบติในกาลที่พระองค์ยังเป็นกษัตริย์ หนุ่มอยู่นั้นเอง ประชาชนชาววิเทหรัฐ หั้งสิ่นพาภันແຕກตีน เพื่อจะได้เห็นพระ องค์ ด้วยคิดว่า “ข่าวว่า พระราชนิเวส ของพระเจ้าอริภูจันกรทรงพระนามว่า มหาชนกราชา ครองราชสมบติ. ทราบว่า พระราชาเป็นบัณฑิต เฉลี่ยวฉลาดใน อุบาย, เราก็หงษ์หลายอย่างเห็นพระองค์”. แต่กานนี้ๆ มา ชนเป็นอันมาก ต่าง พากันถือเครื่องบรรณาการมาถวาย. มหาชนหั้งหลาย ได้จัดการมหรสพ แม้มในพระนคร. ได้ลัดเครื่องลادที่ทำ ด้วยมือเป็นต้น ในพระราชนิเวศน์ ให้ ห้อยพวงของหอม และพวงดอกไม้ เป็นต้น โดยมีรายข้าวตอก ให้ทำเครื่อง อุปกรณ์ดอกไม้ เครื่องอบชูปและเครื่อง หอม จัดตั้งน้ำ้และไชนาหารมีประการ ต่างๆ ไว้.

ชนหั้งหลายจัดของควรเคี้ยว ควรบริโภค น้ำผึ้ง น้ำอ้อย และผลไม้เนื้อยื่นๆ เป็นต้น มีประการต่างๆ ให้เติมในภาชนะ เงินและภาชนะทองเป็นต้น เพื่อเป็น เครื่องราชบัณฑุการ ถวายแด่พระราชา

^๑ ฉ. ...คุณคนุষาการ. ส. อ. ...คุปนธกการ.

พุราหุமณคโน นิสิติ, เอกโต เสฎฐิ-
อาทโย. เอกโต อุดุตมรูปธรรม
นาภกิจติโย, พุราหุมณนาปี สเตตุติกาเนว
สชุมายีสุ. มุขมุงคลิกาปี มงคลานิ
โมสຍීสุ, คิตาทีสุ ฤกษา คิตาทีนิ
ปวตุตยීสุ, อเนกສตานิ ตุริยานิ วชุชยීสุ.
ราชนิเวสน์ ยุคนุธราตปนตศารගุจฉิ
วิย เอกนินุนาท อนเส. อโลกิโต-
โลกิตภูจานំ ភម្លូ.

แล้ว พากันยืนแวดล้อมอยู่ในที่นั้น ๆ.
บริเวณของพากarmaตร์ (ราชเสวก)
นั่งเฝ้าอยู่ข้างหนึ่ง, หมู่พราหมณ์นั่งเฝ้า
อยู่ข้างหนึ่ง, พากคนบดี มีเศรษฐีเป็นต้น
นั่งเฝ้าอยู่ข้างหนึ่ง, พากนางสนมผู้ทรง
โฉมงดงามยิ่ง ได้นั่งเฝ้าอยู่ข้างหนึ่ง,
ฝ่ายพราหมณ์ก์พร้อมกันสาขายາymน์
เพื่อความสวัสดี, ฝ่ายพากกล่าวมงคล
ด้วยปาก ก์พร้อมกันร้องถวายชัยมงคล
เสียงกึกก้อง, พากฉลาดในการขับร้อง
เป็นต้น ก์พร้อมกันขับเพลงเป็นต้นถวาย,
ชนหั้งหลาย ก์บรรเลงดนตรีถวายจำนวน
ตั้งหลายร้อยอย่าง. พระราชนิเวศน์ ก៏
มีเสียงบันลือเป็นเสียงเดียวกัน ประดุจ
ห้องสมุทรสาคร ถูกพายุพัดมาจาก
เขายุคันธร กระแทกกระหั้นเข้าฉะนั้น.
สถานที่ซึ่งพระโพธิสัตว์เจ้าทอดพระเนตร
แล้ว ๆ ก៏หวันไหว.

มหาสเตติ เสเตตุตุตสุส เห្យชา
ราชานา นิสินโน សกุกสุส シリสหิส
มนุต สริวิลาส โอลเกตุว่า อตุตนา
มหาสมุทุเท กตวยาม อนุสุสิ.
อตสุส “วีรยนุนา� กตุตพุพยตุตกำ,
สชาท มหาสมุทุเท วีรย น กริสุส,
อิท สมปตุต น ลภิสุสามี”ติ ต
วยาม อนุสุสrunตสุส ปีติ อุปุปุรุ.

พระมหาสัตว์ ประทับนั่ง ณ
พระราชอาสน์มายใต้เศวตฉัตร ทอด
พระเนตรเห็นสริวิลาศอันใหญ่ เช่นกับ
สิริของหัวสักกเทวราช ก៏ทรงระลึกถึง
ความพยายามที่พระองค์ทรงกระทำใน
มหาสมุทร. ลำดับนั้น เมื่อหัวเรือทรง
ระลึกถึงความพยายามนั้นด้วยทรงคำว่า
“ธรรมดาว่า ความเพียรควรกระทำแท้,

ไฮ ปีติเวศน์ อุทาń อุทาเนนูโต
อาท

ຮ່າງ.“ອາສີເສດວ ບຸຣິໄສ
ນ ນິພຸພິນຸທະຍຸຍ ປະນຸຫິໂດ
ປສຸສາມ ໂວກ ອຸດຸຕານໍ
ຢຕາ ອິຈຸນີ ຕຕາ ອນໍ.

๑๓๔. อาสีเสนา บุริส
น นิพนธ์เทยุย ปณฑิต
ปสุสามิ โวห อดุตาน
อุทก ณมุพกต.

លោកស្រី. វាយាំណែ បុរិស
និងធម្មុទេយុយ បន្ទិត
បសុសាមិ វាទ់ អចុចាន់
យភាព ឯក្រឹម ពាក ឧប្ប.

๑๓๖. ວາຍາເມເດວ ບຸຮີໄສ
ນ ນິພຸພິນໜຸ້ທະຍຸພ ປນຸໜີໄຕ
ປສຸສາມີ ໂວໍ່ທໍ ອຕຸຕານໍ
ອຸທກາ ຕລມຸພູກຕໍ.

លោកស្រី ហុងម៉ែនីតាបី នវ សំណុល់ ភាគ់ន ិនុញ្ញូល សុខាកម្ម

ถ้าเราไม่ทำความเพียรในมหาสมุทรไซร์
เราก็จักไม่ได้สมบัตินี้” ดังนี้ ความปิติ
ยินดีก็เกิดขึ้น.

พระองค์เมื่อจะทรงเปลี่ยนอุทนาวาฯด้วย กำลังพระปีติ จึงตรัสพระคณาจารย์

เตือน. “บุรุษผู้เป็นบ้านทิศ พึงหวังรำไบ
ไม่พึงเบื่อนหมาย เรายืนคนได้เป็น
(พระราชา) ตามที่เราป่าวรณา.

๑๓๔. บุรุษผู้เป็นบันทิต พึงหวังรำไป
ไม่พึงเปื่อน่าย เรายาเห็นตนซึ่งถูก
นำพัดไปสู่บก.

๑๓๕. บุรุษผู้เป็นบ้านทิศ พึงพยายาม
รำไป ไม่พึงเป็นนาย เราเห็น
ตนได้เป็น (พระราชา) ตามที่เรา
ประทาน.

๑๓๖. បុរុមជ្ជោតពីនប់នាគិត ពិងរាយកាម
រាំបែ មិនធ្វើប៉ូនយោ គោលនៅ
ទីក្រុងនាមដ្ឋប័សុបក.

ພ້ອງ ສັນຕະ ອົບຕາ ທິຕາ ຈ
ອວິດກຸກິຕາໂຮ ມຈຸຈຸມປັບປຸງນຸດີ.^๑

ມາແໜ່ງຄວາມສູຂເສີຍ ຈົງອູ່ ຜັສສະ
ເປັນອັນມາກທີ່ໄມ່ເປັນປະໂຍ່ນ ແລະ
ທີ່ເປັນປະໂຍ່ນ ບຸຄຄລນັ້ນໄມ່ຕົກ
ຄື່ງຄວາມຂຶ້ນນີ້ ຈຶ່ງເຂົ້າຄື່ງຄວາມຕາຍ.

๑๓๙. ອົບຕິຕົມປີ ກວດີ
ຈິນຕິຕົມປີ ວິນສຸສົດີ
ນ ສີ ຈິນຕາມຍາ ໄກຄາ
ອິດຖິຍາ ບຸຮິສສຸສ ວາ"ຕີ.

ຕຕຸດ ຂາສີເສເຫວາດີ ຂາສາເຂເທ-
ກມຸນໍ ອກຕຸວາ ອຕຸຕໂນ ກມຸນໍ ອາສໍ
ກໂຣນຸໂຕ. ນ ນີພຸພິນໍເຫຍຸຍາດີ ວິ່ງ
ກໂຣນຸໂຕ ນ ນີພຸພິນໍເຫຍຸຍ ນ ອລເສຍຸຍ.

๑๓๙. ຄວາມຄົດທີ່ຢັງມີໄດ້ຄົດ ກົມືອູ່ປ້າງ
ຄວາມຄົດທີ່ຄົດແລ້ວ ກົ່ສື່ອມໝາຍໄປ
ປ້າງ ໄກຄະທັ້ງໝາຍຂອງສຕຣີ ພຣີ່ອ
ບຸຮູ້ຊ ນາສໍາເວົ້າຈົດ້ວຍຄວາມຄົດໄມ່".

ບຽດດາຄຳແລ່ນ້ຳນັ້ນ ຄໍາວ່າ ພຶ້ງໜວ້າ
ຮໍາໄປ ຄວາມວ່າ ບຸຮູ້ຊໄມ່ກະທຳກິຈຈົ່ງຕັດ
ຄວາມໜວ້າ ກະທຳແຕ່ກິຈອັນເປັນຄວາມໜວ້າ
ຂອງຕົນທ່ານ້ຳນັ້ນ. ຄໍາວ່າ "ໄມ່ພຶ້ງເບື້ອນໜ່າຍ
ຄືອ ເມື່ອທຳຄວາມເພີຍຮໄມ່ພຶ້ງເບື້ອນໜ່າຍ
ໄດ້ແກ່ "ໄມ່ພຶ້ງເກີຍຈຄວ້ານ".

ຢັດ ອົບຈິນຕິ ຢັດ ວາຂກວໍ ອົບຈິນ,
ຕເດວ ຮາຊາ ຂາໂຕມໍ້ນີ. ຖຸພັດນຸດີ
ອຸປົນຕິ ນີ້ຮົດຕິ. ຖຸກູ້ປົນຕິປັບຕິ ກາຍິກ-
ເຈົຕສີເກີນ ຖຸກູ້ເຂົນ ຜູ້ຈົບປິດ ອຕຸໂດ.
ອົບຕາ ທິຕາ ຈາຕີ ຖຸກູ້ສົມຜຸສຸສາ
ອົບຕາ, ສູຂສົມຜຸສຸສາ ທິຕາ.

ຄໍາວ່າ ຕາມທີ່ເຮົາປະກາດ ດີວ່າ
ປະກາດຄວາມເປັນພະຮາຊາຈັນໄດ, ເຮົາ
ກົດໄດ້ເປັນພະຮາຊາຈັນ້ຳນັ້ນ. ຄໍາວ່າ ນໍ້າພັດໄປ
ຄືອນນຳເຂົາໄປ ໄດ້ແກ່ ນໍ້າໄປ(ສູບກ). ຄໍາວ່າ
ແມ້ອັນທຸກໆໜູກຕ້ອງແລ້ວ ຄວາມວ່າ ນວ່ານ
ຜູ້ມີປັບປຸງ ແມ້ອັນທຸກໆທາງກາຍແລະທາງ
ຈິຕຸກຕ້ອງແລ້ວ. ຄໍາວ່າ ຜັສສະທີ່ໄມ່ເປັນ
ປະໂຍ່ນ ແລະທີ່ເປັນປະໂຍ່ນ ໄດ້ແກ່
ສົມຜັສເປັນທຸກໆ ຊື່ອວ່າໄມ່ເປັນປະໂຍ່ນ,
ສົມຜັສເປັນສຸ້ໆຂໍ້ອວ່າ ເປັນປະໂຍ່ນ.

^๑ ມຈຸຈຸມປັບປຸງນຸດີ.

ອວັດກຸກິຕາໂຮດີ ອວັດກຸກິຕາໂຮ ອຈິນຸດິຕາໂຮ.
ອີທໍ ວຸດຸຕໍ ໂອຕີ ເຕສຸ ຜສຸເສັສຸ
ອທິດຜສຸເສັນ ພຸງຈາ ສດຸຕາ “ຫີດຜສຸສາປີ
ອຕຸດີ ວິ່ຍໍ ກຣອນຸຕາ ດມູປີ ປາປຸ່ນໜຸຕີ” ຕີ
ອຈິນຸເຕັດວາ ວິ່ຍໍ ນ ກຣອນຸດີ, ເຕ
ອີມສຸສ ອຕຸດສຸສ ອວັດກຸກິຕາໂຮ
ອຈິນຸດິຕາໂຮ ຫີດສມູຜສຸສ ອລກິຕູວາ ວ.

ມຊາມປຸປ້ອນຕີຕິ ມຮນໍ ປາປຸໂຄນຸຕິ.
ຕສມາ ວິໄຍນ່ນາມ ກຕົກພເມວາຕິ.

ອຈິນຸຕິຕມູປີຕີ ອິເມສໍ ສັດຕານໍ
ອຈິນຸຕິຕມູປີ ໂໜຕີ. ຈິນຸຕິຕມູປີ ວິນສຸສົຕີຕິ
ມພາປີ ນີ “ອຢຸ້າໝີຕຸວາວ ລ້າງໆ
ລກີສຸສາມີ”ຕີ ອິທໍ ອຈິນຸຕິຕິ, “ສຸວຄຸນຸແນ-
ກຸມືໂຕ ຮັນ ອາຫວີຕຸວາ ພຸ້າໝີຕຸວາ ວ
ລ້າງໆ ຄົນຸໜີສຸສາມີ”ຕີ ອິທໍ ຈິນຸຕິຕິ, ຕຳ
ອິຫານີ ປນ ເມ ຈິນຸຕິຕິ ນູ້ຈຳ,
ອຈິນຸຕິຕມູປີ ຫາຕິ.

ນ ី ឯ ិនុត្រាមយា និភាគពិ សត្វតានំ
ី ិ និភាគ ិនុត្រាយ ិនិប្បញ្ញនិ ន
ិនុត្រាមយា ឯក ិនិពិ. ិនិម្ពាត

คำว่า “ไม่ตรึก คือไม่วิตก” ได้แก่ “ไม่คิด.”
คำนี้มีอธิบายว่า สตั๊ดว์ทั้งหลายถูกบรรดา
ผู้สสะเหล่านั้น ผู้สสะที่ไม่เป็นประโยชน์
ถูกต้องแล้วไม่คิดว่า “แม้ผู้สสะที่เป็น^{ประโยชน์ก็มีอยู่} สตั๊ดว์ทั้งหลายเมื่อทำ
ความเพียรย่อมบรรลุประโยชน์แน่นอน”
ดังนี้ แล้วไม่กระทำการความเพียร, สตั๊ดว์
เหล่านั้นไม่ตรึก คือไม่คิดถึงประโยชน์นี้
จึงไม่ได้สมผัสอันเป็นประโยชน์เลย.

คำว่า เข้าถึงความตาย คือชนหั้งหลาย
ยอมถึงความตาย, เพื่อจะนั่น บรรดา
ว่า ความเพียรควรกระทำโดยแท้.

คำว่า ความคิดที่เรามีได้คิด คือ
ความคิดที่ยังมิได้คิดย่อมมิแก่ส์ต์เว่นแล้วนี่.
คำว่า ความคิดที่คิดแล้วย่อมเสื่อมหาย
ไปบ้าง ความว่า ก็ความคิดเช่นนี้ว่า “เรา
ไม่ต้องรบก็จักได้ราชสมบัติ” ดังนี้ เรา
ยังมิได้คิด, ความคิดเช่นนี้ว่า “เราจะนำ
เขายังพญ์จากสุวรรณภูมิมาแล้วจะรับยึด
เอาราชสมบัติ” ดังนี้ เราได้คิดแล้ว, ก็
บัดนี้ ความคิดนั้นของเราได้นหายไปแล้ว.
แม้ความคิดที่เรายังไม่ได้คิดก็เกิดขึ้นแล้ว.

ก็ไม่ควรพยายามของส์ต์ (ผู้เป็นศัตรีและบุรุษ) ไม่สำเร็จด้วยความคิดโดยเข้าใจว่า ไม่ควรพยายามจะสำเร็จ

វិរិយមេវ កាទុតុអុដា,
ឧបិនុទិតា ហើពីពិ.

ด้วยความคิดก็หามี เพราะหาสำเร็จ
ด้วยความคิดไม่, เพราะฉะนั้น บุคคล
พึงทำความเพียรโดยแท้, ก็ผู้มีความเพียร
ไม่เป็นเพียงสักว่าคิด.

ໂສ ດຕ ປුදා ທ්‍රි ພ්‍රාදා ຖ්‍රාත්‍රී ເස්ථ්‍රී
අ ප්‍රාදා ස්වේච්ඡා මැණ්ඩල ප්‍රාදා මැණ්ඩල
ප්‍රාදා ස්වේච්ඡා මැණ්ඩල ප්‍රාදා මැණ්ඩල

จำเดิมแต่กาลนั้น พระโพธิสัตว์นั้น
ทรงปักครุของราชอาณาจักรบดีโดยธรรม. ไม่
ทรงละเมิดทศพิธราชธรรม, ทรงบำบูรุษ
พระปี�เจกพุทธเจ้าทั้งหลาย.

ครั้นกาลต่อมา พระนางเจ้าสีวลีเทวี
ประสูติพระราชโอรสสมบูรณ์ด้วยลักษณะ
ดีและมีบุญ. พระชนกนาถและพระราชชนนี
ทรงขานนามพระนามแก่พระราชโอรสนั้นว่า
“ทีมาตรฐาน”. เมื่อพระราชกุಮารนั้น
ทรงเจริญวัยแล้ว พระชนกนาถ ทรง
ประทานตำแหน่งอุปราชให้ ทรงครอง
ราชสมบัติตลอดมาได้เจ็ดพันปี. วันหนึ่ง
เมื่อนายอุทยานบาลนำผลไม้ต่าง ๆ และ^๔
ดอกไม้ชนิดต่าง ๆ มาถวาย พระเจ้า
มหาชนกนั้น ทอดพระเนตรเห็นของ
เหล่านั้น ก็ทรงยินดี ให้ทรงทำการ
ยกย่องนายอุทยานบาลนั้น ตรัสว่า “ดูกร
นายอุทยานบาลผู้ชาย คุณเราต้องการจะ
เห็นอุทยาน,^๕ ท่านจงให้ประดับตกแต่ง
อุทยานนั้นไว้”. เขารับพระบรมราชโองการ
ว่า “ดีดี” ก็ตามรับสั่งทุกประการ

แล้วกราบทูล ให้พระราชาทรงทราบ.
พระโพธิสัตวนี้นั่น ประทับบนคอซ้างตัว
ประเสริฐ แล้วเสด็จออกจากพระนคร
ด้วยราชบริพารเป็นอันมาก มาถึงประตู
พระราชอุทยาน.

ในที่ใกล้ประตุพระราชอุทยานนั้นนั่นเอง
มีต้นมะม่วงเขียวชะอุ่มสองต้น, ต้นหนึ่ง
ไม่มีผล, ต้นหนึ่งมีผล. แต่ผลนั้นมีรสหวาน
เหลือเกิน. คราวนี้ไม่อาจจะเก็บผลจาก
ต้นมะม่วงนั้นได้ เพราะพระราชายังมิได้
เสวยผลอันมีสเลิศ. พระราชาประทับ
บนคอห้างตัวประเสริฐทรงเก็บเอาผลหนึ่ง
เสวย.

ผลมะม่วงน้ำเงินพօรงลงที่ปลายพระซิวหา
ของพระราชนั้นเท่านั้น ก็ปรากฏเหมือน
ทิพย์อื้ชา. ท้าวเมืองดำริว่า “เรา
จักกินให้มากในเวลาคลับ” ดังนี้ แล้ว
เสด็จเข้าไปยังพระราชอุทยาน. ชนเหล่า
อื่น เริ่มต้นแต่อุปราช แม่โดยที่สุดจนถึง
คนรักษาช้าง คนรักษาม้าเป็นต้นรู้ว่า
“พระราชน่าเสวยผลมีรஸเลิศแล้ว” ก็พา
กันเก็บเอาผอมากิน. ฝ่ายชนพวงกิ่น
เมื่อไม่ได้ผลนั้น ก็ทำลายกิงด้วยหònไม้
กระทำไม่ให้มีใบ. ต้นกันหลงกระเจาไป
ปรากฏอยู่. แต่มะม่วงต้นหนึ่งตั้งอยู่

งดงาม เหมือนกูเขามีพรรรณดึงแก้วมณี
ฉะนั้น.

ราชา อุปถยานา นิกขมนูโตร ต
ทิสุวา “กี อิทนุ”ติ อมจุเจ ปุจฉิ.
“เหเ wen อคุคผล ปริภูตตน”ติ ပดุว
มหาชนใน นั่น วิลุมปนูโตร ชาที”ติ. “กี
นุโข ภเน อิมสุส ปน ปดุต วา
วณูโณ วา ชีโณ, อิตรสุส ฯ
โน ชีโโน”ติ. “นิปุผลตาย น ชีโโน
เทว”ติ. ต สรุตุว ราชา ส์เวค
ปฏิลภิตุว “อย รุกุโข นิปุผลตาย
นีโลภาส จิเต อย ปน รุกุโข
สอนตาย โภคคุวิคคุโค จิเต, อิหป
รุกุโข สผลรุกุขสหส, ปพุพชุชา
นิปุผลรุกุขสหส, ศกิบุจนสุเสว ภัย
ใหติ, นา กิบุจนสุส. อน ปน
สผลรุกุโข วิย อนุตุว นิปุผลรุกุขสหส
ภิสุสามิ, สมปดุต จชิตุว นิกขมิตุว
ปพุพชิสุสามิ”ติ ทพุห กาตุว มัน
อหิภูติหิตุว นคร ปริสิตุว ป่าสาห
อภิรุษุห ป่าสาหทุวาร จิเต ฯ
เสนาปต ปกุโกลาเปตุว “มหาเสนาปต
อชุชติ ปภูจาย ภตุตานหารกบุเจว
มุโขทกหนตภูจายกบุช เอก
อุปภูจาย จเปตุว อบุเบ ม ทภูช
มา ลกนูต, ตุเมห โปรดัก-

พระราชาเสด็จออกจากพระราชวัง
อุทยาน ทอดพระเนตรเห็นต้นมะม่วงนัน
จึงตรัสตามคำมาตย์ทั้งหลายว่า “นี่อะไร
กัน”. พากอคำมาตย์กราบทูลว่า “มหาชน
ทราบว่า “พระองค์ผู้สมมติเทพเสวยผล
อันมีรสเลิศแล้ว ก็ยื่อแผ่นกันเอาผล
มะม่วงนันมากิน”. พระราชาตรัสตามว่า
“ดูกร พนาย ก็ใบหรือสีสันของต้นไม้นี้
ต้นหนึ่งไม่สิ้นไป เป็นเพราะเหตุไวนอ”.
เหล่าคำมาตย์กราบทูลว่า “ขอเดชะ” ใบ
หรือสีสันของอีกดันหนึ่งไม่สิ้นไป เพราะ
ต้นไม้นั้นไม่มีผล(พระพุทธเจ้าฯ). พระ
ราชาครั้นได้สดับเหตุนั้นแล้ว ก็ได้ความ
ลดลงเวช ทรงคำว่า “ต้นไม้นี้มีสีเขียว
ซึ่มตั้งอยู่ เพราะไม่มีผล, แต่ต้นนี้มีกงก้าน
สาขานักลงเกลื่อนกล่นตั้งอยู่ เพราะมีผล,
แม้ราชสมบัตินี้ ก็เป็นเช่นกับต้นไม้มีผล,
การบรรพชาเป็นเช่นกับต้นไม้มีผล
ภัยย่อมมีแก่บุคคลผู้มีความกังวลเท่านั้น,
ภัยหากมีแก่บุคคลผู้ไม่มีความกังวลไม่. ก็
เราจักไม่เป็นดุจต้นไม้มีผล จักเป็นเช่นกับ
ต้นไม้ไม่มีผล, เรายังจะราชสมบัติอ กบวช”
ทรงอภิษฐานพระทัยมั่นเสด็จเข้าสู่พระนคร
เสด็จเข้าไปยังปราสาท ประทับยืนที่พระ-

วินิจฉัยมุ่งๆ เคเหตุฯ ราชบุรี อนุสาวัสด,

อห ปน อิโต ปภจาย อุปริ

มหาดเล สมณธรรม มี"ติ วตุฯ

ปานสาห อภิรุษุห เอกไกว สมณธรรม มี

โอกาส. เอว คเต กาเล มหาชนใน

ราชบุรี สนับนิปติ วตุฯ มหาสตุต

อทิสุวฯ "น ใน ราชฯ โบราณโก

วิญา"ติ วตุฯ คาดากทุยมาน

ເຕັມ: "ອປົປາໂນ ວຕ ໄກ ອາຊາ
ສພຸພກໍານຸມໂມ ທີສົ່ປຕິ
ນາງໜູ້ໆ ນຈຸເຣ ນິສາເມຕີ
ນ ດີເຕ ກຸງວຸເຕ ມໂນ.

១៩០. ន មិគ នី អូយុយានេ
នី ហំស់ អុទិកុខ្លឹ
មួគ តុលុខិមាសិនោ
ន អច្ចុមនុសាសពី"ទិ.

ทวารปราชาท รับสั่งให้เรียกเสนาบดีมา
แล้วตรัสว่า “ดูกรท่านมหาเสนาบดี จำเดิม
ตั้งแต่วันนี้ ชนทั้งหลายเหล่านี้ อย่าได้
ฝ่าเรา เว้นคนบำรุงคนหนึ่งสำหรับเชญ
เครื่องเสวยและผู้ถวายนำบ้านพระโคชชู
และไม้ถูพระทนต์เท่านั้น ท่านทั้งหลาย
จงยึดถืออคำมาตย์วินจฉัยคนเก่า จง
อนุศาสน์ราษฎร ก็ เต่าຈักกระทำสมณ-
ธรรมที่ห้องพระโรงให้ญี่ข้างบน จำเดิมแต่
นี้ไป” ดังนี้ แล้วเสด็จขึ้นไปสู่ปราสาท
พระองค์เดียว ได้ทรงบำเพ็ญสมณธรรม
แล้ว ครั้นเวลาล่วงไปอย่างนี้ มหาชนได้
ประชุมกันที่พระลานหลวง ไม่เห็นพระ
มหาสัตว์เจ้า จึงพูดว่า “พระราชาของเรานะ
ทั้งหลาย ไม่ทรงเป็นเหมือนพระราชา
พระองค์เก่า” ดังนี้ ได้กล่าว ๒ คถาว่า
๑๖.“ดูกรท่านผู้เจริญ พระราชาผู้ครอบ-
ครองภาคพื้นทั้งปวง ผู้เป็นใหญ่
ในทิศ ไม่ทรงเป็นเหมือนแต่ก่อน
วันนี้ไม่ทดสอบพระเนตร การฟ้อนรำ
ไม่ทรงสนใจทุยในการขับร้อง.

๑๔๐. “ไม่ทดสอบพระเนตรผุ้งเนื้อ ไม่เสด็จ
ประพาสพระราชนิพัทธาน ไม่ทดสอบ
พระเนตรผุ้งหงส์ พระองค์ประทับ^{น้ำ}
นั่งนิ่งเฉยเหมือนคนไข้ ไม่ทรงว่า
ราชกิจอะไร哉”.

ตตุต มเดติ สพพสุคหิกวจন.
ปุพุเพ หตุตี ยุชุมาเปสิ, เมณุเท
ยุชุมาเปสิ, มิเค ยุชุมาเปสิ, อชุช
เตปี น โอลเกตีติ อตุโถ.

อุยุยานเดติ อุยุยานกีฟมบี นานุโนติ.
ห์เสติ ปบุจปทุมสบุฉบุนาสุ อุยุยาน-
โปกุชรณีสุ ห์สคเณ น โอลเกติ.

มูโควาติ เต กิร ภตุตานหารกบุจ
อุปภูจากบุจ ปุจชีสุ “ราชา ตุเมุหน
สหที” กิบุจิ อตุตํ มนุเตตี”ติ. เต
“น มนุเตตี”ติ วทีสุ. ตสุมา เอวามาห์สุ.

ราชากาเมสุ อนลุลิยนุเตน
วิเวกนินุเนน จิตุเตน กุลุปกปจุเจกพุทธ
อนุสุสริตุว “โก นุ โข เม เตส
สีลอาทิคุณสมปญตุตาน” อกิบุจนาน
วสนญาจัน อาจิกุชุสุสตี”ติ ตีนิ
คาถานิ อุทาน อุทานเนสิ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้เงื่อน
เป็นคำสังเคราะห์เอาเนื้อหั่งหมด. อภิบาย
ว่า ครั้งก่อน พระราชาได้รับสั่งให้จัดซื้อง
หั่งลายต่อสู้กัน, ให้จัดແກะหั่งลายต่อสู้
กัน, ให้จัดเนื้อหั่งลายต่อสู้กัน, ในวันนี้
พระองค์ไม่ทอดพระเนตรดูแม้สัตว์เหล่านั้น.

คำว่า ในพระราชอุทยาน คือพระราชา
ไม่ทรงโปรดแม้การเล่นกีฬาในพระราช
อุทยาน. คำว่า ผู้งหงส์ ความว่า พระ
โพธิสัตว์ ไม่ทอดพระเนตรผู้งหงส์ ใน
สระโบกขรนีที่พระราชอุทยานซึ่งดาวดache
ไปด้วยดอกปทุมชาติทั้ง ๕ ชนิด.

คำว่า เมื่อคนไป ความว่า ได้ยินว่า
มหาชนเหล่านั้น ต่างพากันถามคนผู้เชิญ
เครื่องเสวยและผู้บำรุงว่า “พระราชา
ทรงปรึกษาเนื้อความอะไรกับท่านบ้าง”.
คนเหล่านั้นกล่าวว่า “ไม่ทรงปรึกษาเลย”.
 เพราะฉะนั้นพวกเขาก็ได้กล่าวแล้วอย่างนี้

พระราชาทรงมีพระหั้ยไม่ติดแน่น
ในการหั่งลาย น้อมพระหั้ยไปในวิเวก
ทรงจะลีกถึงพระปจเจกพุทธเจ้าผู้เข้าไปยัง
ราชตระกูลแล้วทรงคำริว่า “ไครหนอแล
จักบอกสถานที่อยู่ของพระปจเจกพุทธเจ้า
เหล่านั้น ผู้ประกอบด้วยคุณมีศีลเป็นต้น

๑๔๑. “ສຸຂກາມາ ຮໂນສීລາ
ວຄຸຄພນ່າ ອປາຈຸຕາ^๑
ກສຸສ ນຸ ຂົວຊູ້ ອາຮາມ
ທ່າງ ຖະຫຼາມ ແ ອຈຸດເຣ.

๑๔๒. ອຕີກຸກນຸຕວນຕາ ອີຈາ
ນໂມ ເຕສໍ ມເສີນ
ເຍ ອຸສຸສຸກມຸໍທີ ໂກມຸໍທີ
ວິຫຽນທີ ອນໍສຸສຸກາ.

๑๔๓. ເຕ ເຜົດວາ ມຈຸໃນ ທາລໍ
ຕນຸດໍ ມາຍາວິນ ທພຸໍໍ
ສຸທາລຍນຸຕາ ຄຈຸດນຸດີ
ໂກ ເຕສໍ ຄຕິມາປະເຢ”ຕີ.^๒

ຕຕຸຕ ສຸຂກາມາຕີ ນີພຸພານສຸຂກາມາ.
ຮໂນສීລາຕີ ປປົງຈຸນຸນສීລາ ອນນຸຕຄຸນ-
ປກາສນາ.^๓

ຜູ້ໜ້າຄວາມກັງວລມີໄດ້ແກ່ເຮົາ” ຈຶ່ງທຽບເປັ່ນ
ອຸທານ ດ້ວຍພຣະຄາຕາ ຕ ພຣະຄາຕາວ່າ

๑๔๔. “ທ່ານຜູ້ມີປ່ອງຢູ່ທັງໝາຍ ຜູ້ໂຄຣ່
ຄວາມສຸຂ ມີສີລອັນປົກປິດປຣາສຈາກ
ເຄື່ອງຜູ້ກົກລົກ ທັງໜຸ່ມທັງແກ່
ມີຕັນຫາອັນກໍາວລ່ວງແລ້ວ ອູ່ໃນ
ອາຮາມຂອງໂຄຣ່ນອແລໃນວັນນີ້.

๑๔๕. ຂ້າພເຈົ້າຂອນອບນ້ອມ ແກ່ທ່ານຜູ້ມີ
ຕັນຫາອັນກໍາວລ່ວງແລ້ວ ຜູ້ແສງຫາ
ຄຸນໃໝ່ ທ່ານຜູ້ມີປ່ອງຢູ່ແລ່ວໄດ
ເປັນຜູ້ມີຂວາຍອູ່ໃນໂລກ ອັນດຶງ
ໜຶ່ງຄວາມຂວາຍຂວາຍ.

๑๔๖. ທ່ານຜູ້ມີປ່ອງຢູ່ແລ່ວນັ້ນ ຕັດເສີຍໜຶ່ງ
ໜ້າຍ ຄື່ອຕັນຫາອັນມັນຄົງແໜ່ງມັຈຈຸງ
ຜູ້ມີມາຮາຍອ່າງຍິ່ງ ທຳລາຍເສີຍດ້ວຍ
ຢູ່ານໄປອູ່ ໄກຈະພື້ນໍາເລາໄປໄໜ້
ດຶງກຸມີແໜ່ງທ່ານຜູ້ມີປ່ອງຢູ່ແລ່ວນັ້ນ
ໄດ້”.

ບຣດາຄຳແລ່ວນັ້ນ ຄໍວ່າ ຜູ້ໂຄຣ່
ຄວາມສຸຂ ໄດ້ແກ່ ຜູ້ໂຄຣ່ຄວາມສຸຂ ຄື່ອ
ພຣະນິພພານ. ຄໍວ່າ ສີລອັນປົກປິດ ໄດ້ແກ່

^๑ ໂປ. ຂ. ວົດພນ່າ ອຸປາຈຸຕາ.

^๒ ຄຕິປາປະເຢຕີປີ ປາໂສ.

^๓ ນ. ນ. ອຕຸຕໂນ ຄຸນປຸປກາສນາ.

ວគ្គគុណុទាតិ កិលេសពន្លឺទា. ឧបាទុទាតិ
ឧបគគា. ឃនា ុរីយា ទាតិ ឃនា
ទៅ មន្ទុលកា ៩. ចក្ខុងរោគ វស្សុទិ.

ចស្សេស៊វ ពេស់ ប្រជែកដុំទាន់ គុណៈ
ឧន្តុស្សរន្តុចស្សេស មហាធិ បីទិ អុបុប្បុទិ.
ឧទ ប្រលេងកទិ អុវុទាយ អុទុទរសីហបុខាំ
វិវរិទ្ធតា អុទុទរទិសារិមុទិ សិរសិ
អបុខិតិ បិទិរុទាបេទ្ធតា ខោវុទុបេ
អុទុទមគុណសម្បនុនាគទិ ប្រជែកដុំទិ
នមស្សសមានិ ឧទិកនុទនាទាតិអាមិមានិ.

ចតុះ ឧទិករាជនុបាទាតិ ប្រើនគ្មានុហា.
មនេសនុតិ មនុចៅ សីលកុខនុទាហយ
គុណៈ ផែតុវា ិចានំ. ឧសុស្សកុម្ភីតិ
រាគាតីនិ ឧសុស្សកុកំ អាបនុនោ. មទ្វុនេ
មាលុតិ កិលេសមានេ ប្រសាទិតា
ពណេខាខាច់.

มีศีลอันปกปิดแล้ว
อันไม่มีที่สุด.
คือ ประกาศคุณ

คำว่า เครื่องผูกมีกิเลส ได้แก่ กิเลส
เป็นเครื่องผูกพัน. คำว่า ปราศจาก ได้แก่
(มีกิเลส)ไปปราศแล้ว. คำว่า หงหนุ่ม
หงแก่ ได้แก่ คนหงหลายหงหนุ่มหงแก่.
คำว่า อญี่ คือ อญี่อาศัย.

เมื่อพระโพธิสัตว์นั้น ทรงอนุสรณ์
ถึงคุณของพระปีจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น
อยู่อย่างนี้ ปีดเป็นอันมากก็เกิดขึ้นแล้ว.
ลำดับนั้น ท้าวເຮືອສັດී ຈຸກຈາກບັລລັງກົງ
(ໄປ) ทรงเปิดສີຫັນຊຽດ້ານທີ່ສຸດຮຽນ ມີ
ພຣະພັກຕົວມຸ່ງຕຣິງທີ່ສຸດຮຽນ ທຣິງປະຄອງ
ອັນຸຂລີໄວ້ທີ່ພຣະເສຍຮເກລຳ ທຣິງນອບນ້ອມ
ພຣະປຶຈົກພຸຖົມເຈົາທັງໝາຍ ຜູ້ປະກອນ
ດ້ວຍຄຸນອັນອຸດມເໜີນປານນີ້ ແລ້ວຕົວສພຣະ
ຄາຕາມີຄໍາເປັນຕົ້ນວ່າ ທ່ານຍູ້ມີຕັນຫາອັນ
ກ້າວລ່ວງແລ້ວ ດັ່ງນີ້.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มีต้นหาอัน
ก้าวล่วงแล้ว ได้แก่ ท่านผู้มีต้นหาที่จะ
ได้แล้ว. คำว่า ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ได้แก่
ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่มีกองแห่งศิลเป็นต้น
ตั้งอยู่แล้ว. คำว่า ผู้ไม่ขวนขวยในโลก
ได้แก่ ในโลกอันถึงความขวนขวยด้วย
ภัยเลสมีราคะเป็นต้น. คำว่า ช่วยแห่ง

ตนุต์
อตุตโน
ปกาເຄຫວາ
ຄຕິມາປເຍຕີ
ພຸທຸນໝານໍ
ຄເຫດວາ

ມາຍາວິໄນຕີ
ບາແນນ
ຄຈຸຂນຸຕີ.
ໂກ
ນຳ
ໂກ
ນິວາສນູງຈານໍ
ຄຈຸເຊຍຸຍາຕີ

ອຕິມາຍາວິໄນ
ສນຸຫາລຍນຸຕາ
ໂກ
ເຕັສໍ
ເຕັສໍ
ປຈຸເຈກ-
ປາເປົ່າ,
ອຕິໂກ.

ពេជ្ជសាស្ត្រ ប្រជាពលរដ្ឋ សមណទីម៉ា
កន្លែងពេជ្ជសាស្ត្រ ទទួលទៅតាម ឥតឯករាជការ
រាជក្រឹត ឥតឯវិយ ប្រធានប្រុង ទីទូទៅ
ខាងក្រោម, អគារ លោកនៃពីរឈ្មោះ^១ វិយ
ខាយតិ, ពេជ្ជសាស្ត្រ ចិន ភាគា អាហិទ្ធទា
វិយ ឧប្បជ្ជនីស្ស: និង ប្រធានប្រុងក្នុងប្រជាពលរដ្ឋ ទីទូទៅ
ទីទូទៅ “ការណ៍ នូវ ឈ្មោះ សក្ខករាន់
វិយ សលុកពប្បិយទូទៅ មិនិត្ត បង្ហាញ
ឱមវនុទំ ប្រើសិទ្ធភាព ប្រធានប្រុងក្នុងប្រជាពលរដ្ឋ ទីទូទៅ
ការណ៍ មួយុទ្ធម៌ រាជក្រឹត ទីទូទៅ ទីទូទៅ
មិនិត្ត នាម ការរាជ

มัจฉุราช ได้แก่ ป้าย คือต้นหนาอัน
กิเลสมารแผ่ไปแล้ว.

คำว่า ผู้มีมารยา��作ยิ่ง ได้แก่ ท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย ทำลาย คือพังข่ายต้นหางแห่งมดจุราชผู้มีมารยา��作ยิ่ง ด้วยถูานของตนไปอยู่. คำว่า ไครจะพึงนำเราไปให้ถึงภูมิแห่งท่านผู้มีปัญญา เหล่านั้นได้ คือไครจะพึงให้เราถึงสถานที่อยู่แห่งพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้นได้, อธิบายว่า ไครจะควรพาเราไปได้.

เมื่อพระมหาสัตว์เจ้านั้นทรงบำเพ็ญ
สมณธรรมอยู่บนปราสาทนั้นแล เวลา
ล่วงได้ ๔ เดือน ลำดับนั้น พระราชนฤทธิ์
ของท้าวเมืองไปในการบรรพชาเหลือ
เกิน พระราชนิเวศน์ได้ปรากฏเหมือน
ในlogicันตนราก ภพทั้ง ๓ ปรากฏแก่
ท้าวเมือง ประดุจร้อนหัวเหลว พระโพธิสัตว์
มีพระราชนฤทธิ์มุ่งเนพะการบรรพชา
ทรงคำว่า “เมื่อไหร่ nond กาลจะมิถูกา-
นคร ซึ่งประดับตกแต่งแล้วเพียงดังพิภาค
แห่งท้าวสักกเทวราชนี้ แล้วเข้าไปสู่
หิมวันตประเทศไทย ทรงเพศบริพิตร จักมี
แก่เรา” ดังนี้ ทรงปาราภรณ์นา
ครุยมิถุรา (ด้วยพระคานา) ว่า

๑. โลกนุตรีกนิรyo.

๑๔๔. กทท. มติล. ผีต.
วิกฤติ ภาคโส มิต
ปนาย ปพพชสสามิ
ต. กทฯ สุ ภวิสุสติ.

๑๔๕. เมื่อไร เราชักประนครมมติลา
อันบริบูรณ์กว้างขวางรุ่งเรือง ซึ่ง
นายช่างผู้ดูแลดจัดการสร้างแบ่งไว้
เป็นสวนฯ แล้วออกบัว ความ
ด้วยรินั้น จักสำเร็จได้มีเมื่อไรหนอ.

๑๔๖. กทท. มติล. ผีต.
วิสาล. สพพโส^๑ ปง
ปนาย ปพพชสสามิ
ต. กทฯ สุ ภวิสุสติ.

๑๔๖. เมื่อไร เราชักประนครมมติลา
อันบริบูรณ์กว้างขวางรุ่งเรือง โดย
ประการทั้งปวง แล้วออกบัว
ความด้วยรินั้น จักสำเร็จได้มีเมื่อไร
หนอ.

๑๔๗. กทท. มติล. ผีต.
พหุปการติวน
ปนาย ปพพชสสามิ
ต. กทฯ สุ ภวิสุสติ.

๑๔๖. เมื่อไร เราชักประนครมมติลา
อันบริบูรณ์ซึ่งมีป្រากរ และเสา
ค่ายเรียงราย แล้วออกบัว ความ
ด้วยรินั้น จักสำเร็จได้มีเมื่อไรหนอ.

๑๔๘. กทท. มติล. ผีต.
ทพุนมภูภากโภชก
ปนาย ปพพชสสามิ
ต. กทฯ สุ ภวิสุสติ.

๑๔๗. เมื่อไร เราชักประนครมมติลา
อันบริบูรณ์ซึ่งมีป้อมคูและชุมประตุ
มั่นคง แล้วออกบัว ความด้วยรินั้น
จักสำเร็จได้มีเมื่อไรหนอ.

๑๔๙. กทท. มติล. ผีต.
สุวิกฤติ มหาปถ
ปนาย ปพพชสสามิ
ต. กทฯ สุ ภวิสุสติ.

๑๔๙. เมื่อไร เราชักประนครมมติลา
อันบริบูรณ์ มีทางหลวงหลายสาย
ตัดไว้เรียบร้อย แล้วออกบัว
ความด้วยรินั้น จักสำเร็จได้มีเมื่อไร
หนอ.

^๑ อ. สพพโส:

๑๔๙. กಥาំ មិតិំ ដីំ
ស្តិវាគទុពន្លរាបណ៌
បងាយ បុរុបិសុសាមិ
តំ កಥា សុ ភាពិសុសាធិ.

๑៥០. กಥាំ មិតិំ ដីំ
គរសុសរបីដីំ
បងាយ បុរុបិសុសាមិ
តំ កಥា សុ ភាពិសុសាធិ.

๑៥១. กಥាំ មិតិំ ដីំ
អរាមវនមាលិនី
បងាយ បុរុបិសុសាមិ
តំ កಥា សុ ភាពិសុសាធិ.

๑៥២. กಥាំ មិតិំ ដីំ
ឧុយុយានវនមាលិនី
បងាយ បុរុបិសុសាមិ
តំ កಥា សុ ភាពិសុសាធិ.

๑៥៣. กಥាំ មិតិំ ដីំ
បាសាពវនមាលិនី^១

๑៥៤. เมីំវិំ រោះកល់ពរោនគមិតិលា
ឯនបិបុរុណី កវាញខាងរុងរៀង
ឱះឱះជំដានទលាត វិរីបរីយ នៅ
កុកបវុខ គរាមជារិនី ឱះសំរើទី
ដីំមីំវិំននៅ.

๑៥០. เมីំវិំ រោះកល់ពរោនគមិតិលា
ឯនបិបុរុណី ឱះមិឬ ម៉ា នេរត
បិយិដតិះយិកំណែ នៅកុកបវុខ
គរាមជារិនី ឱះសំរើទីដីំមីំវិំ
ននៅ.

๑៥១. เมីំវិំ រោះកល់ពរោនគមិតិលា
ឯនបិបុរុណី មិសុនសាទរណៈ នៃ
វនសាទាន បិះរបិយិបរីយ នៅ
កុកបវុខ គរាមជារិនី ឱះសំរើទី
ដីំមីំវិំននៅ.

๑៥២. เมីំវិំ រោះកល់ពរោនគមិតិលា
ឯនបិបុរុណី មិបោមិនពរោច-
ឧុយុយាន បិះរបិយិបរីយ នៅ
កុកបវុខ គរាមជារិនី ឱះសំរើទី
ដីំមីំវិំននៅ.

๑៥៣. เมីំវិំ រោះកល់ពរោនគមិតិលា
ឯនបិបុរុណី មិប្រាសាពរាជមនទិះរ

^១ ន. បាសាពវនមាលិនី.

ปหาย ปพพชสสามิ
ต กษา สุ ภวิสสติ.

อั้งดงงามเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว
ออกบัว ความดีรินน์ จักสำเร็จ
ได้มีโอรานอ.

๑๕๔. กทำห มิติล ผีต
ติปุร ราชพนธนี^๑
มาปิต โสมนสุเสน
เวเทเน ยสสุสินา
ปหาย ปพพชสสามิ
ต กษา สุ ภวิสสติ.

๑๕๔. เมื่อไร เรายักษะพระนรมิตริลา
อันบริบูรณ์ มีปราการ ๓ ชั้น พรั่ง
พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ อัน
พระเจ้าวิเทหาราชผู้เรืองยศพระนาม
ว่า โสมนัสทรงสร้างไว แล้วออก
บัว ความดีรินน์ จักสำเร็จได
เมื่อโอรานอ.

๑๕๕. กทำห เวเทเน ผีเต
นิจุจิเต ธรรมกรกุจิเต
ปหาย ปพพชสสามิ
ต กษา สุ ภวิสสติ.

๑๕๕. เมื่อไร เรายักษะวิเทหารรัฐอันบริบูรณ์
มีการสะสมธัญญาหารเป็นต้นไว
พร้อมมูล อันพระเจ้าวิเทหาราช
ทรงปักครองโดยธรรม แล้วออก
บัว ความดีรินน์ จักสำเร็จได
เมื่อโอรานอ.

๑๕๖. กทำห เวเทเน ผีเต
อเชยุเย ธรรมกรกุจิเต
ปหาย ปพพชสสามิ
ต กษา สุ ภวิสสติ.

๑๕๖. เมื่อไร เรายักษะวิเทหารรัฐอันบริบูรณ์
อันอวิราชศ์ตру ไม่สามารถจัญได
อันพระเจ้าวิเทหาราช ทรงปักครอง
โดยธรรม แล้วออกบัว ความดีริ
นน์ จักสำเร็จไดเมื่อโอรานอ.

๑๕๗. กทำห อนุเตปุร ธรรม
วิกฤต ภาคโใส มิต

๑๕๗. เมื่อไร เรายักษะพระราชนมเที่ยว
อันนำรื่นรมย ที่นาข่างผู้ฉลาด

ปนาย ปพุพชิสุสามิ

ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

จัดสร้างไว้เป็นสวนฯ แล้วออกบวช
ความดีริบันน์ จักสำเร็จได้มีอิร
หนอ.

๑๕๘. กಥาห์ อนุเตปุริ ร่มม
สุธรรมตุติกเลปน

ปนาย ปพุพชิสุสามิ

ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๑๕๙. เมื่อไร เรายังคงพระราชนเทียร
อันนำรีนรมย์ ที่ชาบทาด้วยปูนขาว
และดินเหนียว แล้วออกบวช ความ
ดีริบันน์ จักสำเร็จได้มีอิร
หนอ.

๑๖๐. กಥาห์ อนุเตปุริ ร่มม
สุจิคุนธ์ มโนรัม

ปนาย ปพุพชิสุสามิ

ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๑๖๐. เมื่อไร เรายังคงพระราชนเทียร
อันนำรีนรมย์ มีกลิ่นหอมฟุ้งจริงใจ
แล้วออกบวช ความดีริบันน์จักสำเร็จ
ได้มีอิรหนอ.

๑๖๑. กಥาห์ ภูภากาเร ฯ
วิภาตุเต ภาคโศ มิต
ปนาย ปพุพชิสุสามิ

ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๑๖๐. เมื่อไร เรายังคงทำหนักยอด
อันนายช่างผู้ชลัด จัดสร้างจำแนก
ไว้เป็นสวนฯ แล้วออกบวช ความ
ดีริบันน์ จักสำเร็จได้มีอิรหนอ.

๑๖๑. กಥาห์ ภูภากาเร ฯ
สุธรรมตุติกเลปเน

ปนาย ปพุพชิสุสามิ

ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๑๖๑. เมื่อไร เรายังคงทำหนักยอด
อันชาบทาด้วยปูนขาว และดิน-
เหนียว แล้วออกบวช ความดีริ
บันน์ จักสำเร็จได้มีอิรหนอ.

๑๖๒. กಥาห์ ภูภากาเร ฯ
สุจิคุนธ์ มโนรัม

ปนาย ปพุพชิสุสามิ

ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๑๖๒. เมื่อไร เรายังคงทำหนักยอด
อันมีกลิ่นหอมฟุ้งจริงใจ แล้วออก
บวช ความดีริบันน์ จักสำเร็จได
เมื่อไรหนอ.

๑๖๓. กಥา ถุภากาเร ฯ
ลิตเต จนุทนโผสิเด
ปนาย ปพุพชิสุสามิ
ต์ กथา สุ ภวิสุสติ.

๑๖๔. กಥา สรวณุณปลุลงุเก
โคงเก จิตต์สนุณเด
ปนาย ปพุพชิสุสามิ
ต์ ก�า สุ ภวิสุสติ.

๑๖๕. กಥา มณีปลุลงุเก
โคงเก จิตต์สนุณเด
ปนาย ปพุพชิสุสามิ
ต์ กথา สุ ภวิสุสติ.

๑๖๖. กಥา กบุปกาเสย়ং
ໂມໂກງুম্পৰানি^๑ ฯ
ปนาย ปพุพชิสุสามิ
ต์ กথা สุ ภวิสุสติ.

๑๖๗. กಥา ไปกุขรনී رمุมา
จกุราภูปกุชิตา
มณุชาลเกหิ ஸବୁଜନୁନା
ପତ୍ମପ୍ଲଗେହି ฯ

๑๖๓. เมื่อไร เรายังจะประทับหนักยอด
อันนายช่างผู้ชุดลาดทาสีไว้(สวยงาม)
ประพรอมด้วยจุณแก่นจันทน์ แล้ว
ออกบัว ความดีรินน์ จักสำเร็จ
ได้เมื่อไรหนอ.

๑๖๔. เมื่อไรเราจักจะบัลลังก์ทอง(ที่ตั้งไว้)
บนผ้าโกเชาว(พรอมทำด้วยขนแกะ)
ซึ่งลาดไว้งามวิจิตร แล้วออกบัว
ความดีรินน์ จักสำเร็จได้เมื่อไร
หนอ.

๑๖๕. เมื่อไร เรายังจะบัลลังก์แก้วมณี
(ที่ตั้งไว้)บนผ้าโกเชาว ซึ่งลาดไว้
อันวิจิตรดงาม แล้วออกบัว
ความดีรินน์ จักสำเร็จได้เมื่อไร
หนอ.

๑๖๖. เมื่อไร เรายังผ้าฝ้ายผ้าไหมและ
ผ้าโขมพัสดร์ โภภูมพรพัสดร์ แล้ว
ออกบัว ความดีรินน์ จักสำเร็จ
ได้เมื่อไรหนอ.

๑๖๗. เมื่อไร เรายังจะสระใบกุขรนී อัน
น่ารื่นรมย์ มีนกจากพรากระสงเสียง
พรำพรอดอยู่ ดาวดาษด้วยดอก
มณฑา ดอกปทุม และดอกอุบล

^๑ ໂມ ໂກງຸມພຣານີ.

ป้าย ปพุพนิสุสามิ

คำ กษา ณ ภิสุสติ.

ทั้งหลาย แล้วออกบวช ความด้วย
นั่น จักสำเร็จได้เมื่อไรหนอ.

១៦៤. ភាគាស្តី ៩
សម្រាប់ការវិភាគ
នូវលទ្ធផលរបស់
អំពីការបង្កើត
និងការគ្រប់គ្រង

๑๖๘-๑๖๙. เมื่อไร เรายังกละกองซ้างซึ่ง
ประดับประดา ด้วยเครื่องอลังการ
ทั้ปวงและเหลาซ้างตรະกุลมາตั้งคง
มีสายรัดทองคำ มีเครื่องปักตระพอง
และตาข่ายทองคำ มีนาฎคવานู
ผู้ถือടิมรและขอซ้าว ขึ้นชี้ประจា
แล้วออกบัว ความดีรินัน จัก
สำเร็จได้มีเมื่อไหหนอ.

๑๖๙. อารุเพ็ห คำนี้เยก
เตมวงกุสรานิกิ
ปนาย ปพุพชิลสาเม
ต์ กษา สุ ภิสุสติ.

๑๗๐-๑๗๑. เมื่อไร เรายังกลະກອງม้า ซึ่ง
ประดับประดา ด้วยเครื่องอลังการ
ทั้งปวง เป็นม้าตระกูลสินธุชาติ
อาชานัย เป็นพานะเรือ อันนาย
สารถีถือแสร์และมุน ขึ้นมาประจำ
แล้วออกบวช ความด้วยนั้น จัก
สำเร็จได้เมื่อไรหนอ.

១៧០. ភាគាស្តីពី
សម្រាប់ការរាជក្រឹត់
និងការប្រជុំ
ក្នុងប្រជាធិបតេយ្យ ១ ក្នុង
សាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ

๑๗๑. อารุเพ่น คำนีเยก
อินทิยาจาปาริภิ^๓
ป้าย ปพุพชิสุสามิ
ต์ กษา ณ ภิส

๑๗๒-๑๗๓. เมื่อไร เรายังคงหัวใจ
อันผูกสอดเครื่องระบบเครื่องยนต์
ขึ้นประจำ หุ่มด้วยหนังเสือเหลือง
และเสือโครง ประดับด้วยเครื่อง

๑ ชี. เน็มกปปนาวัลเส.

๒. อาชานีเยว.

๓. อิสلامิกอาชญากรรม.

๑๗๓. อาชุเพ่น คำนีเยกิ
 จากหตุเกหิ จมุมิก^๑
 ปนาย ปพุพชิสุสามิ
 ต์ กทา สุ ภวิสุสติ.

อลังการหั้งปวง อันนายสารถีสวม
เกราะถือธนู ขึ้นเขี่่ปประจำ แล้วออก
บัว ความดีรินั้น จักสำเร็จได้
เมื่อไหร่นอ.

๑๗๔. กทาห์ สวยงามราเต^๑
 สนุนทุเช อุสุสิตทุธเช^๑
 ทีเป โถปี เวทยุคุเม^๑
 สพุพาลงุการภูสิเต^๑

๑๗๕. อาชุเพ่น คำนีเยกิ
 จากหตุเกหิ จมุมิก^๑
 ปนาย ปพุพชิสุสามิ
 ต์ กทา สุ ภวิสุสติ.

๑๗๔-๑๗๕. เมื่อไร เรายักษ์กระถองอัน
ผูกสดเครื่องระบบครบครันยกรังขึ้น
ประจำ หุ้มด้วยหนังเสือเหลือง
และเสือโครง ประดับด้วยเครื่อง
อลังการหั้งปวง อันนายสารถีสวม
เกราะถือธนูขึ้นเขี่่ปประจำ แล้วออก
บัว ความดีรินั้น จักสำเร็จได้
เมื่อไหร่นอ.

๑๗๖. กทาห์ ษชุณุรเต ฯ
 สนุนทุเช อุสุสิตทุธเช^๑
 ทีเป โถปี เวทยุคุเม^๑
 สพุพาลงุการภูสิเต^๑

๑๗๗. อาชุเพ่น คำนีเยกิ
 จากหตุเกหิ จมุมิก^๑
 ปนาย ปพุพชิสุสามิ
 ต์ กทา สุ ภวิสุสติ.

๑๗๖-๑๗๗. เมื่อไร เรายักษ์กระถอง ซึ่ง
ผูกสดเครื่องระบบครบครันยกรังขึ้น
ประจำ หุ้มด้วยหนังเสือเหลือง
และเสือโครง ประดับด้วยเครื่อง
อลังการหั้งปวง อันนายสารถีสวม
เกราะถือธนูขึ้นเขี่่ปประจำ แล้วออก
บัว ความดีรินั้น จักสำเร็จได้
เมื่อไหร่นอ.

๑๗๘. กทาห์ อสุสรเต ฯ
 สนุนทุเช อุสุสิตทุธเช^๑
 ทีเป โถปี เวทยุคุเม^๑
 สพุพาลงุการภูสิเต^๑

๑๗๘-๑๗๙. เมื่อไร เรายักษ์กระถองรดเทียม
ด้วยม้า ซึ่งผูกสดเครื่องระบบครบครัน
ซึ่งขึ้นประจำ หุ้มด้วยหนังเสือ
เหลืองและเสือโครง ประดับด้วย

១៧៨. ខាងក្រោម ការណីយ៍
ជាបនទុនឹង ឈម្ខិក
បង្ហាញ ពុរិធមិត្តសាស្ត្រ
តាំ ការ ស្ថិត វិស័យ

គ្រឿងលែងការពេញ ឯណាយ
សារីសាមក្រារ នឹងប្រចាំ
ឆ្នាំខាងមុខ គម្រោង ឱ្យ
សំរើដើម្បីនៅ.

១៨០. ការណាំ ឯវិវាទ ឬ
សនុនុញ្ញ ឯសុតុនុញ្ញ
ឬបៀ ឯតិវិ វិយុតុមេ
សុពុលសុវិធី

១៨១. ខាងក្រោម ការណីយ៍
ជាបនទុនឹង ឈម្ខិក
បង្ហាញ ពុរិធមិត្តសាស្ត្រ
តាំ ការ ស្ថិត វិស័យ

១៨០-១៨១. មើនី រោងកាលកងរតាវិម
ឯក ឯងិជ្ជកសុទ្ធផ្លូវក្របក្រណ៍
ឱ្យក្រុងប្រចាំឆ្នាំ ឱ្យ
អីឡូងនិងតិច ប្រចាំប្រចាំឆ្នាំ
គ្រឿងលែងការពេញ ឯណាយ
សារីសាមក្រារ នឹងប្រចាំ
ឆ្នាំខាងមុខ គម្រោង ឱ្យ
សំរើដើម្បីនៅ.

១៨២. ការណាំ គុណវាទ ឬ
សនុនុញ្ញ ឯសុតុនុញ្ញ
ឬបៀ ឯតិវិ វិយុតុមេ
សុពុលសុវិធី

១៨៣. ខាងក្រោម ការណីយ៍
ជាបនទុនឹង ឈម្ខិក
បង្ហាញ ពុរិធមិត្តសាស្ត្រ
តាំ ការ ស្ថិត វិស័យ

១៨២-១៨៣. មើនី រោងកាលកងរតាវិម
គិត ឯងិជ្ជកសុទ្ធផ្លូវក្របក្រណ៍
ឱ្យក្រុងប្រចាំឆ្នាំ ឱ្យ
អីឡូងនិងតិច ប្រចាំប្រចាំឆ្នាំ
គ្រឿងលែងការពេញ ឯណាយ
សារីសាមក្រារ នឹងប្រចាំ
ឆ្នាំខាងមុខ គម្រោង ឱ្យ
សំរើដើម្បីនៅ.

១៨៤. ការណាំ ឯច្ចាទ ឬ
សនុនុញ្ញ ឯសុតុនុញ្ញ
ឬបៀ ឯតិវិ វិយុតុមេ
សុពុលសុវិធី

១៨៤-១៨៥. មើនី រោងកាលកងរតាវិម
ឯក ឯងិជ្ជកសុទ្ធផ្លូវក្របក្រណ៍
ឱ្យក្រុងប្រចាំឆ្នាំ ឱ្យ
អីឡូងនិងតិច ប្រចាំប្រចាំឆ្នាំ
គ្រឿងលែងការពេញ ឯណាយ

๑๙๕. อาڑูเพ່ນ ຄາມນີ້ເຍກີ
ຈາປ່າທຸເຕີ ຈມໍມິກີ
ປ່າຍ ປັພົພືສຸສາມີ
ຕໍ່ ກາທາ ສູ ກວິສຸສົດີ.

ເຄື່ອງອລັງກາຣທັງປົງ ອັນນາຍ
ສາວົດສົມເກຣະ ດີອົນຫຼີ້ນຂຶ້ນປະຈຳ
ແລ້ວອອກບວຊ ຄວາມດຳລົງນັ້ນ ຈັກ
ສໍາເຮົາໄດ້ເມື່ອໄຮ່ນອ.

๑๙๖. ກາທາໍ ເມັນຫຼາດ ແລະ
ສນຸນທຸເທີ ອຸສຸສືຕທຸນເຊ
ທີ່ເປີ ອໂໄປ ເວຍຸຍຄຸເຊ
ສພຸພາລັງກາຣງູສີເຕ

๑๙๗. อาڑູເພຸ່ນ ຄາມນີ້ເຍກີ
ຈາປ່າທຸເຕີ ຈມໍມິກີ
ປ່າຍ ປັພົພືສຸສາມີ
ຕໍ່ ກາທາ ສູ ກວິສຸສົດີ.

๑๙๖-๑๙๗. ເນື່ອໄວ ເຮົາຈັກລະກອງຮັດເຫັນ
ແກະ ຫົ່ງຜູກສອດເຄື່ອງຮັບຄຽບຄວັນ
ໜັກງົງຂຶ້ນປະຈຳ ມຸ່ມດ້ວຍໜັງເສື່ອ-
ເລື້ອງແລະເສື່ອໂຄຮ່ງ ປະດັບດ້ວຍ
ເຄື່ອງອລັງກາຣທັງປົງ ອັນນາຍ
ສາວົດສົມເກຣະ ດີອົນຫຼີ້ນຂຶ້ນປະຈຳ
ແລ້ວອອກບວຊ ຄວາມດຳລົງນັ້ນ ຈັກ
ສໍາເຮົາໄດ້ເມື່ອໄຮ່ນອ.

๑๙๘. ກາທາໍ ມີຄຣາດ ແລະ
ສນຸນທຸເທີ ອຸສຸສືຕທຸນເຊ
ທີ່ເປີ ອໂໄປ ເວຍຸຍຄຸເຊ
ສພຸພາລັງກາຣງູສີເຕ

๑๙๙. อาڑູເພຸ່ນ ຄາມນີ້ເຍກີ
ຈາປ່າທຸເຕີ ຈມໍມິກີ
ປ່າຍ ປັພົພືສຸສາມີ
ຕໍ່ ກາທາ ສູ ກວິສຸສົດີ.

๑๙๘-๑๙๙. ເນື່ອໄວ ເຮົາຈັກລະກອງຮັດເຫັນ
ມຸ່ມ ຫົ່ງຜູກສອດເຄື່ອງຮັບຄຽບຄວັນ
ໜັກງົງຂຶ້ນປະຈຳ ມຸ່ມດ້ວຍໜັງເສື່ອ-
ເລື້ອງແລະເສື່ອໂຄຮ່ງ ປະດັບດ້ວຍ
ເຄື່ອງອລັງກາຣທັງປົງ ອັນນາຍ
ສາວົດສົມເກຣະ ດີອົນຫຼີ້ນຂຶ້ນປະຈຳ
ແລ້ວອອກບວຊ ຄວາມດຳລົງນັ້ນ ຈັກ
ສໍາເຮົາໄດ້ເມື່ອໄຮ່ນອ.

๑๙๐. ກາທາໍ ນັດຖາໂຮ່ເນ ແລະ
ສພຸພາລັງກາຣງູສີເຕ
ນີ້ລຈມຸນຮຣ ສູເຣ
ໂຕມຮງກຸສປານິໂນ

๑๙๐. ເນື່ອໄວ ເຮົາຈັກລະກອງຝຶກໜ້າງຜູ້ປະດັບ
ດ້ວຍເຄື່ອງອລັງກາຣທັງປົງ ສວມ
ເກຣະເໝີວກລ້າຫານູ ດີອົມຮແລະ
ຂອງ້ງ້າວ ແລ້ວອອກບວຊ ຄວາມດຳລົງນັ້ນ

ป้าย ปพชร.สุสามิ ต์ กษา ณ ภิสุสติ.

จักสำเร็จได้มีความหวัง.

๑๙๑. เมื่อไร เรายังคงฝึกม้าผู้ประดับ
ด้วยเครื่องอสังหาริมทรัพย์ ส่วน
เกราะเขี้ยวกล้าหาญ ถือแล้วจะนุ่ม
แล้วออกบัว ความชำรุดนั้น จัก
สำเร็จได้เมื่อไรหนอ.

๑๙๒. กಥาน์ รต้าโรเน ๔
ສพุພາລຸກາຮງວູສີເຕ
ນືລຈມ່ມນເຣ ສູເຣ
ຈາປ່ນຫຼຸເຕ ກລາປິໂນ
ປ່ນຍ ປພຸພົສຸສາມີ
ຕໍ່ ກທາ ສູ ກວິສສຕິ.

๑๙๔. เมื่อไร เรายังคงฝึกฝนผู้ประดับ
ด้วยเครื่องอุปกรณ์การทั่งปวง สวน
เกราะเขียวกล้าหาญ ถือธนูและ
แล่ง แล้วออกบานชา ความดีริบัน
จักสำเร็จได้เมื่อไรหนอ.

១៩៣. ភាគាស្តី និងគុណភាព ១
សិក្សាលេខាងក្រោម និងការរៀបចំ
នឹងទីតាំង និងការរៀបចំ
ជាប្រព័ន្ធឌីជីថាមពីរប្រព័ន្ធ
បានបង្ហាញ និងបានបង្ហាញ
បានបង្ហាញ និងបានបង្ហាញ

๑๙๓. เมื่อไร เรายังคงมีน้ำ ผู้ประดับ
ด้วยเครื่องอลงการทั้งปวง สาม
เกราะเขียวกล้านาญ ถือธนูและ
แล่ง แล้วออกบัว ความดีรินัน
จักสำเร็จได้เมื่อไรหนอ.

១៩៤. ភាគាស្តីពីរាជបុត្រិទេ ឬ
សិក្សាលុងការវូនិទេ
ឬទុរាបមុម្រនិទេ ស្ថិទេ
កណ្តុលិនិភាពិនិទេ

๑๙๔. เมื่อไร เรายังคงพิจารณาชนบุตร
ผู้ประดับด้วยเครื่องอลงการทั้งปวง^{นี่}
สมเกราะอันวิจิตร กล้าหาญ^{นี่}
ถือกริษาทอง แล้วอุบกวนว่า ความ

ปนาย ปพุพชสุสามิ
ต กษา สุ ภวิสุสติ.

คำรินั้น จักสำเร็จได้มีเมื่อไหร่นอ.

๑๙๕. กทาน อริยคเน
 วตุถวนุเต^๑ อลงกเต
 หริจนุทนลิตุตงุเค
 ก้าสิกตุตมธาริโน
 ปนาย ปพุพชสุสามิ
 ต กษา สุ ภวิสุสติ.

๑๙๕. เมื่อไร เรายังจะหมุ่พระอริยะ (คือ พากพราหมณ์) ผู้ครองผ้าประดับ ประดาทาตัว ด้วยจุณจันทร์เหลือง ทรงผ้าอย่างดี อันมาจากแคว้นกาสี แล้วออกบวช ความคำรินั้น จักสำเร็จได้มีเมื่อไหร่นอ.

๑๙๖. กทาน อມจุจคเน
 สพุพาลงการภูสิเต
 ปีตจมุมรห สุเร^๒
 ปุรติ คุชมาสิน^๒
 ปนาย ปพุพชสุสามิ
 ต กษา สุ ภวิสุสติ.

๑๙๖. เมื่อไรเราจักจะหมุ่คำมาด้วยผู้ประดับ ด้วยเครื่องอลงการหั้งปวง สม เกราะเหลืองกล้าหาญ เดินไปข้าง หน้า แล้วออกบวช ความคำรินั้น จักสำเร็จได้มีเมื่อไหร่นอ.

๑๙๗. กทาน สตุตสตา ภาริยา
 สพุพาลงการภูสิเต
 ปนาย ปพุพชสุสามิ
 ต กษา สุ ภวิสุสติ.

๑๙๗. เมื่อไรเราจักจะ นางสนมกำนัล ประมาณ ๗๐๐ ผู้ประดับด้วย เครื่องอลงการหั้งปวง แล้วออก บวช ความคำรินั้น จักสำเร็จได้ เมื่อไหร่นอ.

๑๙๘. กทาน สตุตสตา ภาริยา
 สุสโนบุรา ตนุมชุ่มิมา

๑๙๘. เมื่อไร เรายังจะ นางสนมกำนัล ประมาณ ๗๐๐ ผู้ลงทะเบียนไม่

^๑ ช. วตุถวนุเต.

^๒ ช. คุชมาลิน.

ปหาย ปพุพชิสุสามิ
ต์ กทา สุ ภวิสุสติ.

เอวบางร่างน้อย . แล้วออกบวช
ความดีarinนั้น จักสำเร็จได้มี่อไร
หนอ.

๑๙๙. กทาห์ สดุตสดา ภาริยา
อสุสวา ปิยภานินี
ปหาย ปพุพชิสุสามิ
ต์ กทา สุ ภวิสุสติ.

๑๙๙. เมื่อไร เรายังจะนำสัมภานั้น
ประมาณ ๗๐๐ ผู้เชื้อฟังคำสั่ง
เจราไฟเราะน่ารัก แล้วออกบวช
ความดีarinนั้น จักสำเร็จได้มี่อไร
หนอ.

๒๐๐. กทาห์ สดปลกั๊ส
สวณุณ สดราชิก
ปหาย ปพุพชิสุสามิ
ต์ กทา สุ ภวิสุสติ.

๒๐๐. เมื่อไร เรายังถัดทางคำหนังก
ร้อยปละ สลักลวดลายตั้งร้อย
แล้วออกบวช ความดีarinนั้น จัก
สำเร็จได้มี่อไรหนอ.

๒๐๑. กทา สุ ม หดุติคุมพา
สพุพาลงุการภูสิตา
สุวนุณกุชา มาตุค่า
เนมกบปุปนิวาสสา

๒๐๑-๒๐๒. เมื่อไรหนอ กองซ้างอันประดับ
ด้วยเครื่องอลังการหั้งปวง มีสายรัด
ทางคำ เป็นซ้างตระกูลมาตั้งคง
มีเครื่องปากะพองและดาข่ายทางคำ
อันนายค瓦ญซ้าง ผู้ถือ Tome และ
ขอจ้า ขึ้นเขี่่ประจำที่เคยติดตาม
เรา จักไม่ติดตามเรา ความดีarin
นั้น จักสำเร็จได้มี่อไรหนอ.

๒๐๒. อาจุพุห ความนีเยกิ
เตมรงกุสปานิภิ
ยนต์ ม นานุยสุสนติ
ต์ กทา สุ ภวิสุสติ.

๒๐๓-๒๐๔. เมื่อไรหนอ กองม้าอันประดับ
ด้วยเครื่องอลังการหั้งปวง เป็นม้า
ตระกูลสินธุชาติอาชาไนย เป็น
พาหนะเร็ว อันนายสารถีถือแส

๒๐๓. กทา สุ ม อสุสคุมพา
สพุพาลงุการภูสิตา
อาชานีญา ว ชาติยา
สินธุว่า สีມวานนา

๒๐๔. ឧរូបុរាណ កាមណីយោវិ
ឯុទ្ធសាស្ត្រជាប្រារិរិ
យនុតាំ មំ នានុយិសុសនុតិ
តាំ កហា សុ វាវិសុសតិ.

๒๐៥. កហា សុ មំ រតាសេនិយិ
សនុនុទ្ធតា អុសុតុទ្ធតា
ពីបា អិលិ រោយុគុនា
សុដុរាគាររោតិតា

๒๐៦. ឧរូបុរាណ កាមណីយោវិ
ជាប្រុណុពុណិ ឈមុមិរិ
យនុតាំ មំ នានុយិសុសនុតិ
តាំ កហា សុ វាវិសុសតិ.

๒០៧. កហា សុ មំ សុវណុណ្ហរតា^១
សនុនុទ្ធតា អុសុតុទ្ធតា
ពីបា អិលិ រោយុគុនា
សុដុរាគាររោតិតា

២០៨. ឧរូបុរាណ កាមណីយោវិ
ជាប្រុណុពុណិ ឈមុមិរិ
យនុតាំ មំ នានុយិសុសនុតិ
តាំ កហា សុ វាវិសុសតិ.

២០៩. កហា សុ មំ សុខុណ្ហរតា
សនុនុទ្ធតា អុសុតុទ្ធតា

ឡេខ្លួន ឱ្យឱ្យថ្មីថ្មីតិចតាម
រោ ឱ្យឱ្យមែតិចតាមរោ គាមតាំរិ
ន៉ែ ឱ្យសំរើជាថីមៀនូវឈននែ.

២០៥-២០៦. មៀនូវឈននែ រតាសេនិយិសុសតិ
គ្រឹះងរបគ្របគ្រុន ឱ្យកងុងឱ្យថ្មីថ្មី
អូមំដៅយុងសើលិោងនៃលិោងនៃលិោង
ប្រចាំប្រចាំយុងគ្រឹះងនៃលិោងនៃលិោង
អូនាយការតិតិសុវមករារ ឱ្យឱ្យន៉ែ
ឱ្យឱ្យថ្មីថ្មីតិចតាមរោ ឱ្យឱ្យមែតិចតាមរោ គាមតាំរិន៉ែ ឱ្យ
សំរើជាថីមៀនូវឈននែ.

២០៧-២០៨. មៀនូវឈននែ រតាសេនិយិសុសតិ
គ្រឹះងរបគ្របគ្រុន ឱ្យកងុងឱ្យថ្មីថ្មី
ប្រចាំប្រចាំយុងសើលិោងនៃលិោងនៃលិោង
នៃលិោងនៃលិោង ប្រចាំប្រចាំយុងគ្រឹះង
នៃលិោងនៃលិោង អូនាយការតិតិសុវមករារ ឱ្យឱ្យន៉ែ
ឱ្យឱ្យថ្មីថ្មីតិចតាមរោ ឱ្យឱ្យមែតិចតាមរោ គាមតាំរិន៉ែ ឱ្យសំរើជាថីមៀនូវឈននែ.

២០៩-២១០. មៀនូវឈននែ រតាសេនិយិសុសតិ
គ្រឹះងរបគ្របគ្រុន ឱ្យកងុងឱ្យថ្មីថ្មី

^១ ឬ សុវណ្ហរតា.

ทีปा อโภปี เวiyุยคุมา
สพุพาลงุการภูสิตา

๒๑๐. อาaruพุหា ความนើយភិ
ชาปងតុណី ឈមិភិ
យនុតំ មំ នានុយិសុសុតិ
តំ កatha ស្តុ រាជិសុសិទិ.

ហុមដោយអង់សៀវឡូងនៃគេរែង
ប្រព័បែបដោយគេរែងនៃការពេញបំបង
ជានាយសារធីសុវមេរោរោ ពីឯន្ម
ខ្លឹនីថ្មីថ្មី ពីគេយិតិតិតាមរោ ជ័ក
មែតិតិតាមរោ គរាមជារិន៉ែង ជ័ក
សំរើចិត្តដីមៀនូវនៅ.

๒๑១. กatha ស្តុ មំ ឧសុវរត្តា
សនុនុទ្ធតា ឧសុសិទុទ្ធតា
ทีปា อួលិបិ វេយុយគុមា
សพុបាលុងការរោសិទា

๒១២. อาaruพុហា ការិនើយភិ
ชาបងតុណី ឈមិភិ
យនុតំ មំ នានុយិសុសុតិ
តំ កatha ស្តុ រាជិសុសិទិ.

๒១៣-២១៤. មៀនូវនៅ រាជម៉ាទីងុកសុទ
គេរែងរបគរបគន់ ឱកនុងខ្លឹនថ្មីថ្មី
ហុមដោយអង់សៀវឡូងនៃគេរែង
ប្រព័បែបដោយគេរែងនៃការពេញបំបង
ជានាយសារធីសុវមេរោរោ ពីឯន្ម
ខ្លឹនីថ្មីថ្មី ពីគេយិតិតិតាមរោ ជ័ក
មែតិតិតាមរោ គរាមជារិន៉ែង ជ័ក
សំរើចិត្តដីមៀនូវនៅ.

๒១៥. กatha ស្តុ មំ ឲ្យុវរត្តា
សនុនុទ្ធតា ឧសុសិទុទ្ធតា
ทีปា อួលិបិ វេយុយគុមា
សพុបាលុងការរោសិទា

๒១៦. อาaruพុហា ការិនើយភិ
ชาបងតុណី ឈមិភិ
យនុតំ មំ នានុយិសុសុតិ
តំ កatha ស្តុ រាជិសុសិទិ.

๒១៥-២១៦. មៀនូវនៅ រាជកូទីងុកសុទ
គេរែងរបគរបគន់ ឱកនុងខ្លឹនថ្មីថ្មី
ហុមដោយអង់សៀវឡូងនៃគេរែង
ប្រព័បែបដោយគេរែងនៃការពេញបំបង
ជានាយសារធី សុវមេរោរោ ពីឯន្ម
ខ្លឹនីថ្មីថ្មី ពីគេយិតិតិតាមរោ ជ័ក
មែតិតិតាមរោ គរាមជារិន៉ែង ជ័ក
សំរើចិត្តដីមៀនូវនៅ.

២១៧. กatha ស្តុ មំ គុណរត្តា
សនុនុទ្ធតា ឧសុសិទុទ្ធតា

២១៨. មៀនូវនៅ រាជគូទីងុកសុទ
គេរែងរបគរបគន់ ឱកនុងខ្លឹនថ្មីថ្មី

หุ้มด้วยหนังเสือเหลืองและเสือโครง
ประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง^๔
ขันนายสารถี สมเกราะ ถือธนู
ขึ้นชี้ประจា ที่เคยติดตามเรา จึ
ไม่ติดตามเรา ความดีริบัน จัก^๕
สำเร็จได้เมื่อไรหนอ.

ເອົນ-ເອົລ. ເມື່ອໄວໜອ ຮັດພະບັງຜູກສອດ
ເຄື່ອງຮັບຮັບຄຣິນ ຂໍກົງໃຈນປະຈຳ
ຫຼຸມດ້ວຍໜັງເສື່ອເຫຼືອງແລະເສື່ອໂຄຮົງ
ປະດັບດ້ວຍເຄື່ອງລັດກາຣັ່ງປົງ
ອັນນາຍສາຣີ ສວມເກຣະ ດີອົນຫຼູ
ໃຈນປະຈຳ ທີ່ເຄຍຕິດຕາມເຮົາ ຈັກ
ໄມຕິດຕາມເຮົາ ຄວາມດຳລົງນັ້ນ ຈັກ
ສໍາເລົຈໄດ້ເມື່ອໄວໜອ.

ເຕັກ. ກາຫາ ສູ ມໍ ເມນຸກວດາ
ສັນນທຸກາ ອຸລືສີຕທຸກາ
ທີປາ ອໂຕປີ ເວຍຸພຄຸກາ
ສພຸພາລົງກາຮງູສີຕາ
ເຕັກ. ອາຮຸພື້ນາ ຄາມນີເຢົກ
ຈາປ່ອດຸແທີ ຈມຸມິກ
ຢັນຕຶ້ມໍ ມໍ ນານຸບີສຸສະນຸຕີ
ຕໍ່ ກາຫາ ສູ ກວິສຸສົຕີ.

๒๑๙-๒๒๐. เมื่อไหร่หนอ รถแท้จะซึ่งผูกสอด
เครื่องรับครบครัน ขึ้นประจํา
หุ่มด้วยหนังเสือเหลืองและเสือโครง
ประดับด้วยเครื่องอัลตราหั่งปวง^๔
อันนายสาวรี สมเกราะ ถือธนู
ขึ้นชี้ประจํา ที่เคยติดตามเรา จัก
ไม่ติดตามเรา ความดีริบัน จัก
สำเร็จได้เมื่อไหร่นอ.

ແກຣມ ກາທ ສູນ ມີ ມິຄຣຖາ

ສະນະທົກາ ອຸສສິຕທົກາ

๒๔๑-๒๔๒. เมื่อเร้นอ รามถุคธงผู้กษาด
เครื่องรบครบครัน ข้าราชการประจำ

๒๔๘. กทฯ สุ ม อดีปี เวiyุคุมา
 สพุพาลงการภูสิตา
 ๒๔๙. อาaruพุห คำมนีเยกิ
 จาปนดุเตหิ จมุมิกิ
 ยนุติ ม นานุยิสุสโนติ
 ต กทฯ สุ ภวิสุสติ.
๒๕๐. กทฯ สุ ม หตุถารโหน
 สพุพาลงการภูสิตา
 นีลจมุมธรา สูรา
 เตมรงกุสปานิโน
 ยนุติ ม นานุยิสุสโนติ
 ต กทฯ สุ ภวิสุสติ.
๒๕๑. กทฯ สุ ม อสุสารโหน
 สพุพาลงการภูสิตา
 นีลจมุมธรา สูรา
 อินุทิยาจ่าปธาริโน
 ยนุติ ม นานุยิสุสโนติ
 ต กทฯ สุ ภวิสุสติ.
๒๕๒. กทฯ สุ ม รตาโหน
 สพุพาลงการภูสิตา
 นีลจมุมธรา สูรา
 จาปนดุถา กลาปิโน
 ยนุติ ม นานุยิสุสโนติ
 ต กทฯ สุ ภวิสุสติ.

หุ่มด้วยหนังเสือเหลืองและเสือโครง
 ประดับด้วยเครื่องอลังการหั้งปวง
 อันนายสารถี สมภราด ถือธนู
 ซึ่งประจำ ที่เคยติดตามเรา จัก
 ไม่ติดตามเรา ความดำรินั้น จัก
 สำเร็จได้มื่อไหร่นอก.

๒๕๓. เมื่อไหร่นอก กองฝึกซึ่งผู้ประดับ
 ด้วยเครื่องอลังการหั้งปวง สมภ
 ราดเขี้ยวกล้าหาญ ถือ Tome และ
 ของ้าว ซึ่งเคยติดตามเรา จักไม่
 ติดตามเรา ความดำรินั้น จัก
 สำเร็จได้มื่อไหร่นอก.

๒๕๔. เมื่อไหร่นอก กองฝึกม้าผู้ประดับ
 ด้วยเครื่องอลังการหั้งปวง สมภ
 ราดเขี้ยวกล้าหาญ ถือแส้และ
 ธนู ซึ่งเคยติดตามเรา จักไม่ติดตาม
 เรา ความดำรินั้น จักสำเร็จได้
 เมื่อไหร่นอก.

๒๕๕. เมื่อไหร่นอก กองฝึกรถผู้ประดับ
 ด้วยเครื่องอลังการหั้งปวง สมภ
 ราดเขี้ยวกล้าหาญ ถือธนูและ
 แล่งธนู ซึ่งเคยติดตามเรา จักไม่
 ติดตามเรา ความดำรินั้น จักสำเร็จ
 ได้มื่อไหร่นอก.

๒๒๖. กatha สุ ม์ ยันุคุคหา
สพพาลงุการภูสิตา
นีลจมุมธรา สรว
จาปหดุตตา กลาปิน
ยนุต์ ม์ นานุยิสุสุนติ
ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๒๒๗. กatha สุ ม์ ราชบุตรตตา
สพพาลงุการภูสิตา
จิตรุจมุมธรา สรว
กบุจนาเวพุธาริโน
ยนุต์ ม์ นานุยิสุสุนติ
ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๒๒๘. กatha สุ ม์ อริยคณา
วตุตวนุตตา อลงุกตتا
หริจันทุนลิตุตงุค
กาสิกุตุตมธาริโน
ยนุต์ ม์ นานุยิสุสุนติ
ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๒๒๙. กatha สุ ม์ ออมจุจคณา
สพพาลงุการภูสิตา
ปิตจมุมธรา สรว
ปุรุโต คคุชมาลิน
ยนุต์ ม์ นานุยิสุสุนติ
ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๒๒๖. เมื่อไหร่นอ กองถือธนูผู้ประดับ
ด้วยเครื่องอลงการหั้งปวง สม
เกราะเขี้ยวกล้าหาญ ถือธนูและ
แล่งธนู ซึ่งเคยติดตามเรา จักไม่
ติดตามเรา ความดำรินน์ จักสำเร็จ
ได้เมื่อไหร่นอ.

๒๒๗. เมื่อไหร่นอ พวงราชบุรุษผู้ประดับ
ด้วยเครื่องอลงการหั้งปวง สม
เกราะอันวิจิตรกล้าหาญ ถือกริช
ทอง ซึ่งเคยติดตามเรา จักไม่
ติดตามเรา ความดำรินน์ จัก
สำเร็จได้เมื่อไหร่นอ.

๒๒๘. เมื่อไหร่นอ หมู่พราหมณ์ผู้ครองผ้า
ประดับประดาลูบไล้ตน ด้วย
จุณจันทน์เหลือง ทรงผ้าเนื้อดีได้
มาจากแคว้นกาสี ซึ่งเคยติดตาม
เรา จักไม่ติดตามเรา ความดำริ
นน์ จักสำเร็จได้เมื่อไหร่นอ.

๒๒๙. เมื่อไหร่นอ หมู่อัมมาตย์ผู้ประดับ
ด้วยเครื่องอลงการหั้งปวง สม
เกราะเหลืองกล้าหาญ เดินไปข้าง
หน้า เป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งเคย
ติดตามเรา จักไม่ติดตามเรา ความ
ดำรินน์ จักสำเร็จได้เมื่อไหร่นอ.

๒๓๐. กatha สุ ม์ สดุดشتา ภาริยา
สพุพาลงุการภูสีดา
ยนุตม์ ม์ นานุยิสุสนุติ
ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๒๓๐. เมื่อไหร่นอ นางสนมกำนัลมี
ประมาณ ๗๐๐ ผู้ประดับด้วย
เครื่องอลงการหั้งปวง ซึ่งเคยติดตาม
เรา จักไม่ติดตามเรา ความสำเร็จ
จักสำเร็จได้เมื่อไหร่นอ.

๒๓๑. กatha สุ ม์ สดุดشتา ภาริยา
สุสบุบा ตนุมฐุณิมา
ยนุตม์ ม์ นานุยิสุสนุติ
ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๒๓๑. เมื่อไหร่นอ นางสนมกำนัลมี
ประมาณ ๗๐๐ ผู้จะมุนละไม
เอวบางร่างน้อย ที่เคยติดตามเรา
จักไม่ติดตามเรา ความสำเร็จ
จักสำเร็จได้เมื่อไหร่นอ.

๒๓๒. กatha สุ ม์ สดุดشتา ภาริยา
อสุสวา ปิยภานินี
ยนุตม์ ม์ นานุยิสุสนุติ
ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๒๓๒. เมื่อไหร่นอ นางสนมกำนัลมี
ประมาณ ๗๐๐ ผู้เชื่อฟังคำสั่ง
เจรจาไฟเราเป็นที่รัก ที่เคยติดตาม
เรา จักไม่ติดตามเรา ความสำเร็จ
จักสำเร็จได้เมื่อไหร่นอ.

๒๓๓. กatha ปดุตต์ คเหตุวน
มุณุโฑ สงฆาภิปารุโต
ปันธิกาย จริสุสามิ
ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๒๓๓. เมื่อไหร่นอ เราจักได้ปลงผมห่มผ้า
สังฆาภิ จຸມບາດເຫື່ຍວບິນທະບາດ
ความสำเร็จ จักสำเร็จได้เมื่อไ
หรือนอ.

๒๓๔. กatha ปีสุกุลาน
อุศุณิตาน มหาปีเต
สงฆาภີ ราวยิสุสามิ
ต์ กatha สุ ภวิสุสติ.

๒๓๔. เมื่อไหร่นอ เราจักได้ทรงผ้าสังฆาภີ
(ขันทำ) ด้วยผ้าบังสุกุล ซึ่งเข้าทึ้ง
ໄວที่หนทางใหญ่ ความสำเร็จ
จักสำเร็จได้เมื่อไหร่นอ.

២៣៥. ភាគាស សតុតានំ មេដេ
ខ្លួនុវត្ថុ ឥឡូលជីវិវិ
បណ្តិកាយ ទីនុសាត្រី
ចំ ភាគ សុ វិសុស្តិ.

២៣៦. ភាគាស សុពុណុនំ^១ គុណុត្រា
រុកុម្ភ រុកុម្ភ វណា វណ៍
ឯនបេកុធមី ទីនុសាត្រី
ចំ ភាគ សុ វិសុស្តិ.

២៣៧. ភាគាស គិរិុគុគេស
បិនិយការិវិ
ឬទុតិិយ គិនុសាត្រី
ចំ ភាគ សុ វិសុស្តិ.

២៣៨. ភាគាស វិនុរុធបុរាណ
សតុតានុតិ មនុរំ
ិតុតាំ ឧុម៉ែ ទីនុសាត្រី
ចំ ភាគ សុ វិសុស្តិ.

២៣៩. ភាគាស វត្ថាការិវិ
ប្រិកុនតាំ ឧបាងនំ
ការមំយុទ្ធនៅ ឆេរុជំ
យេ ពិុុពេ យេ ទេ មានុស់ទិ.

២៣៥. ម៉ែនី ម៉ែនី ដឹងពកតលូត ស វីន ទោ
ជកមី ីវរបីយកម្ពុម ពើយុបិនុបាត
គាមំបានឱ្យ ជកសំរើ ដោម៉ែនី
ហន់.

២៣៦. ម៉ែនី ទោកពើយុបីដាមព័ន្ធ ម៉ែ
រាបា ពលុកកាលវិនកលាងគិន
ពើយុបី (ឯឈ) ម៉ែតុងមុងល៉ែ
គាមំបានឱ្យ ជកសំរើ ដោម៉ែនី
ហន់.

២៣៧. ម៉ែនី ទោកលະគាមកត្រូវ និង
គាមុលាទ ដោតិតាត ពើយុបី
(ផ្ទុកិយ) ម៉ែមីដើរសង តាមុកខោ
និងលំហារ គាមំបានឱ្យ ជកសំរើ
ដោម៉ែនីហន់.

២៣៨. ម៉ែនី ទោកការិត ដោព្រៃនប្រុះ
គុងគុង ដឹងិតិ សាយ ពិនុះ ស សាយ
ដោបីពីរុនរមិយិ គាមំបានឱ្យ
ជកសំរើ ដោម៉ែនីហន់.

២៣៩. ម៉ែនី ទោកតុកការមំយុទ្ធនៅ ពី
បិនិយកិរិយ ពី បិនិយកិរិយ
គុងគុង រាតិត្រុងហោ ឯឈិតិសុទ្ធរុប
ធម៌".

ตตุต กษาดี กгалปวิวิตกุกน.
มีตันดูติ วตุตากลงกุราหีหิ ผุลุลิตต์ บุณณ.

วิกตุต ภาคโศ มิตันดูติ เฉเกหิ
นคromoปเกหิ ราชนิเวสนาหีน วเสน
วิกตุต ทุวารวีตีน วเสน ภาคโศ^ก
โภภูจ้าสโต มิต.

ต กษา สุ ภวิสุสตีติ ต เอ沃รูป
นคร ปนาย ปพุพชิต กษา นาม
ภวิสุสติ. สพุพโศ ปgnดูติ สmnดูติ
อลงกุราโภภากสบุตต.

พหุปการトイระนดูติ พหเลน บุตุเลน
ปากาเรน เจว ทุวารトイระเนหิ ฯ
สมนุนภาคต. **ทพุหมภูวากโภภากนดูติ**
ทพุหเนหิ อภูวากเกหิ ฯ ทุวารโภภเจหิ
ฯ สมนุนภาคต.

ปีปิตันดูติ สมากิณณ. ติปุณณ. ตีหิ
บุเรหิ สมนุนภาคต., ติปาการนดูติ อตุโภ,
อตัว **ติปุณณ. ติกุขตุตต์ บีรปุณณดูติ**

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เมื่อไร
ได้แก่ การตรีกถึงเวลา. คำว่า สมบูรณ์
คือແຜ່ອອກໄປເຕີມບວງບົງບົງດ້ວຍວັດຖຸທີ່ໜາຍ
ມື້ນໍາແລະເຄື່ອງປະຕັບເປັນຕົ້ນ.

คำว่า ຈັດສ້າງຈຳແນກໄວ້ເປັນສ່ວນ ฯ คือ^ก
ອັນນາຍໜ່າງຜູ້ອຸລາດສ້າງພວະນគຈຳແນກ
(ສານທີ)ດ້ວຍສາມາດເປັນພະຮາຊືນິເວສນ໌
ເປັນຕົ້ນ (ແລະ)ຈັດສ້າງເປັນສ່ວນ ฯ คือ^ก
ຕາມສ່ວນແບ່ງ(ສ່ວນທີ່ຈະເປັນໄດ້) ດ້ວຍ
ສາມາດເປັນປະຕູແລະຄັນ.

คำว่า ຄວາມດຳຮິນນິຈັກສໍາເຮືຈໄດ້ເມື່ອໄຮ
ໜ້ອ. ได้แก่ การລະພວະນគເໜີປານນັ້ນ
ແລ້ວທຽງຜນວ່າ ຈັກມີໄດ້ເມື່ອໄຮເລ່າ. คำว่า
ຮູ້ງເຮືອງໂດຍປະກາຫຼັງປວງ คือ^ก
ປະກອບດ້ວຍຄວາມສວ່າງໄສວແໜ່ງເຄື່ອງ^ก
ປະຕັບໂດຍຮອບ.

คำว่า มີປາກາຣແລະເສາຄ່າຍເຮືອງຮາຍ
มาก คือປະກອບດ້ວຍປາກາຣໃໝ່ໂດ
ໜາແນ່ນ ແລະປະຕູເສາຄ່າຍທີ່ໜາຍ.
คำว่า มີປ້ອມຄູແລະຫຼຸ້ມປະຕູມັນຄົງ คือ^ก
ປະກອບດ້ວຍປ້ອມຄູທີ່ໜາຍແລະຫຼຸ້ມປະຕູ
ທີ່ໜາຍອັນມັນຄົງ.

คำว่า ເບີຍດເສີຍດ คือ ເກລື່ອນກລົ່ນແລ້ວ.
คำว่า ພວະນគ ၃ ຫັ້ນ คือປະກອບ
ດ້ວຍພວະນគ ၃ ຫັ້ນ, ອົບປາຍວ່າ ມີກຳແພ

อตุโถ. ราชพนธนินธิ ราชบัตเกเหว
ปุริ ติกขตุตุ บุณณนธิ อตุโถ.

สมนสุเสนาติ เอวnamgen วิเทราเซน.

นจุจิเตติ ภบุวนิจญาทิสมปุนเน^๑
จันทน์ไสสิเตติ โลหิตจันทน์
ปริปุไสสิเต.

โขมโกญมพรานีติ โขมវුຈිโต โกญมพร-
វුຈිโต อุปปุนนานิ วตุถานิ.

หตุติคุมเพติ หตุติมງาโย. เหมกปุป-
นิวัสเสติ เหมเมยน สีสาลงุการสงฆาเต
กปุปเนน ฯ เหมชาเลน ฯ สมนุนภาคเต.

๓ ชั้น. อีกอย่างหนึ่ง คำว่า พระนคร
๓ ชั้น ได้แก่ มีติลานคร เป็นพระนคร
ที่บริบูรณ์ (ด้วยประชาชน)ถึง ๓ ชั้น.
คำว่า พระพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์
ความว่า พระนครเต็มด้วยพระบรม-
วงศานุวงศ์ทั้งหลาย ทั้ง ๓ ชั้น.

พระเจ้าวิเทหะ ทรงพระนามอย่างนี้ว่า
พระเจ้าสมนัสเสนา.

คำว่า สะสมแล้ว คือ สะสมอัญญาหาร
เป็นต้นไว้พร้อมมูล.

คำว่า ผจญไม่ได้ คือ อันหมู่อิราชศัตรู
ผจญไม่ได้. คำว่า ประพรอมด้วย
จุณแก่นจันทน์ คือประพรอมรอบด้วย
จุณแก่นจันทน์เดง.

คำว่า ผ้าโขมพัสดร์และโกญมพรพัสดร์
ได้แก่ ผ้าซึ่งเกิดจากโขมรัฐ และโกญมพร
รัฐ.

คำว่า กองช้าง คือ เหล่าช้าง(ผุ่งช้าง).
คำว่า เครื่องประดับศิรษะทอง คือ
ประกอบด้วยเครื่องตกแต่งและตาข่าย
กล่าวคือ เครื่องประดับศิรษะช้างสำเร็จ
ด้วยทองคำ.

คำนี้เยกติ หตุถาริยะ. อาชานี้เย ฯ ชาติยาดิ ๑ การณาการณชานนตาย อาชานี้เย ฯ, ชาติสมปนนตุตาย ชาติเย ตาทิสาน ๐ อสุสาน คุมเพ.^๑

คำนี้เยกติ อสุสานริยะ. อินุทิยา- ชาปชาริกติ อินุทิยบุจ ราเวนุเตหิ.

รถเสนนิโยติ รถมาภูโย. สนุนทุเนติ สุภูช สนุนทุเน.

ทีเป โภปี เกยุคุเมติ ทีปพยคุม- จมุนบิรุกุชิเต. คำนี้เยกติ รถาจริยะ.

สัญญาณเตติ ราชตราเต. อชราเต เมณารเต มิครเต ไสณนตุตาย โยเซนุติ.

อริยคเนติ พุราหุமณคเน. เต กิร ดทา อริยาจรา อหสุ, เตน เต เอวามาน.

คำว่า อันนายค瓦ญช้าง ได้แก่ อาจารย์ผู้ฝึกช้าง. คำว่า ชาติอาชาไนย คือ ชื่อว่า อาชาไนย เพราะเป็นม้าที่รู้เหตุและมีใช่เหตุ. และชื่อว่า มีชาติ เพราะถึงพร้อมด้วยชาติ ได้แก่ กองม้าเข่นนั้น.

คำว่า อันนายสารถีทั้งหลาย ได้แก่ อาจารย์ผู้ฝึกม้าทั้งหลาย. คำว่า ถีอแสง และถีอชน คือ อันนายสารถีถีอแสง และถีอชน.

คำว่า กองรถ คือ พวงรถทั้งหลาย. คำว่า ผูกสอนแล้ว คือ ผูกสอนอย่างดี.

คำว่า ห้มด้วยหนังเสือเหลืองและหนังเสือโครง คือ ห้มห่อด้วยหนังเสือเหลืองและหนังเสือโครง. คำว่า นายสารถี คือ อาจารย์ผู้ฝึกขับรถ.

คำว่า รถเงิน คือ รถสำเร็จด้วยเงิน(ทำด้วยเงิน). นายสารถีทั้งหลาย ย่อมเที่ยมรถด้วยแพะ เที่ยมรถด้วยแกะ เที่ยมรถด้วยมุก เพื่อต้องการความงาม.

คำว่า หมู่พระอริยะ คือ หมู่พราหมณ์. ได้ยินว่า ในครั้นนั้นพราหมณ์เหล่านั้นได้เป็นผู้มีอาจารย์อันประเสริฐ, เพราะ

^๑ ฉ. ชาติยา การณาการณชานนตาย
อาชายีเย. ตาทิสาน อสุสาน คุมเพ.

เหตุนั้น บันทิตจึงเรียกพราหมณ์เหล่านั้น
อย่างนี้.

บริจันทน์ลิตตุตงค์เตติ กานุจันวนุณเณ
จันทเนน ลิตตุตสีเร. สตุตสตาติ
ปัญภริยาเยว สนธยาيان. สุสညุบາติ
สุภร สมบูบต้า.^๑

คำว่า มีร่างกายลูบไเล่จุณจันทน์เหลือง
คือ มีร่างกายลูบไเล่ด้วยจุณจันทน์เหลือง
มีสีประดุจทองคำ. คำว่า มีประมาณ
๗๐๐ ท่านกล่าวหมายเอาภรรยาผู้เป็น
ที่รักเท่านั้น. คำว่า ผู้ลัมมุนละไม คือ
ผู้มีความรู้สึกดี.

อสุสวาติ วจนการิกา. สตปสนธิ
ปลสเดน สุวนุณเณ การิต กำสนธิ
ปาตี. สตราชิกนธิ ป្រៀចិបសុសេន
ราชិษតេន សមនុនាគតា.

คำว่า ผู้เชื้อฟังคำสั่ง คือ ผู้กระทำตาม
ถ้อยคำ. คำว่า หนกร้อยປល คือให้ทำ
ด้วยทองคำหนกร้อยປល, คำว่า ภาชนะ
คือถ้วย. คำว่า ແກະសលក្តລວດລាយពង្រួយ
คือประกอบแล้วด้วยລວດລាយពង្រួយ โดย
ข้างเบื้องหลัง.

យនុតំ មនុតិ ឧណុគតា វនសណុទោ ខេកមេវ
គទុជនុតំ មំ កាហា នានុគមិសុសនុតិ.
សតុតាតំ មេមេតិ សតុតាតំ សមុភ្លើតិ
មេមេ សតុតាតំ ុរូវិកាចេតិ ឧតុទិ.

คำว่า តិដតាមទោ គាមវា មើវិនាន
សនមកំនែល ៧០០ ដូចីជាប្រព័ន្ធដឹកឈើ
តិដតាមទោ ឱ្យិចិបិចិកិដីយានរាប់.
คำว่า មើអេមិតិងីីនតលិត ៧ វីន
គាមវា មើអេមិតិងីីនតលិត ៧ វីន គី
មើអេងតកតលិត ៧ វីន.

សុពុណុនុតិ សុពុវតុតិ សុពុទិវសំ.
វិនុរុញ្ញិកិតិ វិនាពាហកិ. ការ-
សំយិរោនេតិ ការសំយិរោនំ. ពិពុមេតិ

คำว่า តលិតវីនហ៊ំបែង ឲ្យឱក តលិត
កលាកីន និងកលាកីនហ៊ំសិន. คำว่า ឯុទ
គិតិធមិន គិតិធមិន គិតិធមិន គិតិធមិន.

^๑ ឧ. សុខ សុណុលិតា, សី. ឬ. សុសុណុបាតា.

ทิพย์ มนูเสติ มนูส์.

ໄສ ກົດ ທສວສຸສສນສຸສາຍຸກກາເລ
ນີພຸພຜູໂຕ ສັດຖະສຸສສນສຸສານີ ຮ້າງໆ
ກາເຮດຸຈາ ຕື່ນີ ວສຸສສນສຸສານີ ອວສິງຫຼຸເ
ອາຍຸມຸ້ນີ ປພຸພໍ. ປພຸພ້ນໍໂຕ ປນເສ
ອຸບຸຍານຫຼວາເຮ ອມ໌ພຽກຂສຸສ ທຶກສກາລໂຕ
ປູງຈາຍ ຈຕຸຕາໂຮ ມາເສ ອຄາເຮ
ວສິດຸຈາ “ອິມມຸ້ນາ ຮາຊເວສາ ປພຸພໍໃຕວໂສ
ວຣຕໂຮ, ປພຸພໍສຸສາມີ”ຕີ ຈິນຸແຕດຸຈາ
ອຸປູງຈາກໍ ຮහສຸເສັນ ອານາເປັສີ “ຕາຕ
ກບຸຈີ ອ້ານາເປດຸຈາ ອນຸຕຣາປັນໂຕ
ກາສາວວດຸດານີ ເຈວ ມຕຸຕິກາປັດຸຕບຸຈ
ອາຫຣານີ”ຕີ. ໄສ ຜົາ ອກາສີ.

ราชา	กบุปก	ปกุโภิษาเปตุوا	
ເກສມສຸສຸ	ໂອຫາເຮຕູວາ	ກປຸປກສຸສ	
ຄາມວົ່ວ	ທດູວາ	ກບຸປກ	ອຸຍຸໂຍເຫຕູວາ
ເອກ	ກາສາວ	ນິວາເສຕູວາ	ເອກ
ປາຮູປີຕູວາ	ເອກ	ອົງເສ	ກຕູວາ
ມຕຸຕິກາປຕຸຕິ	ກວິກາຍ	ໄອສາມເຕູວາ	
ອົງເສ	ລຄູເຄຕູວາ	ຕໂຕ	ກຕຸດຮາທັນໝໍາ

คำว่า กรรมสัมโภชน์ ได้แก่ กิเลสเครื่อง
ผูกสัตว์ไว้ คือกาม. คำว่า เป็นทิพย์
คือ อันเป็นของทิพย์. คำว่า เป็นมนุษย์
คือ อันเป็นของมนุษย์

ได้สติบว่า พระมหาสัตว์นั้นทรงอุบัติใน
กาลแห่งมนุษย์ผู้มีอายุประมาณ ๑๐,๐๐๐
ปี เสด็จถึงราชสมบัติได้ประมาณ
๗,๐๐๐ ปี ทรงผนวชเมื่อพระชนมายุ
เหลือ ๓,๐๐๐ ปี, แต่เมื่อพระองค์จะทรง
ผนวช ประทับอยู่บนพระราชนัมเที่ยร ๔
เดือน จำเดิมแต่เวลาที่ทอดพระเนตร
เห็นดันมะม่วงที่ประตูตพระราชนัมทายน
ทรง darüberว่า “เพศบรพชิต ประเสริฐกว่า
เพศพระราชนี้ เราก็พบว่า” รับสั่งคนสนิท
เป็นความลับว่า “ແນະພອ ເຈົ້າຈົງອຍ່າ
ໄຫຼາຮູ້ ແລ້ວໄປເອົາຜ້າຍ້ອມນໍາຝາດ ແລະ
ບາດຣົດເໜີຍຈາກຮັນດັດມາ” ดังนີ້.
ເຫຼືກໄດ້ກະທຳຕາມຮັບສິນຍ່າງນັ້ນແລ້ວ.

พระราชารับสั่งให้เรียกเจ้าพนักงาน
ภูษามาลงมาปลงพระเกศาและพระมัศสู
แล้ว พระราชาท่านบ้านสยามกันนายภูษา
มาลาก ทรงส่งให้กลับไป จึงทรงนุ่งผ้า
กาสาเวผืนหนึ่ง ทรงห่มผืนหนึ่ง ทรงพาด
ที่พระอังสาผืนหนึ่ง ทรงสกุมบำบัดริดิน
ด้วยถุงแล้วคล้องที่พระอังสา ทรงถือ

คเนศว่า มหาตเล กติปเย วาเร
ปจเจกพุทธลีลา ย อปราปร จุกมิตรว
“อโน สุข ปรมสุข ปพพชุชา
นรสุขน”ติ อุทาน อุทานสี. โส ต
ทิวส์ ตตุเติว วสิตว่า บุนทิวเส
สุริยุคุคมนเวลาย ป้าสาหา ไอตริต
อารภี.

สถาปัตยกรรมไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ปราสาท
เชียงกานท์ วัดไชยวัฒนาราม วัดมหาธาตุเชียงใหม่
และวัดสุทัศนเทพวราราม เป็นต้น สถาปัตยกรรมไทย
แสดงถึงความมั่งคั่งทางการค้าและอารยธรรมที่สำคัญของ
อาณาจักรอยุธยาในอดีต สถาปัตยกรรมไทยยังคงเป็นส่วน
หนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมรดกโลกที่สำคัญ

ธารพะกรແຕ່ທີ່ນັ້ນ ເສດື່ຈຈກມໄປມາ
ບນຫ້ອງພຣະໂຮງ(ແໜ່ງປຣາສາທ) ດ້ວຍລືລາ
ແໜ່ງພຣະປິ່ງເຈັກພຸທ່ຽນເຈົ້າໄດ້ ແ-ຕ ວັນ ທຣົງ
ເປັ່ນພຣະອຸທານວ່າ “ໂອ ກາຣບຣພຊາ
ເປັ່ນສຸຂາ ເປັ່ນສຸຂອຍ່າງຍິ່ງ ເປັ່ນສຸຂອງ
ນຣາໝນ” ດັ່ງນີ້. ໃນວັນນັ້ນ ພຣະໄພຣີສັຕິວ
ນັ້ນ ປຣະທັບອູ້ບຸນປຣາສາທນັ້ນແລ ຕ່ອມາ
ວັນຮຸ່ງໆນີ້ ທຣົງປຣາກຈະເສດື່ຈລົງຈາກ
ປຣາສາທ ເວລາພຣະອາທິຕຍໍອຸທີຍ.

ครั้งนั้น พระนางสีวลีเทวีให้ตรัส
เรียกหนูิงคนโปรด ๗๐๐ มารับสั่งว่า
“เวลาพากเราไม่เห็นพระราชนิยมของเรา,
ล่วงได้ ๔ เดือนแล้ว, วันนี้พากเราจัก
ไปเผาท้าวเมือง พระท่านจะประดับด้วย
เครื่องอุลังการหั้งปวงแสดงการเยี่องกราย
มีการร่าเริง เพิดทูลและเพลงขับอันเป็น
มารยาแห่งหนูิงเป็นต้น ตามกำลังของ
ตน แล้วจะพยายามผูกพระราชนั้น ด้วย
เครื่องผูกคือ กิเลส”.

แม่พระนาง(สีวลีเทวี) ก็ทรงประดับตกแต่ง
พระองค์แล้วเสร็จขึ้นไปสูบราชานุภาพร้อม
กับหนิงราชวัลลภเหล่านั้น ด้วยทรงคำว่า
ว่า “เราจักผ้าพระราช” ทอตพระเนตร
เห็นพระราชานั้น เสด็จลงอยู่ก็ทรงจำ
ไม่ได้ ถวายบังคมหัวเรือแล้วประทับอยู่

ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ด้วยความสำคัญว่า “บรรพชิตนี้คงจะเป็นพระปู่เจ้าพุทธเจ้าผู้มาเพื่อถวายโหรทางแด่พระราชา”.

มหาสตุเตปี ป่าสาหา อโตริ. อิตราปี ป่าสาห์ อภิรุหนดี สิริสยนปีภูเจ รบุโล ภมรปดุตวนเน เกส จ ป划นណุฑบุจ ทิสุวา “เนสี ปุเจกพุทธ, ออมหาก ปิยสามิโก ภวิสุสติ, เอต น ย าจิตุว นิวตุเตสุสามา”ติ วตุว มหาตลดิ อโตริตุว ราชบุคณ ราชานัม สมปานุปน. ปตุว จ ปน สพุพานิ ดาหิ สที เกส เมเจตุว ปีภูจิย วิกิริตุว หตุเตหิ . หทัย ปหริตุว^๑ “กสุมา เอวูปี กโรต มหาราชา”ติ อติกรุณ^๒ ปริเทวามนา ราชานัม อนุพนุธ.

ฝ่ายพระมหาสัตว์ เสด็จลงจากปราสาท. แม่พระเทวี(และสนมกำนัล)นอกนี้ ก็พากันเข้าไปยังปราสาท ทอดพระเนตรเห็นพระเกศามีสีดุจปีกแมลงภู่ และห่อเครื่องประดับของพระราชาบนหลังพระแท่นบรรทมอันมีสิริ จึงกล่าวกันว่า “บรรพชิตที่พวงเราเห็นนั้นไม่ใช่ พระปู่เจ้าพุทธเจ้า, คงจะเป็นพระราชาสวามีผู้เป็นที่รักของพวงเรา, พวงท่าน จงมาด้วยกันพวงเรา จักทูลขออ่อนwonพระองค์ให้เสด็จกลับ” ดังนี้ แล้วพากันลงจากท้องพระโรง. แล้วไปทันพระราชาที่พระลานหลวง. ก็แลครึ่น พระนางไปถึงแล้ว ก็ทรงแก้พระเกศасisyayเบื้องพระปุษภูวังค์ กับด้วย นางสนมกำนัลเหล่านั้นทั้งหมด ตอบพระทรวงด้วยพระหัตถ์ทั้งสองกราบทูลว่า “ข้าแต่มหาราชเจ้า เพราะเหตุไว้พระองค์จึงทรงทำอย่างนี้” ทรงครำครวญ รำพันอย่างน่าสงสารยิ่งนัก .. ติดตามพระราชาไป.

^๑ น. อุร សัมภิตุว.

^๒ ป. อติกรุณ.

ອັດ ສກລນຄວ່າ ສົງຂຸພຸກິຕິ ອໂນສີ. ເຕີປີ “ຮາຊາ ໃນ ກີຣ ປັບພົມໂຕ, ຖຸໂຕ ບຸນ ເຂວູບີ ອົມມືກິ ຮາຊານໍ ລົກິສຸສາມາ”ຕີ ວັດວາ ໂຮມານາ ຮາຊານໍ ອັນພນີ້ສູ. ຕັດຖາ ຕາສໍ ອິຕຸດີນຳ ປົບເທວນສຫຼຸກບຸຈາ ປົບເທວນດີໂຍປີ ຕາໂຍ ປ່າຍ ຮັບໃບ ຄມນບຸຈ ອາວິກໂຮນີໂຕ ສຕຸຕາ ອານ

ຄັ້ງນັ້ນ ພຣະນະຄຣທັ້ງສິ້ນໄດ້ເອີກເກົກ ໂກລາບລແລ້ວ. ຜ້າຍໝາວເມືອງເໜັງເໜັງ ກລ່າວວ່າ “ໄດ້ຢືນວ່າ ພຣະວາຊາຂອງພວກເຮົາ ທຽນຜນວາຊແລ້ວ, ພວກເຮົາຈັກໄດ້ພຣະວາຊ ຜູ້ດຳກຳຂອງຂອງໃນຮຽມເຫັນປານນັ້ນ ແຕ່ທີ່ໃໝ່ ອຶກເລ່າ” ຕ່າງກີ່ອງໄຫ້ຕິດຕາມພຣະວາຊ ໄປ. ພຣະຄາສດາເມື່ອຈະທຽນກະທຳເສີຍງ ປົບເທວນກາຮາຂອງໜົງເໜັງເໜັງ ແລະ ຄວາມທີ່ພຣະວາຊທຽນລະໜົງເໜັງເໜັງ ຜູ້ແມ້ຄວ່າຄວາມບູ້ອ່າງ ເສັດີຈໄປໃນ ເພຣະເໜຸ ນັ້ນ ໄກແຈ່ມແຈ້ງ ຈຶ່ງຕັກສ(ພຣະຄາດາ)ວ່າ

໨໔໠.“ຕາ ຈ ສຕຸຕສຕາ ກວິຍາ
ສພຸພາລຸກາຮງສູດິຕາ
ພາຫາ ປົກຄູນ ປົກກູນທຸ່
ກສຸມາ ໃນ ວິຊະນິສຸສສີ.

໨໔໠.“ນາງສນມກຳນັດລ ໧໠໠ ເໜັງເໜັງ
ປະຕັບດ້ວຍ ເຄື່ອງອັລັງກາຮທັ້ງປົງ
ປະຄອງພາຫາທັ້ງສອງ ຮຳພັນວ່າ
ເພຣະເໜຸໄກ ພຣະອົງຄົງທຽນລະທົ່ງ
ພວກໜ່ອມຈັນໄວ້.

໨໔໡. ຕາ ຈ ສຕຸຕສຕາ ກວິຍາ
ສຸສລຸບາ ຕັນມຸ່ມຸມີມາ
ພາຫາ ປົກຄູນ ປົກກູນທຸ່
ກສຸມາ ໃນ ວິຊະນິສຸສສີ.

໨໔໢. ນາງສນມກຳນັດລ ໧໠໠ ເໜັງເໜັງ ລ້ວນ
ລະມຸນລະໄມສະໂອດສະອງ ປະຄອງ
ພາຫາທັ້ງສອງ ຮຳພັນວ່າ ເພຣະເໜຸ
ໄກ ພຣະອົງຄົງທຽນລະທົ່ງ ພວກ
ໜ່ອມຈັນໄວ້.

໨໔໤. ຕາ ຈ ສຕຸຕສຕາ ກວິຍາ
ອສຸສວາ ປີຍການີນີ
ພາຫາ ປົກຄູນ ປົກກູນທຸ່
ກສຸມາ ໃນ ວິຊະນິສຸສສີ.

໨໔໦. ນາງສນມກຳນັດລ ໧໠໠ ເໜັງເໜັງ
ລ້ວນເຊື່ອຝຶ່ງດ້າຍຄໍາ ເຈົ້າໄພເຮົາ
ປະຄອງພາຫາທັ້ງສອງ ຮຳພັນວ່າ
ເພຣະເໜຸໄກ ພຣະອົງຄົງທຽນລະທົ່ງ
ພວກໜ່ອມຈັນໄວ້.

២៤៣. តា ១ សតុតសតា វរិយា
សពុផាលុករវាងសិទ្ធិ
និធូវា សមុប្បី រាជា
បំបុរុជាយ បុរាណិទិ.

២៤៤. តា ១ សតុតសតា វរិយា
សុសុលុបា ពន្លឺមុនិមិ
និធូវា សមុប្បី រាជា
បំបុរុជាយ បុរាណិទិ.

២៤៥. តា ១ សតុតសតា វរិយា
អសុសវា បិយរាលិនិ
និធូវា សមុប្បី រាជា
បំបុរុជាយ បុរាណិទិ.

២៤៦. និធូវា សព្វលកង់សំ
សែវណុនំ សព្វរាសិកំ
អគ្គុកី មតុពិកាបច្ចុំ
តាំ ធម្មិយាវិសេននូ”ទិ.

ពតុព បគុគុលុណាតិ អុកិិបិតុវា.
សមុប្បីទិ វិកុិុវោ និ មហាថនកិ
រាជា តា ១ សតុតសតា វរិយាយិ
“កិ និ ពេ បញ្ចុ កេកកិវា
គុជិសិ, កិ ធម្មិយកំ ហិស៊ទិ
វិលបុនិិយ វ ធម្មិយទុវា សមុប្បិគិទិ,
“បំបុរុជាយ យានី”ទិ ទិិយមានិ វិយ
បុរាណិទិ ឬុទុវា គិទិទិ ឬតុនិ.

២៤៣. ព្រះរាជា ទងលនានសនមកំណែល
៧០០ លេតានីន ដូច្នំបំបុរុជាយ
គីឡូលុកសាខាក និងសេដិធម៉ុងដើរ
ទងនវាទេព្រះរងគិទិ។

២៤៤. ព្រះរាជា ទងលនានសនមកំណែល
៧០០ លេតានីន ដូច្នំមុនលោម
សេដិធម៉ុងដើរ និងសេដិធម៉ុងដើរ
នវាទេព្រះរងគិទិ។

២៤៥. ព្រះរាជា ទងលនានសនមកំណែល
៧០០ លេតានីន ដូច្នំខេះដំបុងតំបែក
ទេរទេរ និងសេដិធម៉ុងដើរ
នវាទេព្រះរងគិទិ។

២៤៦. ព្រះរាជា ទងលនានកំណែល
អនកប្រមាណ ១០០ បែល សលក
លាតលាយតំបុង ទងអូមបាតវិន
នីន បើនវាគិម្រោងទី ៤”.

បរាជាគារណ៍លេតានីន គិទិ ប្រគល់
ដើរ កំណែលិន (ករដុមិនឹក). គិទិ សេដិធម៉ុង
ទងនវាទេព្រះរងគិទិ គិទិ ឬកិទិ ឬតុនិ
សនមកំណែល ៧០០ លេតានីន ដូច្នំបំបុរុជាយ
វិលបុនិិយ និង ធម្មិយទុវា សមុប្បិគិទិ
“ខុំទកនិកាយ ព្រះរងគិទិ ឬតុនិ” ឬកិទិ
លេតានីន ដូច្នំបំបុរុជាយ ឬកិទិ ឬតុនិ
តែ, ពាក្យអំអុំមិនិមិនិ ឬកិទិ ឬតុនិ” ឬកិទិ

ได้สเด็จ(มุ่งเพื่อทรงผนวช) แต่พระองค์ เดิมแล้ว, อธิบายว่า “พระองค์เป็น เมื่อน การผนวชคอยตักเตือนว่า “ขอ พระองค์ จงสเด็จไปเพื่อทรงผนวชเด็ด” ดังนี้ ได้ทรงมุ่งหน้าสเด็จไปแล้ว.

ตนุติ ภิกขุ же ตั้ม มตุติกาปตุตคุณ ทุติย อภิเศจน์ กตุว่า โส ราชานิกุขมนูดี๊.

สีวลีเทวี บริเทวามานาปี ราชานัน นิวตุเตตุ อสกุโนนุตี “อตุเตโก อุปาย” ติ จินุเตตุว่า มหาเสนาคุตุต ปกุโภสอาเปตุว่า “ต้าต รบุโน บูรติ คุณหิสาภาเค ชีณุณะเรสุ จ ชีณุณสาลาสุ จ อคุคี เทหิ, ติณปณุณานิ สำหริตุว่า ตสุมี ตสุมี งาน มหาธูม “การเรหี” ติ อาณาเปลสี. โส ตถา อากาสี. สา รบุโน สนุติก คณตุว่า ป่าเทสุ นิปติตุว่า มิถิลัย อาทิตุตภารว ชาโรเจนุตี คถาทุยมาน

คำว่า นั้น ความว่า พระราชนั้นทรง กระทำการอุ่มบาตรดินนั้น ให้เป็นการ อภิเชกครั้งที่ ๒ แล้วสเด็จออกไป.

พระนางสีวลีเทวีแม่ทรงคร่ำครวญ อยู่ก็ไม่ทรงอาจจะให้พระราชฯสเด็จกลับ ได้ทรงด้วยริว่า “อุบายอย่างหนึ่งมีอยู่” จึง ให้เรียกมหาเสนาคุตต์มา รับสั่งว่า “พ่อ ท่านจะไปจุดไฟที่เรือนเก่าและที่ศาลาเก่า ในสวนแห่งทิศที่พระราชฯจะสเด็จไปข้าง หน้า, จงรวมหญาติและไปไม้ทั้งหลาย มาสูมทำให้เป็นคันวันมาก ในที่นั้น ๆ”. มหาเสนาคุตต์ได้ทำการรับสั่งนั้นแล้ว. พระนางสีวลีเทวีสเด็จไปยังสำนักพระราชฯ หมอบແบทพระบาท เมื่อจะกราบทูล ความที่เมืองมิถิลากูไฟใหม้แล้ว ได้ตรัส ๒ พระคตาว่า

๒๔๗. “แกสุมา อคุคิสما ชาลา โภส ท yü หนุติ ภาคโส

๒๔๘. “คลังหั้งหลาย คือ คลังเงิน คลัง ทองคำ คลังแก้วมุกดา คลัง

ราชติ ชาตรูปบุจ
มุตตตา เวพุริยา พหุ.

แก้วไฟழูรย์.

๒๔๙. มณอย สงขมุตตตา ฯ
วตุถก หริจนุหน
อชิน ทนตภณฑบุจ
โลห กาพายส พห
เอหิ ราช นิวตุตสุสุ
มา เต ต วินสุสา ธนน"ติ.

๒๕๐. คลังแก้วมณี คลังสังข์ คลังไช่มุก
คลังผ้า คลังจันทน์เหลือง คลัง
หนังเสือ คลังงาช้าง คลังพัสดุ
สิงของ คลังทองแดง คลังเหล็ก
เป็นอันมาก ถึงจัดไว้เป็นส่วน ๆ
น่ากลัวถูกเปลวไฟ เสมอเป็น
อันเดียวกันให้มหமด ข้าแต่
พระราชา ขอเชิญพระองค์เสด็จ
กลับก่อนเดิม พระราชนรพย์นั้น
ของพระองค์ อาย่าได้ฉบับหมายเสีย
เลย".

ตตุต 伽สุมาติ ภายนภา.
อคุคิสما ชาลาติ เตส์ เตส์ มณุสุสาน
เคหานิ อคุคินา ท yü หนุติ, ส
เอกสมาย ชาลาย ชลิตติ อตุโน.

โภสาติ ราชโภภูจaculaราหีน. ภาคเสติ
โภภูจacula สุวิภตุต้าปิ ใน เอเต
อคุคินา ท yü หนุติ เทวาติ วทติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า น่ากลัว

คือ น่าหวาดกลัว. คำว่า ถูกเปลวไฟ
เสมอเป็นอันเดียวกัน คือ เรื่อง
ทั้งหลายของมนุษย์เหล่านั้น ๆ ถูกไฟในม
อยู่, อธิบายว่า ไฟนั้นอันเปลวไฟที่เสมอ
เป็นอันเดียวกันให้ลูกโซติช่วงแล้ว.

คำว่า คลังหั้งหลาย ได้แก่ เรื่องคลัง
ที่เป็นส่วนเก็บเงินเป็นต้น. คำว่า โดย
ส่วน คือพระนางสีวลีเทวีกราบทูลว่า
ขอเดชะ คลังหั้งหลายเหล่านั้นของเรา
แม้เสนาบดีคลัง จัดจำแนกดีแล้วเป็น
ส่วน ๆ ก็ถูกไฟไหม้หมด.

โลหนุติ ตามพโโลหาทิก. มา เต တ วินสุสา ยันนุติ มา เต เอต ยัน วินสุสตุ, เอหิ ต นิพุพาเปหิ, ปจฉา ค�ิสุสติ, “นคร ท yü นำ ออนไลเกตว่า ว นิกุขมนุติ”ติ ตุมหาก คرعا ภวิสุสติ, ตาย ໄວ ลซุชาย วิปุปภิสาโร ภวิสุสติ, เอหิ อມจุเจ อาณาเปตว่า อคคី นิพุพาเปหิ เท华ตិ.

ອດ . ន មahaສtuติ “ເທົງ ກී ເກວ ວເທສී, ເຢස් ກිඩුຈන් ອතුඩී, ເຕස් ຕ ທයුහි, ມ ປນ ອකිඩුຈනා”ติ ທීປෙනුตි ດາຕານ

ເຫແລ: “ສුෂ්‍ය ວດ ສීචම ເຢස් ໂນ ນතුඩී ກිඩුຈන් ມ ຕිලය ທයුහානය ນ ເມ ກිඩුඩී ອථයුහඳා”ตិ.

คำว่า คลังทองแดง ได้แก่ คลังเป็นที่ เก็บทองแดงเป็นต้น. คำว่า พระราชา- ทรัพย์ของพระองค์อย่าได้ฉบับหมายเสีย เลย ความว่า พระราชาทรัพย์นั้นของ พระองค์จะอย่าฉบับหมายเลย, ขอเชิญ พระองค์เสด็จมาดับไฟก่อน, ภายหลัง พระองค์จึงเสด็จไป, ความตีเตียนจักมี แก่พระองค์ว่า “ไม่ทรงดูแลพระนควร ถูก ไฟไหม้เสด็จออกไปอยู่”. ความเดือดร้อน จกมีแก่พระองค์ เพราะความละอายนั้น, ขอเดชะ เชิญพระองค์เสด็จมารับสั่ง ให้อำมาตย์หั้งหลาย ช่วยดับไฟเดิด (พระพุทธเจ้าฯ).

ลำดับนั้น พระมหาสัตว์เจ้าตรัส กับพระนางสีวลีເທົງວ່າ “ດູກພຣະເທົງ ພຣະນາງພູດຂະໄຮຍ່າງນັ້ນ, ຄວາມກັງວລ ຂອງໜ້າແລ່າໄດ້ມີອູ້, ຄວາມກັງວລນັ້ນຂອງ ໜ້າແລ່ານັ້ນ ຍ້ອມຖຸກເພີ້ງແກ, ສ່ວນເຮາ ຫ້າຄວາມກັງວລມີໄດ້” ເມື່ອຈະทรงแสดง (เนื้อความนັ້ນ) ຈຶ່ງຕັ້ງສພຣະຄາດວ່າ

ເຫແລ: “ເຮົາຫັ້ງໜ້າ ຜູ້ໄມ້ມີຄວາມກັງວລອູ້ ເປັນສຸຂະດີຈິງໜອ ເມື່ອກຽງມິຕິລາ ຖຸກເພີ້ງແກອູ້ ອະໄວນ້ອຍໜຶ່ງ ຂອງເຮົາມີໄດ້ຖຸກເພີ້ງແກ”.

ตตุ นตุติ กิบุจนนติ เยส อມหาก ปลิโพธิกิเลสสงขาติ กิบุจน์ นตุติ, เต มย เตน อกิบุจนภาวน สุสุข วต ชีวam. เตน การเณน มิติลาย ท yü หมาย น เม กิบุจิ อท yü ณาติ. มย น อบุปมตุตกมป อตุตโน ภณุทก ท yü หมาย น ปสุสามีติ วทติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ความกังวล ไม่มี พระโพธิสัตว์ตรัสว่า ความกังวล กล่าวคือ กิเลสเครื่องห่วงใจของเราทั้งหลาย เหล่าใดไม่มี, เราทั้งหลายเหล่านั้น ซึ่งว่า อยู่เป็นสุขดีจริงหนอ เพราะไม่มีความ กังวลนั้น. เพราะเหตุนั้น เมื่อกรุ่มมิติลา ถูกเพลิงเผาอยู่. อะไรน้อยหนึ่งของเรา มิได้ถูกเพลิงเผา, เราย่อมไม่เห็นพัสดุ แห่งตน แม้มีประมาณน้อยของเราถูก เพลิงเผาอยู่.

เอณุจ ปน วตุวा มหาสตุติ อุตุตรथุราเรน นิกุขมิ. ต้าปี สตุตสตา ภาริยาโย นิกุขมีสุ. บุน สีวลีเทวี เอก อุปาย จินตเตตุว่า “ตุเมห ความมาตรฐานภูมิปุนกรณ^๑” วิญ ทสุเสถা”ติ ออมจุเจ อาณาเปล. โล ตตา อกาสิ. ต ขณณูเบว อาวุธหตุเต บุริเส ตติ ตติ อาถาวนุเต^๒ อาถาวนุเต วิลุมปุนเต วิญ ศรีเร ลาขาวรส สีบุจิตุว่า ลทุปุปหาร วิญ ผลเก นิปชุชาเปตุว่า นทิยา วุยุหนุเต มเต วิญ ฯ รบุโภ ทสุเสส^๓.

ก็แลพระมหาสัตว์เจ้า ครันตรัส อย่างนี้แล้ว ได้แสดงคำเนินออกทางประดุ ด้านทิศอุดร. แม้พวงนางสนมราชกัญญา ประมาณ ๗๐๐ เหล่านั้น ก็ได้ออกตาม เสด็จ. พระนางสีวลีเทวีทรงคิดได้ อุบายน อย่างหนึ่งอีกรับสั่งคำมาตย์ทั้งหลายว่า “ท่านทั้งหลายจะแสดงเหมือนเหตุการณ์ ใจรม่าชาวบ้านและปล้นแ渭นแคว้น”. คำมาตย์นี้ได้กระทำการรับสั่งแล้ว. ใน ขณะนั้นเอง คำมาตย์ทั้งหลาย ได้แสดง คนทั้งหลาย มีมือถืออาวุธวิ่งไป ๆ จาก ที่นั้น ๆ เมื่อตนปล้นดัน้ำครั้งที่ร่างกาย ดุจถูกประหาร ให้บนบนแผ่นกระดาน

^๑ ฉ. ความมาตรฐานภูมิปุนกรณ.

^๒ ฉ. ปริภรนุเต.

ให้เป็นราวกะว่าถูกน้ำพัดไปตายแล้ว ต่อ^๔
(พระพักตร์) พระราชา.

มหาชนใน ตม อุปถัมภ์ “มหาราชน
ศุภเมธี บุญเตสุเยว ดรา รภจ
โจรฯ วิลุมปนุติ, มหาชน ข้าเตนตี” ต.
เทวีป ราชาน วนทิศวา นิวตุตนตุถาย
คณาจารย

มหาชนได้กราบทูลพระราชาว่า “ข้า-
แต่มหาราชนเจ้า เมื่อพระองค์ยังทรง
ครองราชสมบัติอยู่นั้นแหล่ ใจวหังลาย
ปัลนแวนเควันของพระองค์ ฝ่ามหาน
อยู่”. ฝ่ายพระเทวีถวายบังคมพระราชา
เพื่อเชิญให้เสด็จกลับ จึงตรัสพระคณา
ว่า

๒๕๐.“ອງງວິໄຍ ສມຸປຸປ່ນຸ້ນາ
ຮກຈົ່ງ ວິທຸນິສຢະນຸຕີ ເຕີ^๑
ເຂົ້າ ຮາຊາ ນິວຕຸດສຸສູ
ມາ ຮກຈົ່ງ ວິນສຸສາ ອິກນຸ”ຕີ.

๗๕๐.“ใจทั้งหลาย ในดงเกิดขึ้นพร้อมกัน
แล้ว ปล้นแวนแควนของพระองค์
ข้าแต่พระราชฯ ขอเชิญพระองค์
เสด็จกลับเดิม แวนแควนนี้อย่า
ได้พินาศเสียเลย”.

ចចុច ឧរិយិតិ មារាង ចុមេនស្ត
ទវនុទេស្តូយេ ឧរិយិ ទីរា សមុប្បញ្ញនា.
រភុទនុទិ ចតារូបំ ទម្លមវកុិចំ ចែ
រភុទ វិទុលំសេនុទិ. ខេហិ រាង និវចុចស្តុស្ត,
ិកា ចែ រភុទ មា វិនស្តុស្ត.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า “ในดง
ความว่า” ข้าแต่เมหราชเจ้า เมื่อพระองค์
ยังทรงครองราชย์อยู่ ใจรทั้งหลายในดง^๔
เกิดขึ้นพร้อมกัน. คำว่า “วนแคว้น”
ความว่า ใจรทั้งหลายยอมปลื้มแวงแคว้น
ของพระองค์ ซึ่งรักษาโดยธรรมเห็นปาน
นั้น. ข้าแต่พระราชา ขอเชิญพระองค์
จงเสด็จกลับเดิม, วนแคว้นของพระองค์
นี้ จงอย่าพินาศเสียเลย.

ต์ สุตุว่า ราช "มยิ ชรนุเตเยว
ใจรา อุภูจาย รภูจิ วิทุธ์เสนุดา นาม
นตุติ, สีวลีเทวิยา กิริยา เอสา
กวิสุสตี"ติ จินุเตตุว่า ต์ อปุปฏิภาณ
กโโนโนโต อาน

๒๕๑."สุสุข วด ชีวาม
ເයສບຸໂນ ນຕຸຕີ ກິບຸຈນໍ
ຮງຈະ ວິລຸມປ່ມານມຸທີ
ນ ເມ ກິບຸຈີ ອຫາຣດ.^๑

๒๕๒. สุสุข วด ชีวาม
ເຍສບຸໂນ ນຕຸຕີ ກິບຸຈນໍ
ປຶດິກຸຂາ ກວິສຸສາມ
ເທວາ ອາກສຸສරາ ຍຖາ"ຕີ.

ຕຕູຕ ວິລຸມປ່ມານມຸທີ ວິລຸມປ່ມານເນ.
ອາກສຸສරາ ຍຖາຕີ ຍຖາ ເຕ ພຸຮ່ມານໂນ
ປຶດິກຸຂາ ຮຸຕູວາ ສມາປັດຕິສຸເຂົນ ກາລໍ
ວິຕິນາເມນຸຕີ. ຕຖາ ວິຕິນາເມສຸສາມາຕີ.

พระราชาครັນທຽບເວັ້ງນັ້ນແລ້ວ
ຈຶງທຽບດໍາລັງວ່າ "ເມື່ອເຮັດວຽກຮາຊສນັບຕີ
ອຸໝູນັ້ນເອງ ຂຶ້ນເຊື່ອວ່າ ໂຈຮັ້ງໜລາຍຕັ້ງຂຶ້ນ
ແລ້ວປັ້ນແວ່ນແຄວ້ນ ໄມມີເລຍ, ພຸດິກຣມນີ້
ຈັກເປັນກາຮະທຳຂອງພະນາງສීවລීເທ්ව".
ເມື່ອຈະທຽບທຳເວັ້ງນັ້ນໃຫ້ໄມ້ມີກາວຕີຕອບ
ຈຶງດັວຍວ່າ

๒๕๑. "ເງາທັ້ງໜລາຍ ຜູ້ໄມ້ມີຄວາມກັງວລອຢູ່
ເປັນສຸຂຸດີຈິງໜອ ເມື່ອແວ່ນແຄວ້ນ
ຖຸກໂຈຣປັ້ນ ອະໄຮແມ້ນໝອຍໜຶ່ງ
ຂອງເຮົາມໄດ້ຖຸກປັ້ນ.

๒๕๒. ເງາທັ້ງໜລາຍ ຜູ້ໄມ້ມີຄວາມກັງວລອຢູ່
ເປັນສຸຂຸດີຈິງໜອ ເງາທັ້ງໜລາຍ
ຈັກມີປີຕິເປັນກັກໜາ ແມ່ອນເທັເຈ້າ
ເໜີ່ອກັກໜາ ອະນັ້ນ".

ບຣດາຄຳເຫັນນັ້ນ ຄໍາວ່າ ຖຸກໂຈຣ
ປັ້ນ ໄດ້ແກ່ຖຸກໂຈຣແຢັ່ງສິງ. ຄໍາວ່າ ແມ່ອນ
ເທັເຈ້າເຫັນອກັກໜາ ຄວາມວ່າ ເງາ
ທັ້ງໜລາຍ ມີປີຕິເປັນກັກໜາຈັກຍັງກາລໃຫ້ລ່ວງ
ໄປແມ່ອນພຽນທັ້ງໜລາຍ(ຂຶ້ນອກັກໜາ)
ເຫັນນັ້ນມີປີຕິເປັນກັກໜາຍັງກາລໃຫ້ລ່ວງໄປ
ດ້ວຍຄວາມສູ່ ຂັ້ນເກີດຈຸກຄົມານສມາບຕີ
ຂະນັ້ນ.

^๑ ຂ. ອනිරັດ, ສູງອ້ອງກົດ.

เอว วุตุเตปี มหาชนใน ราชาน
อนุพนธิติเยว. อถสุส เอตหโนสี
“อย มหาชนใน นิวตุติตุ น อิจฉติ,
นิวตุเตสุสามิ นน”ติ. อทุณความคุ่มคุ่
คตกาล นิวตุเตตุว่า มหาปเต จิโต
อมจุเจ บุจุชิ “กสุสेत รชุชัน”ติ.
“ดุมหาก เทว”ติ. “เตนหิ ตาตา อิม
เลข อนุตร กรอนดสุส ราชทณุท
กโรต้า”ติ วตุว่า กดุตราชณุเทน ติริย
เลข อาກทุณ. เดชวตตา ราบุนา กต
เลข โภจ อนุตร กาตุ นาสกุช.

มหาชน เลข อุสสีสเก กตุว่า
พловปริเทว^๑ ปริเทว. เทวีป ต เลข
อนุตร กาตุ อสกุโภนตี ราชาน
ปภรี ทตุว่า คจฉนตุ ทิสุว่า ใสก
สนธาระตุ อสกุโภนตี อุร ปนริตุว่า
มหาਮคุเค ติริย ปติตุว่า ปริวตุมานา
ต อติกุกมิตตุว่า อคมาสี.

แม้มีพระโพธิสัตว ตรัสอย่างนั้น
แล้ว มหาชนกพากันติดตามพระราชาไป
อยู่อย่างเดิม. ครั้นนั้น พระราชาได้มีความ
วิตกนี้ว่า “มหาชนนี้ยังไม่ปราณາจะ
กลับ, เราจักให้มหาชนนั้นกลับ”. ในเวลา
ที่พระองค์เสด็จดำเนินไป ถึงทางกีงคหุต
ทรงกลับประทับยืนที่ทางใหญ่ แล้วตรัส
ถามคำมาตย์หั้งหลายว่า “ราชสมบัตินี้
ของใคร”. พวกคำมาตย์กราบทูลว่า
“ขอเดชะ ของพระองค์”. พระราชาตรัสว่า
“ดูก พอหั้งหลาย ท่านหั้งหลายจะลง
ราชทัณฑ์แก่คนผู้ทำรอยขีดในระหว่างนี้
(ให้ลับเลื่อน)” ดังนี้ แล้วทรงลากรอยขีด
ขวางทางด้วยธารพระกร. ครร ฯ ไม่
สามารถจะทำรอยขีดในระหว่างที่พระราชา
ผู้มีเดชานุภาพทรงทำไว้ (ให้ลับเลื่อน) ได.

คนจำนวนมาก พากันทำรอยขีดไว้บน
ศีรษะ แล้วคร่ำครวญรำพันเป็นอย่าง
มาก. ฝ่ายพระเทวี เมื่อไม่อาจทรงทำ
รอยขีดในระหว่าง(ให้ลับเลื่อน) ได้ทອด
พระเนตรเห็นพระราชาผู้มีพระบุณบุญมาก
ให้แล้วกำลังเสด็จไป เมื่อไม่อาจจะทรง
อดกลั้น ความโศกไว้ได้ ก็ทรงข้อน

มหาชน "เลขาสามวิเกหิ เลขา กินุนา" ตี เทวิยา คตมคุเเนว คโต. มหาสตุติ อุตุตรหิมวนตากวิมุโข อคਮาสี. เทวีปี สพุพเสนาพลพาน อาทาย เตเนว ษทธี คตฯ. ราชากาชน์ นิวตุเตต් อสกุโคนโนเตเยว สภูจิโยชน์มคุค์ คโต.

ตatha นำ Roth นาม ตาปิโล หิมวนตุเต สุวนณคุหาย วสิตุว่า ปณุจกิณุบุษามานสุเขน วีตินามेतुว่า สตุตาน्ह อติกกमितुว่า ณามสุขโติ ภูภูจาย "อโหน สุข, ปรมสุขน" ติ อุทาน คุทานेसี. โส "อตุติ นุ โข โกจิ ชุมพุทีปตเล อิม สุข ปริyeสตี" ติ ทิพุเพน จกุขuna โหลก โวโลเกนุติ มหาชนก พุทธงกุร ทิสุว่า "โส ราชากา มหาภินิกุขมัน นิกุขมันติ สีวลีเทวิปุปมุข มหาชน นิวตุเตต් น สกุโตติ, อันตราวย์ปิสุส กเรยุย, ภิญโโยส"

พระทรงกลิ้งเกลือกขวางทางใหญ่ ได้ เสด็จก้าวล่วงรอยขีดนั้นไปแล้ว.

ข้าราชการเป็นอันมาก ได้ไปตาม 罵ราคานี้ที่พระเทวีเสเด็จไปแล้วนั้นแล ด้วย คิดว่า "รอยขีดถูกเจ้าของรอยขีดทรง ทำลายเองแล้ว". พระมหาสัตว์ทรง ป่ายพระพักตร์ตรงป้าหิมพานต์ด้าน ทิศอุดรได้เสเด็จไปแล้ว. ฝ่ายพระเทวีทรง พาผลเสนาและพาหนะทั้งปวงเสเด็จไป กับพระมหาสัตว์นั้นนั้นแล. พระราชา เมื่อไม่ทรงสามารถจะให้ข้าราชการเป็น จำนวนมากกลับ จึงเสเด็จดำเนินไปตลอด ทางประมาณ ๖๐ โยชน์.

ในการนั้น ด้าบสองค์หนึ่งซึ่งเป็นราหะ อาศัยอยู่ในสุวรรณคุหा ในหิมวันตประเทศ ให้กำลลังไป ด้วยความสุขอันเกิดแต่ ภานสมบัติ ซึ่งสัมปยุตด้วยอภิญญา ๕ ล่วงได้ ๗ วัน ออกจากความสุขอันเกิด จากภานแล้ว เปลงอุทานว่า "โโ เป็นสุข จริง, เป็นสุขออย่างยิ่ง". นาราทด้าบสนั้น ตรวจดูสัตว์โลก ด้วยจักษุทิพย์ว่า "ครา ฯ ในพื้นชุมพุทวีป แสวงหาความสุขนี้มีอยู่ หรือหนอ" ได้เห็นพระมหาชนกพุทธาง្នูร แล้วคิดว่า "พระมหาชนกโพธิสัตว์นั้น เป็นพระราชา เสด็จออกมหาภินิเวชกรรมณ"

มตุต้าย ตสุส ทพุนสมานตุถ
โวอาท ทสุสามี^๑ติ จินเตตุว
อิทุธิพเลนาคนบุตุว รบุโน ปุรต
อากาเส จิต ว ตสุส อุสุสาห
ชเนตุ อาห

๒๕๓. “กิเมุนโล มหาติ โมโล
กา นุ คามา กีพิยา
สมณ เดuv^๒ ปุจุฉามิ
กตุเตสภิสูญ ชโน”ติ.

๗๗๗ กิเมุนโลติ กิมุหิ การณ
ເອສ ဟຕຸຖິກາຍາທິວເສນ ມනຕີ ສມູນສຸສ
ໂມລෝ.

กา นุ คามา ກີພິຍາດີ ກາ ນຸ
ເຂສາ ຕຍາ ສທິ່ງ ອາຄຈຸບຸນຕາ
ຄາມ ວິຍ ກີພິກີພ້າຍມານາ.^๓ ກຕຸເສົດ

ไม่สามารถจะให้มหาชนบริหาร มี
พระนางสีວลีเทวีเป็นประมุข ເສດີຈາລັບ
(พระนคร)ได้, มหาชนนั้นจะพึงทำอันตราย
(สมณธรรม) แก่พระองค์, เรายังให้โວอาท
เพื่อให้พระองค์ทรงสมานมั่น โดย
ประมาณยิ่งขึ้นไป” จึงเหำมาด้วยกำลัง
ฤทธิ ยืนอยู่ในอากาศ ตรงพระพักตร
พระราช เพื่อจะให้พระองค์ทรงเกิด
ความอุตสาหะ จึงกล่าวคาดการว่า

๒๕๓. “ເສື່ອງກີກັກ ຂອງໜູ້ໜັນເປັນອັນມາກ
ນີ້ເພື່ອຂະໄວ ນັ້ນຄຽຮນອ້ື່ງມາກັບ
ທ່ານແໜ້ອນເລັ່ນກັນອູ້ໃນບ້ານ ດູກຮ
ສມະ ເຮົາຈະຂອດາມທ່ານ ມາຫຼັນ
ນີ້ ຕິດຕາມທ່ານມາເພື່ອຂະໄວ”.

บรรดาคำเหล่านີ້ คำว่า ເສື່ອງ
ກີກັກນີ້ ເພື່ອຂະໄວ ຄືວ່າເສື່ອງ
ເປັນເສື່ອງກີກັກຂອງປະຊຸມໜັນໃໝ່ດ້ວຍ
ຈຳນາຈ ເສື່ອງເກີດຈາກມື້ອແລກຍເປັນດັ່ນ
ເພຣະເຫດຸຂະໄວ.

คำว่า ນັ້ນຄຽຮນອ້ື່ງມາກັບທ່ານແໜ້ອນ
ເລັ່ນກັນອູ້ໃນບ້ານ គາມວ່າ ນັ້ນຄຽຮນອ້
ື່ງມາກັບທ່ານແໜ້ອນເລັ່ນກີພ້າກັນອູ້ໃນ

^๑ ອ. ສມແນ ເທວ. ສີ. ອີ. ສມຜລຸເບວ.

^๒ ອ. ກີພ. ສ. ກິລິກິລາ.

កិមពោត់ ខេត្ត ម៉ារូន.

บ้านจะนั่น. คำว่า นี้เพื่ออะไร ได้แก่
มหาชนนี้ติดตามท่านมาเพื่ออะไร.

ឧភាគន្តី សនុធនិតិ ពំ ប្រុវាខេទា
អាគចកុណិតិ បុរុជិ.

คำว่า ติดตามมา พระนราทดาบส ถ้าม
พระโพธิสัตว์เจ้าว่า มหาชนนี้ชุมนุมแล้ว
แผลล้อมท่านมาอยู่.

ภาษา อາຫ

พระราชาตรัสรสตอบ(พระดาบสนานราหะ)ว่า

២៤៤. “អាមេ លីនាយ គ្របុណ្ណែតា
អចូលិសភាស្ត្រ ឬនៅ
សីមាធិកុកម្ព័ណ្ឌ យន្តតា
មុនិមនសុំ ប្រពុទិយា
មិស្សតាំ ននុញ្ញី គ្របុណ្ណែតា
កី ឱ្យានមនុប្បជុំសី” ពី.

๒๕๔. “มหานนีติดตามข้าพเจ้า ผู้ลະเข้าไปอยู่ในที่นี้ ผู้ล่วงเขตแดน คือ กิเลสไป เพื่อถึงมั่นธรรม คือ บุณของพระมุนีผู้ยังเจ้อด้วยความเพลิดเพลินหง海量ไปอยู่ พระผู้เป็นเจ้ารู้อยู่จะตามทำไม่”.

ຕଡູດ ມມນຸດີ ອໍາ ແກ້ວ ປ່າຍ
ຄຈຸຂາມ, ຕຳ ນິ້ມ ໂອຫາຍ ຄຈຸຈຸນຸດຳ.
ເອຕູຕາຕີ ເອຕສຸມື ຈາເນ ເອໄສ
ມໜາງໃນ ອກິສໄງ ອນຸພນຸມນຸໂຕ
ອາຄໂຕ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ข้าพเจ้า
ความว่า ข้าพเจ้าจะชนไปอยู่, คือข้าพเจ้า
ผู้จะเข้าไป. คำว่า ในที่นี่ ความว่า
มานะนี่ติดตามมา คือตามข้าพเจ้ามา
แล้วในที่นี่.

សៀមាតិកុកម្មនំ យនុទន្ទី ទូវ បន កី
បុរុន្តឹស អំ កិលេសសីម ឧតិកុកម្មម
អនាគារិយមុនិបានសង្គមភាពសុស
បច្ចុប្បាយ យនុទាំ បំបុរុទ.

คำว่า 'ล่วงเขตแดนคือกิเลสไป' ความว่า
ก์ท่านจะถามข้าพเจ้า ผู้ล่วงเขตแดน คือ
กิเลสไปบรรพชา เพื่อบรรลุมโนธรรม
กล่าวคือ ภูษณของพระอนาคติริยมุนีไป
ทำไม.

มิสุส์ นนทีนิ คุณนุศนธิ “ปพพวิเตมหี” ติ
นนที อวิชัยตุغا ชเน ชเน

คำว่า ผู้ยังเจ้อไปด้วยความเหลือเพลิน
หง海量ไปอยู่ ความว่า พระผู้เป็นเจ้า

อุปปะฏุមานาหิ นนुทีนิ มิสุสมea
คุณนุตมี ชานนุโต ปุจฉลิ, อุทาหุ
อชานนุโต. “มหาชนโภ หร วิเทนราฐ
ชุตุเตตุวา ปพุพชิโต”ติ กี สาสน
น สุตม ตยาติ.

อําเภอสุนันทา จังหวัดพิษณุโลก

ແຮ້. "ມາສຸສຸ ຕິດນູໂණ ອມຄຸບົດຕຸໂດ
ສະວັນ ນາງຍິນ ອິນ
ອຕີຣເນຍຸພມິທໍ ກມ່ມ
ພ້ອ ທີ ປົກປັນດີໂຍ" ຕີ.

ចច្ចាស់ មាសុន្តែ តិណុនី អមណុបិទ្ទិត្រិ
ិមំ រាលុកាសារចច្ចាស់ សវិវ៉ា នារោនុពិ
"អិមិនា បុរិចលិងគុគុណមុន្តុពេន៍
កិលេសសិមំ តិណុនី អិកុកនុពិសុមី" ពី
មា អមបិទ្ទិត្រិ

เมื่อรู้อยู่จะตามข้าพเจ้าผู้ยังไม่ลับความ
เพลิดเพลินว่า “เราจะเป็นผู้บัวฯแล้ว”
ซึ่งยังเจ้อด้วยความเพลิดเพลินทั้งหลาย
อันเกิดขึ้นในขณะนั้น ๆ นั้นแหละ ไปอยู่
ทำไมหรือไม่รู้”. ท่านไม่ได้สตับข่าวสาส์น
ป้าง หรือว่า “ข่าวว่า พระมหาชนก
(โพธิสัตว์) ทรงลงทะเบียนแคว้นวิเทหะ
ทรงผนวชแล้ว”.

ลำดับนี้ พระนราทดาบสได้กล่าว
คณา เพื่อประโยชน์จะให้พระโพธิสัตว์เจ้า
ทรงสามารถมั่นคงไปอีกว่า

๒๕๕. “พระองค์เพียงทรงสั่ววะ (ครองผ้า
กาสาວะ) นี้อย่าสำคัญว่า เรายังมี
พื้น (เขตแดน คือกิเลส) ได้แล้ว
กรรມ คือกิเลสนี้ จะพึงข้ามได้
(ด้วยการทรงเพศบราhma) ก็หาไม่
เพราะอันตราย (คือกิเลสของ
พระองค์) มีอยู่มาก”.

คำว่า “พระองค์อย่าได้สำคัญว่า
เราข้ามพ้น(เขตแดน คือกิเลส)ได้แล้ว
ความว่า พระองค์เพียงทรงสรีระครอง
บรรพชิต บริหารและผ้ากาสาวะนี้ อย่า
ได้สำคัญว่า “เราข้ามพ้น คือก้าวล่วง

๑. ภนทุกภาษาชาวนาดูด, ก. ปนทุกภาษาชาวนาดูด.

อตีรเนยุยมินทุติ อิห์ กิเลสชาติ นาม
น เอตุตเเกน ตีเรตพุพ. พญ หิ
ปริปุณถโยติ ศคุคਮคุค อาวิດุวา
จิตา หิ ตว พญ กิเลสปริปุณ.

เขตเดน คือกิเลส ได้ด้วยเพียงการถือ
เศษบรรพชิตนี้เท่านั้น.

คำว่า นี่จะพึงข้ามได้ ความว่า ขึ้นเชื่อว่า
กิเลสชาตินี้ ยังบุคคลจะพึงข้ามได้ด้วย
การทรงเศษบรรพชิตเท่านั้น ก็หาไม่.
คำว่า เพราะอันตราย (คือกิเลสของ
พระองค์) มีอยู่มาก ความว่า เพราะ
อันตราย คือ กิเลสที่ห้ามทางสวรรค์
ตั้งอยู่ ของพระองค์มีอยู่มาก.

ตติ มหาสตุติ อาน

ลำดับนั้น พระมหาสัตว์เจ้าตรัส
(พระคณาตอบนารทดาบส)ว่า

๒๕๖. “โภ นุ เม ปริปุณสุส
มม เอกวิหาริโน^๑
โย เนว ทิภูเจ นาทิภูเจ
กามานมกิปตุถะ” ต.

๒๕๖. “อันตรายอะไรมหันต์ จะพึงมีแก่
ข้าพเจ้า ผู้มีปุกติอยู่ผู้เดียวอย่างนี้
ซึ่งไม่ปรากฏนาเจพะกามหั้งหลาย
ในมนุษยโลกที่บุคคลเห็นแล้ว และ
ในเทวโลกที่บุคคลไม่เห็นแล้ว”.

ตตุต โย เนว ทิภูเจ นาทิภูเจติ
โย อห์ เนว ทิภูเจ มณุสุสโลเก เนว
อทิภูเจ เทวโลเก กามานม กิปตุถะมิ.
ตสุส มม เอกวิหาริโน โภ นุ
ปริปุณถ อสุสาติ วทติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ซึ่งไม่
ปรากฏนาเจพะกามหั้งหลาย ในมนุษยโลกที่
บุคคลเห็นแล้ว และในเทวโลกที่บุคคลไม่
เห็นแล้ว ความว่า พระมหาสัตว์ตรัส
(ตอบนารทดาบส)ว่า ข้าพเจ้าโดยอ้มไม่
ปรากฏนาเจพะกามหั้งหลาย ในมนุษยโลก
ยังบุคคลเห็นแล้ว ไม่ปรากฏนาเจพะกามใน
เทวโลกยังบุคคลมองไม่เห็นแล้ว อันตราย

อะไรมีจะพึงมีแก่เราบ้างผู้มีประดิษฐ์
ผู้เดียวอย่างนี้ได้.

อดุล โล ปริปุณ เท ทสุเสนูโต
คามาน

ลำดับนั้น พระนาราทดابสมேอจะแสดง
อันตรายหั้งหลาย แก่พระมหาสัตว์
จึงกล่าวคาดว่า

๒๕๗.“นิทุษา ตนที วิชมนิศา”
อรตี ภดุตสมุมโท
อาวสนุติ สวีรภูษา
พญ หิ ปริปุณโย”ติ.

๒๕๘.“ก็อันตรายเป็นอันมาก คือความ
หลับ ความเกียจคร้าน ความ
ง่วงเหงา ความไม่ยินดี ความ
มัวเมะ เพราะบริโภคอาหาร ตั้งอยู่
ในพระศรีระของพระองค์”.

ตตุต นิทุหาติ กยนิทุษา. ตนทีติ
อาลสิย. อรตีติ อุกุกณฑุจิตา.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ความ
หลับ คือ หลับเหมือนลิง. คำว่า ความ
เกียจคร้าน คือ ความเป็นคนเกียจคร้าน.
คำว่า ความไม่ยินดี คือ ความเบื่อหน่าย.

ภดุตสมุมโทติ ภดุตปริพาน. อิห
วุตต์ ใหติ “สมณ ตุ่ว ป้าสาทิโก
อภิรูปี สุวนุณวนุโน ราชชั่ว ปนาຍ
ปพุพชิต”ติ วุตต์เต ตุยห์ ปณีต
โขชันต์ ปีณุพปต์ ทสุสนุติ, โล ตุ่ว
ปตุตปุรมาทาย ยา沃ทตุต ภุบุชิตุว
ปณณสาล ปฏิสิตรุว ภูษะตุติกราย^๑
นิปชุชิตุว กาภจุชมาโน นิทุห

คำว่า ความมัวเมะ เพราะบริโภคอาหาร
คือ ความกระวนกระวาย เพราะบริโภค
ภัตตาหาร. คำนี้มีอธิบายว่า เมื่อเข้า
กราบทูลว่า “ดูกรสมณะ พระองค์มี
พระรูปสวยงามเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส^๒
มีผิวนรรณดุจทอง ทรงละราชสมบัติ
ผนวชแล้ว” ดังนี้ คนทั้งหลายจักถวาย
บิณฑบาตอันประณีต มีรสดิอา แก่

^๑ ฉ. วิชมนิศา, ป. วิชมนิศา.

^๒ ฉ. กนูษตุติกร.

ໂຄງກມືດຸຈາ ອນຸຕຣາ ປ່ພຸທຸໂນ ອປຣາປໍ
ປ້ວຕຸເຕັດວາ ໜັດຕປາເທ ສມູປສາເຮັນໂຕ
ອຸ້ນຈາຍ ຈິວຈຳສຳ ຄເໜຕຸຈາ ອາລສີໂຍ
ຫຼຸດຸຈາ ເນວ ສມູມໜູ້ໜີ ອາຫາຍ
ອສຸສມົ່ນ ສມູມໜູ້ໜີສຸສສີ, ນ ປ່ານີ່ຢ່
ອາຫວີສຸສສີ, ບຸນ ນີປ້ອງຈຸດຸຈາ
ນີທຸຫາຍີສຸສສີ, ກາມວິຕກຸກໍ ວິຕກຸກີສຸສສີ,
ຕທາ ປ່ພຸພໜູ້ໜາຍ ອຸກຸກຜູ້ຈີສຸສສີ.
ກຕຸຕປ້ວຕິພໍາໂທ ເຕ ກວິສຸສຕິຕິ.

อาวส์นุติ ศรีรักษิต อิเม เอตุตกา
ปริปุณฑรา ตว ศรีรักษกา หุตวา
อาวส์นุติ ศรีเรยา เต นิพุพตุตนุตีติ
ทสุเสติ.

ອົດສຸສ ມໍາຫາສົດໃຕ ດູຕີ ກໄວນຸໂຕ

ເແຂດ.“ກລຸພານີ່ ວຕ ມໍ ກວ່
ພຸរານຸມັນ ອນຸສາສລື
ພຸරານຸມັນ ເຕຸວວ ບຸຈຸດາມີ
ໂກ ນູ ຕຸວມສີ ມາວິສາ”ຕີ.

พระองค์, พระองค์นั้นทรงรับເօພດເຕີມ
បາດຮ ທຮງບຣິໄກຄຕາມຄວາມຕ້ອງກາຮແລ້ວ
ເສດືຈເຂົ້າສູ່ບຣນສາລາບຮອທມແລ້ວບນໍ້າ
ລາດດ້ວຍໄຟ້ ຮລັບກຣນ ໃນຮະໜ່າງທຮງຕື່ນ
ພລິກກລັບໄປມາເຫຍີຍພຣະຫັດ ແລະ
ພຣະບາຫອອກ ເສດືຈລຸກຂຶ້ນຈັບຮາວຈົວຮ ເປັນ
ຜູ້ເກີຍຈຄຮ້ານ ຈັກໄຟ້ມີທຮງດີອເອາໄຟ້ມີກວາດມາ
ກວາດອາສຣມບທ, ຈັກໄຟ້ມີທຮງນໍາເອານໍາດີມ
ມາ, ຈັກບຮອທມຮລັບອີກ, ຈັກທຮງຕຣີກຖິ່ງ
ກາມວິຕກ, ໃນກາລນັ້ນ ຈັກທຮງເປົ້ອນໜ່າຍ
ກາຮບຮອພຸ້ໜາ, ຄວາມກຮະວນກຮະວາຍເພຣະ
ບຣິໄກຄກັດຕາຫາຮຈັກມີ ແກ່ພຣະອງຄໍ(ດ້ວຍ
ປຣກາຮຈະນີ).

ด้วยคำว่า ตั้งอยู่ในพระศรีรัตน์ พระนาราท-
ดาบสแสดงว่า อันตรายทั้งหลายเหล่านี้
มีประมาณเท่านี้ ย่อมเป็นของตั้งอยู่ใน
พระศรีรัตน์ของพระองค์ คือย่อมเกิดขึ้น
ในพระศรีรัตน์ของพระองค์นั่นเอง.

สำหรับนักเรียน ประมวลสารที่เข้าเมื่อจะ
ทรงทำความเข้มแข็งประนารหดาบสนั่น
จึงตัวส่วนใหญ่คิดว่า

๗๕๙. “ข้าแต่พระมหาณี ท่านผู้เจริญ ย่อมา
พิจารณาอนุญาตเจ้าดีหนอ ข้าแต่ ข้าแต่
พระมหาณีผู้นิรทุกข์ ข้าพเจ้าขอถาม
ท่านนี้แหล่ว่า ท่านเป็นใครหนอ”

- ๑๗๔. พุราหมณ อนุสาสสี** บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ข้าแต่พุราหมณ กลุยายน์ วต ม อนุสาสสี. พระมณ ท่านพรรਸสอน (ข้าพเจ้า) ความว่า ข้าแต่ท่านพระมณ ท่านพรร สอนข้าพเจ้าดีหนอ.
- ๑๗๕. ตติ นา Roth^๑ อาน** แต่นั้นพระนาราท(มหามนี)จึงกล่าวว่า
- ๑๗๖. “นา Roth อิติ นามen กสุสโป อิติ ม วิทู โนโต สำกาเส อากชุชี สาธุ สรพกิ สมากไม.** ๑๗๖.“ชนทั้งหลาย รู้อัตมาโดยซื่อว่า นาราทะ โดยโคติร่วกสสปะ อัตมา มาในสำนักของพระองค์ ผู้เจริญ ด้วยความสำคัญว่า การสมาคม กับสัตบุรุษทั้งหลาย เป็นความดี.
- ๑๗๗. ตสุส เต สรพิ อาనนุ Roth วิหารo อุปตุตตุ ยทุน ต ปริปุเรหิ ขนติยา อุปสมenen ๙.** ๑๗๗. พระองค์ทรงมีความยินดีทั้งปวงในบรรพชานี้ วิหารธรรมจึงเกิดมีแก่พระองค์ กิจอันได้ยังพร่อง(ด้วยศีล กสิณบิกรรมและมาน) ขอพระองค์ทรงบำเพ็ญกิจนั้น ให้ปริบูรณ์ ด้วยความอดทนและความสงบงบ.
- ๑๗๘. ปสารย สนุนตบุจ อุนุนตบุจ ปสารย กมุน วิชุช รุมุนบุจ สกุกตุวน ปริพุพช่า”ติ.** ๑๗๘. (อย่าถือพระองค์ว่าเป็นกษัตริย์) จงทรงคล้ายออกเสีย ซึ่งความยุบลง และความพูเข็น จงทรงกระทำโดยความเคราะพ ซึ่งกุศลกรรมบด

^๑ ฉบับไทย.

วิชาและสมณธรรม แล้วทรง
บำเพ็ญพรหมจาร్ย (อย่าทรง
เบื่อหน่าย)".

ตตุ วิทูติ นามโคตุเตน ม
กสุสปีติ ชานนติ. สพีติ ปณุทิเทหิ
สที สมາคโม นาม สาธ โนตีติ
อาคารโถมุหีติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ชน
ทั้งหลายรู้ คือชนทั้งหลายยอมรู้อาทมา
โดยนามและโคตรว่า กัสสปะ. บทว่า
ด้วยสัตบุรุษทั้งหลาย ความว่า อาทมา
เป็นผู้มาแล้ว ด้วยความสำคัญว่า ขึ้น
ชื่อว่า การสมามกับด้วยบันทิดทั้งหลาย
เป็นการยังประโยชน์ให้สำเร็จ.

ชานนติ ตสุส ตว อิมิสุสา
ปพุพชุชาย ชานนติ ตุภูจิ
โสมนสุสเมว โนตุ, มา อุกุกณจิ.
วิหารติ จตุพุพิโธ พุทธวิหาร.
อุปตุตตตุติ นิพุพตตตุ.

คำว่า ความยินดี ความว่า พระองค์
จะทรงมีความยินดี คือปลื้มพระทัย ดี
พระทัยที่เดียว ใน การบรรพชานี้, อย่าทรง
เบื่อหน่ายเลย. คำว่า วิหารธรรม ได้แก่
พระมหาธรรม ๔ อย่าง. คำว่า จงเกิด
มี คือ จงบังเกิด.

ยทุนนติ ยนุเตน^๑ สีเลน กสิณ-
ปริกมุเมน ณามเนน ฯ อุน, ต
เอเตหิ สีลากีหิ ปริปุรย.

คำว่า ยังพร่อง คือ กิจโดยยังห่วยอนด้วย
ศีล กสิณบริกรรมและภานนั้น. พระองค์
จะทรงบำเพ็ญกิจนั้นให้บริบูรณ์ ด้วยคุณ
มีศีลเป็นต้นเหล่านั้น.

ขันติยา อุปสมเน ชาติ “อห
ราชปัพพชิต”ติ มาน อกตุว
อธิวัสนขันติยา ฯ กิเลสุปสมเน ฯ

คำว่า ด้วยความอดทนและความสงบ
ระงับ ความว่า พระองค์อย่าทรงถือ
มานะว่า “อาทมาเป็นขัดติยบรรพชิต”

^๑ อ. อ. เด.

สมนุนภาคติ โนตีติ.

ป้ายาติ อตุตาน^๑ มา อุกุชิป มา ปตุธรรมาน ปชนาติ อตุโถ.^๒

สนุนตบุจ อุนนตบุจชาติ “กี ชาติโก นาม อหน”ติอาทินา นเยน ปวตตั่ม อวมานบุจ “อหมสุมิ ชาติสมปุนโน”ติ-อาทินา นเยน ปวตตั่ม อติมานบุจ.

กมุนธิ ทสกุสลงกมุปດ. วิชุชนธิ ปบุจกิณบูชาอภูจสมາปตุติบาลน. ธมุนธิ กสินปริกมุสุขตั่ม สมณธมุม.

สกุกตุวน ปริพุพชาติ เอเต คุเน สกุกตุว วตุตสุส, อิเม วา คุเน สกุกตุว ทพุห์ สมายา ปริพุพช. ปพุพชุช ปะเลหิ, มา อุกุณธีติ.

จงทรงประกอบด้วยอธิวัสดุขันติ และ ความเข้าไปสงบแห่งกิเลส.

คำว่า จงคล้ายออกเสีย ความว่า พระองค์อย่าทรงยกตน อย่าทรงลดตนซึ่งແයไปอยู่.

คำว่า ความยุบลงและความพูซึ่น ได้แก่ มีมานะต่ำซึ่งเป็นไปโดยนัยเป็นต้น ว่า “เราเป็นผู้มีชาติอย่างไร” และมีมานะสูงซึ่งเป็นไปโดยนัยเป็นต้นว่า “เราเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยชาติ”.

คำว่า กุศลกรรมบท ได้แก่ กุศลกรรมบท ๑๐ ประการ. คำว่า วิชชา ได้แก่ ญาณคือภิญญา ๕ และสมบัติ ๘. คำว่า สมณธรรม ได้แก่ สมณธรรม กล่าวคือ กสินและบริกรรม.

คำว่า ทรงทำความเคารพแล้ว บำเพ็ญ พรมจรอร্য ความว่า พระองค์ทรงทำความเคารพคุณเหล่านั้น แล้วจะทรงบำเพ็ญ. อีกอย่างหนึ่ง พระองค์จะทรงทำความเคารพคุณเหล่านี้ สามารถบำเพ็ญ พรมจรอร์มั่น, จงทรงรักษาพรมจรอร์ย, อย่าทรงเบื้องหน่ายเดด.

ເຂົ້າ ໂສ ມහాస්තූත් ໂວທິດຸວາ
ອາກາເສັນ ສກງູຈມේ ຄໂຕ. ຕසුමී
ຄຕ ອປໂຣ ມີຄະຊິໂນ ນາມ ຕາປໂສ
ຕເດວ ສມາປ්‍රතිໄຕ ວູກຈາຍ ໂລກ
ໂໂລເກෙນໄຕ ມහాస්තූත් ທີ່ສຸວາ “ມහាថන
ນິວත්‍යຕන්තුຖາຍ ຕසුສ ໂວທິ ທສ්‍යສາມී” ຕີ
ຕເດວາຄນຸດຸວາ ອາກາເສ ຈຕຸວາ ອຕ්‍යຕານ
ທສ්‍යເສ්තූວາ ອາຫ

໨໬໨. “ພໜູ ກົດີ ແລະ ອສ්‍ය ແລະ
ນຄເຣ ຜනປາທານີ ແລະ
ທິດຸວາ ຜනກ ປ්‍රපුජිໄຕ
ກປລුເລ^๑ ລົມຊຸມຄາ.

໨໬໩. ກຊ^๒ ນຸ ເຕ ຜනປາ
ມືດຸຕາມຈຸຈາ ແລະ ບາດກາ
ຖຸພູກ^๓ ອກສຸ ຜනກ
ກສ්‍යາ ເຕ ຕີ ອຮູຈຸຈາ” ຕີ.

ຕຕູ້ ກປລුເລຕ ມດຸຕິກາປ්‍රත්
ສන්ຍາຍ້າ. ອີທີ ວູຕຸຕິ ໄທີ “ມහາຜනກ
ຕຸກໍ ເຂວູປີ ອີສຸສົງ ປ່າຍ ປ්‍රපුජිໄຕ
ອິມສුමී ກປລුເລ ລົມ ອຊຸມຄາ” ຕີ

พระນາຮມູນີດັບສັນນີ້ ກລ່າວສອນ
ພຣມໝາສ්තරວຼຍ່າງນີ້ແລ້ວ ໄດ້ກລັບໄປ
ຢັ້ງສັນຕະ ທີ່ອຸ່ງຂອງຕະຫາງອາກາສ. ເມື່ອ^๔
พระນາຮມູນີດັບສັນນີ້ໄປແລ້ວ ມີພຣະ
ດັບສອງຄົ່ນໜີ້ອ ມີຄະຊິນະ ອອກຈາກ
ສມາບຕີອຢ່າງນັ້ນແມ່ອນກັນ ຕຽວຈຸດ
ສົກລົກອຸ່ງ ໄດ້ເໜີພຣມໝາສ්තරແລ້ວມາ
ເໜີອນກັນ ດ້ວຍຄິດວ່າ “ເຮົາຈັກຄວາຍໂລວທ
ແກ່ພຣອງຄ ເພື່ອໃໝ່ມໝາຍນກລັບ” ຈຶ່ງແສດງ
ຕນ ຍືນ ດັ ອາກາສກລ່າວວ່າ

໨໬໩. “ດູກຣພຣະໝາກ ພຣອງຄທຽງລະໜ້າງ
ນໍາ ຂາວນຄຣ ແລະ ຜනບທເປັນອັນ
ມາກ ເສັ້ຈອກຜນວ່າ ທຽງຍິນດີ
ແລ້ວໃນບາຕຣິນ.

໨໬໩. ດູກຣພຣະໝາກ ຜາວັນບທ ມິຕຣ
ອຳມາຕຍ^๕ ແລະ ພຣະປະຢູ່ຮູນາຕີ
ເໜັນນີ້ ໄດ້ທຳຄວາມຜິດໃໝ່ແກ່
ພຣອງຄຫີ່ອໜອ ເພຣະເໜຸ້ໄຣ
ພຣອງຄຈຶ່ງຂອບພຣະທີ່ບາຕຣນີ້”.

ບຣດາຄຳເໜັນນີ້ ຄໍາວ່າ ບາຕຣ
ທ່ານກລ່າວໝາຍເຂົາບາຕຣິນ. ຄຳນີ້ມີ
ອຮັບາຍວ່າ ພຣະມີຄະຊິນດັບສເມື່ອຈະຖານ
ເໜຸ້ທີ່ພຣະໂພຣສ්තරວຼຽງຜນວ່າວ່າ “ດູກຣ

^๑ ຂ. ກປາເຊ.

^๒ ກ. ຖູກີ.

ปพุพชุชาการณ์ ปุจฉนโต เอวมาห.

มหาชนกพระองค์ทรงพระอิสริยยศเห็นป่านี้ ทรงผนวช ถึงความยินดีในบาตรดินนี้” ดังนี้ จึงได้กล่าวอย่างนี้.

ทุภกนติ กินนุ ເຂເຕ ຕວ ອນຸຕເຮ ກົບຸຈີ ອປຣາຊ ອກສູ, ກສຸມາ ຕວ ເຄວງປິ ອີສຸສຣີຍສຸ້າໍ ປ່າຍ ເອຕໍ ກປລຸລເມວ ອຮູຈຸຈາຕີ.

คำว่า ความผิด ความว่า พระประยูรญาติ ทั้งหลายเป็นต้นเหล่านั้น ได้กระทำ ความผิดบางอย่าง ในระหว่างพระองค์ หรือหนอ. เพราะเหตุอะไร พระองค์จึงทรง ละອิສຣີຍສຸ້າໍ ເහັນປານນັ້ນ ແລ້ວອັບພະທີ บາตรดินอย่างเดียว.

ຕໂຕ ມහాສ්තූໂຕ ອາຫ

ลำดับນັ້ນ ພຣມහაສ්ත්වීංතර්ස
(ตอบพระมິຄາຈີນດາບສ)ว่า

๒๖๔. “ນ ມິຄາຈີນ ຊາຕුຈුණ”^๑
ອໍໍ ກົບຸຈີ ກຸຖາຈນ
ອຮມຸເມນ ສີແນ ບາຕີ
ນ ຈາປີ ບາຕໂຍ ມມນ”ຕ.

๒๖๔. “ຂ້າແຕ່ທ່ານຜູ້ຄຣອງໜັງເສື່ອ ຜູ້ເຈົ້າຢູ່
ຂ້າພເຈົ້າມີໄດ້ເຄຍເອາະນະພະປະຍູງ
ຢູາຕີອະໄຣໂດຍສ່ວນເດີຍ ໃນກາລ
ໄහນ ၅ ໂດຍອົງຮົມເລຍ ແມ້ພະ-
ປະຍູງຢູາຕີ ກົມີໄດ້ເຄຍເອາະນະ
ຂ້າພເຈົ້າໂດຍອົງຮົມ”.

ຕຕຸດ ນ ມິຄາຈີນາຕີ ອມຸໂກ
ມິຄາຈີນ. ຊາຕුຈුණຕີ ເອກເສເນວ. ອໍໍ
ກົບຸຈີ ກຸຖາຈນນຸຕີ ກີສຸມິບຸຈີ ກາລ
ນ ອໍໍ ກົບຸຈີ ບາຕີ ອຮມຸເມນ
ສິນາມີ. ເຕີ ບາຕໂຍ ມໍ ອຮມຸເມນ
ນ ສິນນຸຕີ. ອົດ ນ ໄກຈີ ບາຕີ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ຂ້າແຕ່
ທ່ານຜູ້ຄຣອງໜັງເສື່ອ ຂ້າພເຈົ້າມີເຄຍເອາ
ະນະ ໄດ້ແກ່ ຂ້າແຕ່ທ່ານຜູ້ຄຣອງໜັງເສື່ອ
ຜູ້ເຈົ້າຢູ່. คำว่า ຊາຕුຈුණ ແປລວ່າ ໂດຍສ່ວນ
ເດີຍທ່ານັ້ນ. คำว่า ຂ້າພເຈົ້າ ເລຸ່ມ ໃນ
ກາລໄහນ ၅ ຄວາມວ່າ ຂ້າພເຈົ້າມີໄດ້

^๑ ส. อ. ຊາຕුຈු.

ມຍ ທຸພົກນູ້ນາມ ອກາສີຕີ ອຕຸໂດ.

เคลย์เอานะพรมประปะญูรญาติไร ฯ ในการ
ไหน ฯ โดยอธิรวมเลย, เม้มพรมประปะญูรญาติ
เหล่านั้น ไม่เคลย์นานะข้าพเจ้าโดยอธิรวม,
พรมประปะญูรญาติไร ฯ ไม่ได้กระทำความ
ผิด ในข้าพเจ้าด้วยประการฉะนี้.

เอวมสุษ ปณุห ปฏิกริยา
อิธานี เยน การเนน ปพุพช์โตร ต์
ทสุเสนูโตร อาน

พระโพธิสัตว์ ทรงห้ามปัญหาแห่ง
มิคากินดาบสนั่น อย่างนี้แล้ว เมื่อจะ
ทรงแสดงเหตุที่พระองค์ทรงผนวชในบัดนี้
จึงตรัสว่า

๒๖๕. “ທີສຸວານ ໄລກວຕຸຕະນຸຕໍ
ຂ່າຍ້ອນຸຕໍ ກາຖຸທມືກຕໍ
ຫບຸປເຣ ວຊຸມເຣ ເຈຕຸຄ
ພຕຸຄ ສນຸໂນ ບຸດໍ້ຂຸ້ໂນ
ເອຕານໍ ອຸປໍມໍ ກຕຸວາ
ກິກໍາຂູ້ໄກສຸມີ^๑ ມີຄາງືນາ”ຕີ.

๒๖๕. “ข้าแต่ท่านผู้ครองหนังเสือ (ผู้เจริญ)
ข้าพเจ้าได้เห็นประเพณีของโลกถูก
กิเลสขับกัด ถูกกิเลสทำให้เป็นดัง
เป้าหมาย จึงได้ทำเหตุนี้ให้เป็น^๔
เครื่องเปรียบเทียบว่า ปุถุชนจมอยู่
แล้วในกิเลสวัตถุใด สัตว์เป็นอัน
มาก ยอมถูกเบี่ยดเบียน และถูก^๕
ฆ่าในกิเลสวัตถุนั้น จึงได้บวชเป็น
ภิกษุ”.

ຕ່າງ ໄລກວົດນຸ້ານີ້ ວິວການຸ້າຄສູສ
ພາລໄລກສູສ ວັດທຳ ປະເນື້ອ ອໍາ ອຫຼາກສູສ
ທຳ ທີສຸວາ ປັບພົມໃເມ່ນີ້ຕີ ທີປະຕິ.

บรรดาคำเหล่านี้ ค่าว่า ประเพณี
ของโลก พระโพธิสัตว์ทรงแสดงว่า
ข้าพเจ้าได้เห็นธรรมเนียม คือประเพณี
ของโลกผู้พากซึ่งไปตามวัฏฐะ ครั้นเห็น
เหตุนั้นแล้วจึงบรรพชา.

๑๗๙

๙๖๗
๙๖๘
๙๖๙
๙๗๐

กथุมีกตติ
เตเหว ฯ
โลก ทิสุว.

กิเลส
กทุมีกต

คำว่า โลกภิกษาบกัด ภูกิเลส
ทำให้เป็นดังเปือกตาม ความว่า ข้าพเจ้า
เห็นโลกภิกษาทั้งหลายกัดกิน และภูก
กิเลสเหล่านั้นนั่นแหลก กะทำให้เป็นดัง
เปือกตาม.

ยตุณ สนโนติ ยมหิ กิเลสวัตถุมหิ
สนโน ลคุโค นิมมุคุโค ปุตุชชโน
ตตุณ ลคุค พหุ สดุตา หบุบันติ
เจว อภูภพนธนาทีหิ ฯ วชุณนติ.

คำว่า จมแล้วในกิเลสวัตถุใด ความว่า
ปุตุชนจมแล้ว คือข้องอยู่แล้ว ได้แก่
ตั่ลงแล้วในกิเลสวัตถุใด, สัตว์ทั้งหลาย
เป็นอันมาก ผู้จมแล้วในกิเลสวัตถุนั้น
ยอมภูกเปiyดเบียนและสำเร็จโทษด้วยที่
กักขังและเครื่องจองจำเป็นต้น.

ເຫດນติ ອหปີ ສເຈ ເອຕຸນ
ວຊຸມີສຸສາມີ. ອິມີ ສດຸຕາ ວິຍ
ວິຫບຸບີສຸສາມີ ວຊຸມີສຸສາມີ ຈາຕີ ເອຕເຫວ
ກາຮັນ ອດຸຕໂນ ອຸປໍມ ກຕຸວາ ກິກຸໂກ^๑
ໜາຕີຕີ ອດຸໂຕ.

คำว่า ข้าพเจ้าได้กระทำเหตุนั้น ความว่า
ข้าพเจ้าได้กระทำเหตุนั้นเองเป็นเครื่อง
เปรียบเทียบแห่งตนว่า ถ้าแม่ข้าพเจ้า^๒
จักภูกม่าในกิเลสวัตถุนั้น. ข้าพเจ้าจัก^๓
เดือดร้อนและจักภูกม่า ประดุจสัตว์
ทั้งหลายเหล่านี้ จึงได้บัวเป็นภิกษุ.

ມີກາຫີນາຕີ ຕຳ ອາລປດີ. ກຳ ປນ ເຕັນ
ຕສຸສ ນາມ ບາຕນຸຕີ ປງີສູນຖາກາເລ
ປະມາເວ ປຸຈຸດຕຸຕາ.

พระโพธิสัตว์ ຍ່ອມເຮືອກພະດາບສັນນວ່າ
ມີກາຫີນະ (ແປລວ່າ ຜູ້ຄຣອງໜັງເສື່ອ).
ตามວ່າ ກົງพระโพธิสัตວ์ທຽບຫາບໍ່ຂອງ
ພະດາບສັນນໄດ້ອ່າງໄຮ. ວິສ້ານວ່າເພະ
พระโพธิสัตว์ ຕຣັສຄາມໜື້ອກອນທີ່ເດີວ
ໃນເວລາປົງສັນຖາ.

ดาปสิ ต์ การณ์ วิตุถารโต
โศตุกามो หุตุวา คามານ

๒๖๖. “ໂກ ນຸ ເຕ ກາຄວາ ສັດຖາ
ກສູເສຕໍ ວຈນໍ ສຸງ
ນ ຫີ ກປຸປິ ວາ ວິຊູໍ່ ວາ
ປຈຸຈຸກໍາຍ ຮເສກ
ສມຜມານຸ ວດຸຕນຸຕໍ
ຢຕາ ທຸກໆຂສູສຕິກຸກມີ”ຕີ.

ຕຕຸຕ ກສູເສຕນຸຕີ ເອດໍ ຕຢາ
ວຸດຸຕໍ ສຸງຈົນໍ ກສູສ ວຈນໍ ນາມ.
ກປຸປຸນຸຕີ ກປຸເປຕຸວາ ປວຕຸຕິຕານໍ
ອກົບົບາສມາປັດຕິນໍ ລາກີ ກມ່ມວາທີ
ດາປສໍ.

ວິຊູໍ່ນຸຕີ ອາສວັກໍຍບານວິຊູໍ່າຍ
ສມນຸນາຄຕໍ ປຈຸເຈກພຸທຸກໍ. (ອີທໍ ວຸດຸຕໍ
ໂහຕີ) ຮເສກາຕີ ມະຫານກຣາຈານໍ
ອາລປດີ. ນ ຫີ ກປຸປສມັນໍ ວາ
ວິຊູໍ່ສມັນໍ ວາ ປຈຸຈຸກໍາຍ ຕສູສວາທີ
ວິນາ ຍຕາ ທຸກໆຂສູສ ອຕິກຸກມີ ໂහຕີ.
ເຂວ່ ວດຸຕນຸຕໍ ສມຜມານຸ. ເຕສໍ
ວຈນໍ ສຸດຖາ ສກຸກາ ເຂວ່ ປົງປົງຫຼືຕຸ
ຕສຸມາ ວເທີ ໂກ ນຸ ເຕ ກາຄວາ
ສັດຖາຕີ.

พระดาบສ ເປັນຜູ້ໂຄຮ່ຈະຝຶ່ງແຫຼຸນັ້ນ
ໂດຍພິສດາຮ ຈຶ່ງກລ່າວຄາຕາວ່າ

๒๖๖. “ໂຄຮນອ ເປັນຜູ້ຈຳແນກແຈກອຣັດ
ສັງສອນພຣອງຄ ຄຳອັນສະອາດນີ້
ເປັນຄຳຂອງໂຄ ຊ້າແຕ່ພຣອງຄ
ຜູ້ເປັນຈອມທັພ ກິນັກປຣາຊົງໜໍາໄດ້
ເຮັຍກສມຜະ ຜູ້ບອກຄື່ນດາບສັ້ນເປັນ
ກຣມວາທີ່ໂຮ້ສມຜະ ຄື່ອພຣະປ່ຈາ-
ພຸທ່ອເຈົ້າ ຜູ້ປະກອບດ້ວຍວິຊູໍ່າ ທີ່
ເປັນໄປລ່ວງທຸກໆວ່າເປັນສມຜະໄມ່”.

บรรดาຄຳໜ່ານັ້ນ ຄຳວ່າ ຄຳນີ້ເປັນ
ຄຳຂອງໂຄ ໄດ້ແກ່ ຄຳອັນສະອາດທີ່ພຣອງຄ
ຕຣັສແລ້ວນີ້ ທີ່ວ່າ ເປັນຄຳຂອງໂຄ. ຄຳວ່າ
ສໍາເຮົາ ໄດ້ແກ່ ດາບສັ້ງກຣມວາທີ່ທີ່ໄດ້
ອກົບົບາແລະສມາບຕິອັນສໍາເຮົາເປັນໄປແລ້ວ.

ຄຳວ່າ ປະກອບດ້ວຍວິຊູໍ່າ ໄດ້ແກ່ ພຣະ-
ປ່ຈາພຸທ່ອເຈົ້າຜູ້ປະກອບດ້ວຍວິຊູໍ່າ ຄື່ອ
ອາສວັກໍຍບານ. (ຄຳນີ້ທ່ານອົບາຍວ່າ)
ພຣມີກາຫີນດາບສຍ່ອມເຮັຍພຣະມາຫັນກ
ຮາຫວ່າ ດູກຮພຣອງຄຜູ້ເປັນຈອມທັພດັ່ງນີ້.
ກິນັກປຣາຊົງຈະເຮັຍກສມຜະຜູ້ບອກຄື່ນ
ສມຜະຜູ້ມີວັດສໍາເຮົາແລ້ວ ນ້ຳສໍານັ້ນແຜ່
ປະກອບດ້ວຍວິຊູໍ່າເວັນໂອວາຫຸອງທ່ານ
ແລ້ວ ປະພາຕີເປັນໄປອໝູ່ໂດຍປະກາຮ
ທີ່ຈະກຳວ່າລ່ວງທຸກໆເສີຍໄດ້ ວ່າເປັນສມຜະ

หาได้ไม่. ครูฯ พึงคำชี้ของสมณะเหล่านั้น
แล้ว สามารถจะปฏิบัติได้อย่างนี้. เพราะ
ฉะนั้น พระองค์จงตรัสบอกรว่า ครูหนอ
เป็นผู้จำแนกอรรถสั่งสอนพระองค์.

ອຄ ນໍ ມາສູຕູໄຕ ອາທ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต ๑

ເແນ່ງ. "ນີ້ມີຄາງືນໆ ຊາດຖະໜີ
ອໍານົມ ກິບຸຈີ ກຸຫາຈຳນຶ່ງ
ສມຜັນໆ ພຸරານຸມຜັນໆ ວາປີ
ສກຸກຕູວາ ອນຸປາວິສິນູ" ຕີ.

๒๖๗. “ข้าแต่ท่านผู้ครองหนังเสือ เมื่อ
ข้าพเจ้าจะถูกการะสมณะ และ
พราหมณ์ โดยส่วนเดียว แต่ไม่
เคยเข้าใกล้ได้ถ้ามอะไร ๆ ในกาล
ไหน ๆ เลย”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า สักการะ
ได้แก่ บูชา (สมณและพราหมณ์) เพื่อ^๔
ประโยชน์จะถูกคุณของบรรพชา. คำว่า
ไม่เคยเข้าไปใกล้ พระมหาสัตว์ยอม
กล่าวว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้ไม่เคยเข้าไปใกล้
ได้ตามอะไร. สมณอะไร ๆ ข้าพเจ้าไม่พึง
ถูกตามเลย. แท้จริง พระเจ้ามหานกนี้
แม้ฟังธรรมในสำนักของพระปู่เจกพุทธเจ้า
ทั้งหลาย ไม่พึงถูกคุณของบรรพชา
ด้วยสามารถเฉพาะ ในการลงบางครั้งเลย
 เพราะฉะนั้น จึงได้รับสั่งแล้วอย่างนั้น.

ເອວບຸຈ ປັນ ວິດທະນາ ມໍານາສຕຸໂຕ
ເຢນ ກາຣແນນ ປັພພົງໂຕ, ຕໍ່ ອາຖິໂຕ

ก็แลพรอมหาส์ดว์ คริ้น ตรัสอย่าง
นี้แล้ว เพื่อจะแสดงเหตุที่ทรงผนวช

ព្រះរាយ ទស្សន៍^៣ օាន
២៦៨. “មហទា ឧណ្ឌភាគេន^៤
គុណុន្តែ សិរិយា មេល់
គិយមានេស្បែ គិចោស្បែ
វច្ចុមានេស្បែ វគ្គគុស្បែ.

๒๖๙. ច្បាប់ទាតិចសង្គម្រោះ
សម្រាប់បាលសមានីទេ^៣
ស មិគាទិន មហុករិ
ជលី អមុពា ពិវាទុទា
ចុះមានំ មនុស្សសេហិ
ជលកាមេហិ ធម្មនុទ្វិ.

ເກລ. ໄສ ໄຂ'ໜຸຕິ ສີ່ ນິຕຸວາ
ໂອໂຮນິຕຸວາ ມີຄາຫິນ
ມູລື ອມຸພສຸສຸປາຄບຸນີ
ແລິໂນ ນີປຸຜລສຸສ ၇.

ແຕ່ງ. ຜົລື ອມຸພໍ ນັດ ທີສຸວາ
ວິທຸນສຸຕົ້ມ ວິນລຶກຕົ້ມ
ອເຕັກ ອີຕົວ ອມຸພໍ
ນິໄລກາສຳ ມໂນຮົມ.

ตั้งแต่ต้น จึงได้ตรวจสอบว่า

๒๖๘. “ข้าแต่ท่านผู้ครองหนังเสือ ข้าพเจ้า
รุ่งเรืองด้วยศรี ไปยังราชอุทยาน
ด้วยอานุภาพใหญ่ เมื่อพนักงาน
กำลังขับร้องเพลง ประโคมดนตรี
มีเสียงไฟเราอยู่.

๒๖๙. ข้าพเจ้านั้น ได้เห็นต้นมะม่วงใน
พระราชอุทยานซึ่งมีเสียงกิกกองด้วย
การประโคมดันตรี ประกอบด้วย
คนขับเพลงและคนประโคม มีผล
อยู่ภายนอกกำแพง ถูกมนุษย์ผู้มี
ความต้องการผลทำลายอยู่.

๒๗๐. ดูกรท่านมิคาชินะ ข้าพเจ้าจะตั้น
มะม่วงอันมีสีรุ้นน์ ลงจากคอซ้าง
เข้าไปยังโคนต้นมะม่วงที่มีผล และ
ไม่มีผล.

๒๗๑. ข้าพเจ้าเห็นต้นมะม่วงมีผล ถูก
บุคคลเบี้ยดเบี้ยนกำจัดแล้ว กระทำ
ให้ปราศจากใบและกิ่งก้าน ต่อมมา
ได้เห็นต้นมะม่วงอีกต้นหนึ่ง มีใบ
เขียวสดน่ารื่นรมย์ใจ.

๙. ที่เป็นโศ.

๒
ก. วนภารเน.

๓. สมมติการณ์มาหิเต.

ເຕີເ. ເວເມວ ນູນມຸ່ເປີ
ອີສຸສເຣ ພຊກຄນຸງເກ
ອມືດຸຈາ ໂນ ວິສຸສນຸດີ
ຍດາ ອມຸໄາ ຜລື ນໂຕ.

ເຕັມ. ອົງນມຸ້ນີ ຂບວດເຕີ ທີ່
ນາໂຄ ທນຸແສ່ ຂບວດເຕີ
ຮັນມຸ້ນີ ຮັນໃນ ທນຸຕີ
ອນິເກຕ'ມສນຸດວ
ຜລີ ອມຸໂກ ອຳລີ ຈ
ເຕ ສຕູຖາໂ ອູໂ ມມນຸ"ຕີ.

๗๗๓ วคุคุสูติ มธุรสเรศุ ศรีเยสุ
วชุชามาเนสุ. ๗๔๕ ตริปตราลิตสุขมุภีเตติ
๗๔๖ ตริปานัน ต้าลิเตหิ สุขมุภี เอ ๗๔๗
สมุมารดาลสมานิเตติ ๗๔๘ สมุมานิ ๗
ต้าลิเตหิ ๗ ๗ สมนุน่าคเต.

ស មិត្តារិនាគី នៃ អំ ឧទុក្រឹម
ជនី អមុពន្ទិ ដលវាន៊តាំ អមុផា, ជនិតាំ
អមុវរក្យាន៊តិ អច្ចិតា.

๒๗๔. ศัตtruทั้งหลาย ย่อมกำจัดเมี้พากเรอา
ผู้เป็นอิสระ มีศัตtruดุจหนามเป็นอัน
มาก เปรียบเหมือนดั่นมะม่วงมีผล
อันมนุษย์ทั้งหลาย เปี้ยดเปี้ยน
แล้ว จะนั่น.

๒๗๓. คนย่อมฆ่าเสือเหลือง เพราะหนัง
ย่อมฆ่าซ้างพระงา ย่อมฆ่าคน
มึนคั่งพระทรัพย์ ครัวเล่าจักฆ่า
คนไม่มีเหย้าเรือน ไม่มีสันดาดคือ
ต้นหา มะม่วงต้นหนึ่นมีผล ต้นหนึ่ง
ไม่มีผล มะม่วงสองต้นนั้น เป็นผู้
สังสนนข้าพเจ้า”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มีเสียง
ไฟเรา ได้แก่ มีคนตรีทมีเสียงอ่อนหวาน.
คำว่า มีเสียงกิกกองประโคมดนตรี คือ
ในพระราชอุทยานมีเสียงกิกกองด้วยการ
ประโคมดนตรีทั้งหลาย. คำว่า ประกอบ
ด้วยคนขึ้บและคนประโคม คือ ประกอบ
พร้อมด้วยคนร้องเพลง และคนประโคม
ชิงชาบทั้งหลาย.

คำว่า ข้าแต่ห่านผู้ครองหนังเสือ ข้าพเจ้า
นั้น คือข้าพเจ้านั้นได้เห็นแล้ว. คำว่า
ดันมะม่วงมีผล คือ ต้นมะม่วงอันมีผล.
อธิบายว่า ต้นมะม่วงที่ออกผลแล้ว.

ติโรจุฑนติ ติโรปการ์ อุยุยานสุส
อนุโตา จิต พนิปการ์ นิสุสาย ชาติ
อมพรุกุร อาททส.

ฤทธานนติ ไปถิยมาน. โกรหิตวารติ
หตุถิกุขนธติ โกรติตุว. วินลีกตนติ
นิปตุตนาลีกต.^๑

ເຂວເມວາຕີ ເຂວ່ ເຂວ. ພລືຕີ
ຜລສມປຸນໂນ. ຂົງມນີຕີ ຈມມຕຸຖາຍ
ຈມມກຣຄນາ.

ທນເຕෙສුຕີ ອດຸຕໂນ ທນເຕෙສු ມບຸບເຕ,
ທນເຕ ນິມິຕຸຕິ ມບຸບເຕຕີ ອດຸໂຕ.

හນຕີຕີ ມບຸບເຕ. ອນິເກຕມສນຸດວນຕີ
ໂຍ ປນ ນິເກຕິ ປ່າຍ ປພູພືຕຸຕາ
ອນິເກໂຕ ນາມ, ສພຸພສັງຂາວຕຸດຸກສຸສ
ຕະນຸຫາສນຸດວສຸສ ອກວາ ອສນຸດໄວ
ນາມ, ຕິ ອນິເກຕິ ອສນຸດກຳ ກິ
හນິສຸສຕີຕີ ອຮັບປຸປາໂຍ.

คำว่า อญ্যາຍນอกกำแพง คือข้าพเจ้า
ได้เห็นต้นมะม่วงที่ตั้งอยู่ภายนอกอุทยาน
ซึ่งอยู่ภายนอกกำแพง ได้แก่ เกิดพิง
ภายนอกกำแพงแล้ว.

คำว่า ทำลายอยู่ คือ ถูกพากມนุษย์
ฟัดตีอยู่. คำว่า ลงแล้ว คือเสด็จลง
จากคอช้างแล้ว. คำว่า ปราศจากใบ
และก้าน คือกระทำไม่ให้มีใบ และไม่ให้
มีกิ่งก้าน.

คำว่า อย่างนั้นที่เดียว คือเหมือนกัน
จะนั้น. คำว่า มีผล ได้แก่ สมบูรณ์
แล้วด้วยผล. คำว่า เพราหนัง ได้แก่
เพื่อต้องการหนัง คือเพราเหตุแห่งหนัง.

คำว่า เพราทางหงหงาย คือ ช้างย่อง
ถูกมาเพรางาของตน อธิบายว่า ย่อง
ถูกมา ในเพรางาเป็นเหตุ.

คำว่า ຢ່ອມມໍາ คือ ຢ່ອມถูกມໍາ. คำว่า
คนไม่มีเหี้ยวเรือนและไม่มีสันตะวงศ์ คือ^๒
ต้นหา อธิบายว่า ກົບຸຄຄລໄດລະທີ່ອຸ່
ອາສີຍໄດ້ແລ້ວซึ่งว่า ไม่มีเหี้ยวเรือนเพรา
ความที่ตนเป็นผู้บัวหลวงแล้ว, ความไม่มี
ความเชยชิด คือ ความทะຍานอยากอัน
เป็นที่ตั้งแห่งสังขารทั้งปวง ซึ่งว่า ความ

^๑ ນ. ນິປຸຕຸຕັນພິ ກຕິ.

ເຕີ ສັດຖາໂຣຕີ ເຕີ ເຫວົ້າ ວຸກູ່າ ມມ
ສັດຖາໂຣ ອະເສຸ່ນຕີ ວທຕີ.

ตัํ สรุตว่า มิศาสрин “อปุปมตุโตร
โนหิ ราชา” ดี ร耘โภ โอวาท์ ทศตัว
สกูจานเมือง คติ. ดสุมี คเต^๔
สีวลีเทวี ร耘โภ ป่าเหสุ นิปตติตร
อาห

ແຕ່ລ. “ສພຸໂພ ທິນ ສພູຍາມີໂຕ”
ຮາຊາ ປພຸພົມີໂຕ ອິດ
ທດຸດາໂຮ່າງ ອນືກງູຈາ
ຮັດກາ ປຕຸຕິກາຮກາ.

ເໝັນ. ອສຸສາສພິຕຸວາ ແນຕໍ
ຈປປີຕຸວາ ປວິຈຸດທໍ
ບຸດຕໍ ຮ້າງເຊ ຈປເຕຸວານ
ອຄ ປຸຈ້າ ປພພຈີສສສີ"ຕີ.

ไม่มีสันดาล คือต้นหา. ใครเล่าจักม่าคน
ที่ไม่มีเหย้าเรือน ไม่มีสันดาล คือต้นหา
นั่น.

คำว่า เป็นผู้สั่งสอนของท่าน ดังนี้
พระเจ้ามหาชนกราชา ตรัสว่า ต้นไม้ ๒
ต้นนั้น เป็นผู้สั่งสอนข้าพเจ้า.

คริ่นพระมิคาชินดาบสฟังพระดำรัส
เช่นนั้นแล้ว ทูลให้อาทพระราชาว่า^๔
“ข้าแต่พระราชา ขอพระองค์ทรงไม่
ประมาทเด็ด” แล้วกลับไปยังสถานที่อยู่
ของตนตามเดิม. เมื่อพระมิคาชินดาบส
กลับไปแล้ว พระนางสัวลีราชเทวีจึงทรง
หมอบเทบพระบาททั้งสองข้างพระราชา
กราบทูลว่า

๒๗๔.“ชันทั้งปวง คือกองซ้าง กองทัพ
(กองม้า) กองรถ กองเดินเท้า
ทั้งหลาย ตกใจว่า พระราชาทรง
ผนวชแล้ว.

๒๗๔. ขอพระองค์ทรงปลอบประทุมชนให้เปาใจ ทรงตั้งความคุ้มครอง ทรงแต่งตั้งพระราชโกรส ในราชสมบัติแล้ว จึงทรงผนวชในภายหลังเดียว”.

๖ ปวุฒิโตรตีปี ปพญาทิโตรตีปี ปากษา,
อ. น. ปพยติโตร.

๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๗๖ ๑๗๗
ตตุต สพญาธิトイ ภีโต บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ตกใจ
 อตุราสิตि. **ปภิจุฑนดิ อเมห ได้แก่ กลัวสะตุ้งแล้ว.** คำว่า ความ
 ทบุหนมาเนปि วิลุมป์มาเนปि ราชาน คุ้มครอง ได้แก่ ทรงตั้งการป้องกันรักษา
 โอลิเกตติ ๑ สพญาธิตสุส มหาชนสุส มหาชนผู้ตกใจว่า เมื่อศัตรูแพ้ผลญ
 อาวรณ์ รากขึ้น จเปตุว่า.
 พากเราอยู่บ้าง ปล้นพากเราอยู่บ้าง
 พระราชาไม่ทรงเหลือแลเลย.

๑๗๘ ๑๗๙ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๗๘ ๑๗๙
ปุตตันดิ ปุตตัม ทีมาวุกมาร ราช เค คำว่า พระราช้อรส พระนางสีวีราชเทวี
 จเปตุว่า อภิสิบุจิตุว่า ปุตตนา กрабาบทุลว่า ขอพระองค์ทรงแต่งตั้ง
 ปพพชุชาหีติ. คือทรงอภิเชกพระราช้อรสทรงพระนาม
 ว่า ทีมาวุกมารในราชสมบัติ แล้วจึงทรง
 ผนวชในภายหลังเดิด.

๑๗๙.“จตุตา มยา ชานปทา
 มิตุตา มจจา ๔ ณาตกา
 สนุติ ปุตตตา วิเทหาน
 ทีมาวุ รภจวทุณโน
 เต ราช ๕ การยิสุสนุติ
 มิติลาย ปชาปตี”ติ.

๑๗๙.“เราได้สละชาวนบท มิตร คำมาตร্য
 และพระประยูรญาติทั้งหลายแล้ว
 พระราชบุตรของชาววิเทหรัญ ซึ่อ
 ทีมาวุกมารผู้ผุดงรัญให้เจริญมีอยู่
 ดุกรประจำบดี ชาววิเทหรัญจัก
 อภิเชกพระราชบุตรเหล่านั้น ให้
 เสวยราชสมบัติในกรุงมิถุลา”.

๑๗๙ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๗๙
ตตุต สนุติ ปุตตตาติ ราช บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า พระ-
 สมนานั่น ปุตตตา นาม นตุติ, ราชบุตรทั้งหลายมีอยู่ ดังนี้ พระโพธิสัตว์
 วิเทหรภจวัสสีนั่น ปน ปุตตตา ทีมาวุ ตัวสว่า ดุกรพระนางสีวี ธรรมดาว่า
 อตุติ, เต ราช ๕ การยิสุสนุติ”ติ. บุตรทั้งหลายของพากสมณะไม่มี. แต่
 ปชาปตีติ เหวี อาลปติ.

๑๗๙ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๗๙ ๑๗๙ ๑๗๙
ตตุต สนุติ ปุตตตาติ ราช บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า พระ-
 ราชบุตรทั้งหลายมีอยู่ ดังนี้ พระโพธิสัตว์
 ตัวสว่า ดุกรพระนางสีวี ธรรมดาว่า
 บุตรทั้งหลายของพากสมณะไม่มี. แต่
 พระราชบุตร ซึ่อทีมาวุของชาววิเทหรัญ
 มีอยู่, ชาววิเทหรัญจักอภิเชกพระราชบุตร
 เหล่านั้น ให้ครองราชสมบัติ. พระโพธิสัตว์

ป้อมตรัสเรียกพระราชนิเวศน์ว่า ดูกร
ประชาบดี.

ອຄ ນໍ ສົວລີ ເທິ ອານ “ເຫວ
ຕຸເມຸນ ຕາວ ປັພຸພົມຕາ, ອໍາ ປັນ ກີ
ກຣອມືດີ. ອຄ ນໍ ໄສ “ເທິ ອໜ້າຕຳ
ອນຸສຶກູ່ຂາມີ, ມມ ວຈນໍ ກຣ້ອທີ”ຕີ ວຕຸວາ
ອານ

สำหรับทูลพระราชสวามีว่า “ขอเดชะ
พระองค์ทรงผนวชก่อน(เช่นนี้)ก็หม่อมฉัน
จักกระทำอย่างไร”. สำหรับพระ
โพธิสัตว์ตรัสรสตอบพระนางว่า “ถ้า
พระเทวี อาตมาจะให้ເ科教ศึกษาตาม
เมื่อจะทำตามคำของอาตมา” แล้วตรัส
พระคณาจารว่า

ແຕງໝ.“ເອົ້າທີ່ ຕຳ ອັນຊຸສຶກຸາມ
ຢໍ່ ວາກຸຍໍ່ ມມ ຖຸຈຸດຕິ
ຮູ້ໜັ້ນ ຕຸກໍ່ ກາວຍຸນຸຕີ
ປາປີ ທຸຈຸຈົວິຕິ ພໍ່
ກາເຢັນ ວາຈາ ມະສາ
ເຢັນ ມະຫຼາສີ ທຸຄຸຄົຕີ.

๒๗๖.“มาเดิດ อาทิตย์จะให้เกอศึกษา
ตามคำที่อาทิตย์ชอบ เกอเมื่อให้
โกรศครองราชสมบัติแล้ว พรำสนน
เรืองราชสมบัติ ด้วยคิดว่า ลูกของ
เราเป็นพระราชา ก็จะทำบาง
ทุจริตเป็นอันมากด้วยกาย วาจา
และใจ อันเป็นเหตุให้ไปสู่ทุคติ.

លេខ. ក្រុងការ ស្នើសុំ ប្រព័ន្ធសាស្ត្រ និង ការអភិវឌ្ឍន៍

盥洗。มีรวมนี้ว่า บรรพชิตยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยก้อนข้าวที่คนอินให้ ซึ่งสำเร็จมาแต่ผู้อ่อน เป็นกรรมของนักปรารถนา”。

ចំណាំ ទុនុតិ ទុវាំ បុច្ចែនស៊ី ឯទុតាំ
ឯកសាប់ពេទ្យរា “មម បុច្ចិតិ រាយា” ពី
រូបាំ ឧនុសាសមានា ឬ បាបី កវិសុំសិ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เธอ
ความว่า เมื่อเธอให้ยกเศวตฉัตรแก่โกรส
แล้ว พรำสนนเรื่องราษสมบัติด้วยคิดว่า

គ្រួសតិ យេន កាយាតី កាលេ
ធម្មបាបេន គុំ ុគុគិតិ គ្រួសិ.

ศ รีรัตน์ มโนเมติ ปีณุพิยาโลเป่น
ยาเปตพพนธิ เอส รีนาน์ รัตน์ มโนเมติ.

ເລວ່ມ ມහాສුංජි ගස්සා ໂອກາທ
ອທາසි. ເຕ් ອຸນຸບມບຸບັນ ສລຸລປ່ນ້ານ
ຄຈຸຂູນ້ານ ສຸຮີໂຍ ອຸດຸຖຸງຄໂຕ, ເຫວ
ປັກິງງູບເປີ ຈານ ແນໍ້ມາວັດ ນິວາສາເປັສີ.
ມහాສුංජි ເລກ ຮຸກຸມມູລື ອຸປຄໂຕ.
ໄສ ດຕຸເກວ ວດຸຕີ ວສີດຸວາ ປຸ່ນ ທິວເສ
ສົວປະປົງໝັກຄຸນໆ ກດຸວາ ມຄຸຄໍ ປັງປັງໝີ.
ເຫວີ່ປີ “ເສັນາ ປັງຈຸໂຕ ອາຄຈຸຂູນ້າ” ຕີ
ຕສຸສ ປັງຈຸໂຕ ວ ອໂຮສີ. ເຕ
ກິກຸ່າຈາກເວລາຍ ຖຸນໍ້ ນໍາມ ນົກໍ
ສມູປາປຸ່ນີສູ.

บุตรของเรา เป็นพระราชา จักทำปา
เป็นอันมาก.

คำว่า “ไป” คือเกือกจะไปสูทุกติ เพราะเหตุ
ทำบ้าไปเป็นอันมาก ไวด้วยกายเป็นต้นใจ.

คำว่า ธรรมนี้เป็นธรรมของนักประชัญญา
ความว่า ธรรมนี้ว่าอันบรรพชีดพึงยัง
อัตภาพให้เป็นไปด้วยคำข้าวที่เสวงหา
ด้วยกำลังแข็ง เป็นธรรมของนักประชัญญา
ทั้งหลาย.

พระมหาสัตว์ ได้ประทานโอวาท
แก่พระนางสีวลีบรมราชเทวีแล้ว. เมื่อ
กษัตริย์หงส์สองพระองค์ ตรัสสนนนา
ให้ตอบกันและกันอยู่ ดังอาทิตย์อัสดงคต
แล้ว. พระบรมราชเทวีให้ตั้งค่ายในที่
สมควรแล้ว. พระมหาสัตว์เจ้าเสดีฯ เข้าไป
โคนต้นไม้ดันหนึ่ง. พระองค์ทรงพักอยู่
ที่โคนต้นไม้หนึ่งตลอดราตรี ในวันรุ่งขึ้น
ทรงจำพระสรีระแล้วได้เสดีฯ ดำเนินไป
ตามมรรค. ฝ่ายพระบรมราชเทวีมี
พระราชนิยมว่า “เสนาอัมมาตย์ราช
บริพาร จงติดตามไปข้างหลัง” ได้อยู่
ข้างหลังพระมหาสัตว์นั้น. กษัตริย์หงส์
พระองค์ เสดีฯ ไปถึงถูนนครในเวลา
ภิกษาชาวพอดี.

ຕສຸມ ໆ ແນ ອນໂຕນຄຣ ເອໂກ
ບຸຮົມ ສູນາປັນໂຕ ມະນຸດໍ ມຳສົງຄູ່ກ
ກີ່ຜິດວາ ສູລເກນ ອົງຄາເຮສູ ປິດວາ
ນີ້ພຸພາປັນດຸຖາຍ ພລກໄກງົງຢໍ ຈົປ່ຕຸວາ
ອງງົງຈາສີ. ຕສຸສ ອຸບຸບາວິທສຸສ ເອໂກ
ສຸນໂນ ຕໍ ອາຫາຍ ປລາຍື. ໄສ ບັດວາ
ຕໍ ອນຸພນໍຮົນໂຕ ຢາວ ພໜິທກຸງືນທຸວາວໍ
ຄນຸດວາ ນີ້ພຸພິນໍໂນ ນິວຕຸຕິ ນິຈາລໂຍ.
ຮາໝາ ຈ ເທົ່ງ ຈ ສູນຂສຸສ ບຸຮົມ
ອາຄຈຸກນຸດາ ແຫວ່າ ອເຮສູ. ໄສ ກາຍັນ
ມຳສົ່ ຈິຫ້ເທດວາ ປລາຍື.

ในขณะนั้น บุรุษคนหนึ่งภายในพระนคร
ขอเนื้อชิ้นให้ญาจักกร้านค้าเนื้อบนเขียง
จึงเสียบด้วยหลวยย่างให้สุกบนถ่านแล้ว
วางไว้ที่สุดแห่งแผ่นกระดานเพื่อต้องการ
ให้เนื้อยังคงร้อนอยู่ เมื่อบุรุษนั้นสังใจ
ไปในท่อน(เมลอดัว) สุนัขตัวหนึ่งมาควบ
เอาชิ้นเนื้อนั้นวิ่งหนีไป เขาวูแล้วก็ตาม
สุนัขนั้นไปเพียงระยะ ภายนอกประตูด้าน
ทิศทักษิณมีความเบื่อหน่ายหมดอาลัย
กลับบ้านแล้ว พราชาและพระราชเทวี
แยกกันเป็นสองส่วน กำลังเสด็จมาข้าง
หน้าสุนัข สุนัขนั้นทิ้งเนื้อแล้ววิ่งหนีไป
เพราความกลัว.

พระมหาสัตว์ หอดพะเนตร
เห็นก้อนเนื่องด้วยว่า “สุนัขนี้ทง
ก้อนเนื่องไม่เหลียวแลวิ่งหนีไป, แม้คนอื่น^{จะ}
ผู้เป็นเจ้าของก็ไม่ปรากฏ อาหารเห็น
ป่านนี้ไม่มีให้ จึงรู้ว่า เป็นบินหาด-
บังสุกุลมีอยู่ เรายักษ์กับริโภคก้อนเนื้อ
อันเป็นอาหารบินหาดบังสุกุลนั้น”.

พระมหาสัตว์เจ้าทรงนำบาทริดินอภิมา
แล้วทรงถือเอาก้อนเนื่องดูผุนจึงใส่ลง
ในบาทริดจไปยังสถานที่ผาสุกด้วยน้ำ
แล้วพิจารณา ทรงประภาณะเสวยก้อนเนื้อ
นั้น. ลำดับนั้น พระราชน妃 ทรงคำว่า
“ถ้าพระราชนารถต้องการเสวยราชสมบัติ

ឧម្ខាណំ សាមិក វិស្សី"ពី.

จะไม่พึงเสวยก้อนเนื้อเห็นปานนั้น อัน
น่าเกลียด เป็นผู้นั้น เป็นเด่นสุนัข(แต่
พระองค์กลับเสวย) บัดนี้ พระองค์จัก
ไม่เป็นพระสวามีของเรา”.

อด น "มหาราช เอวโรปี ซีคุจุน
มส ชาทลี"ติ อาน. "เทว ดุว
อนุรพาลดตาย อิมสุส ปินุทปาตสุส
วิเสส น ชานาสี"ติ วตุวา ตสุส
ปติภูจิตภูจานะ ปจุจเวกุชิตุวา อมต
วิษ ต บริภูณุชิตุวา ปจุจเวกุชิตุวา
อมต วิษ ต บริภูณุชิตุวา มุข
วิกขารเตวา หตถป่าเท โนว.

ล้ำดับนั้น พระราชนิวัติกราบทูลพระ
ราชากว่า “ข้าแต่มหาราชเจ้า พระองค์
ซึ่งเสวยเนื้ออันน่าเกลียดเห็นปานนั้น”。
พระราชาตรัสตอบพระราชนิวัติ “ถูกร
พระเทวีเมื่อไม่ทราบก่อนเนื่อง เป็น
อาหารวิเศษแห่งบินทนานี้ เพราะ
เป็นคนเขล่า” ดังนี้แล้ว ทรงพิจารณา
สถานที่แห่งเนื้อตั้งอยู่ จึงเสวยก่อนเนื้อ
นั้น ดุจเสวยอุดรสรแล้วบ้วนพระโอชาธิ
ล้างพระหัตถ์ และพระบาท。

ตสุมี ขณ เทวี ราชาน์
นินทิยมานา อาน

នៅលើ "ឃ្លឹក ទុកដាក់ ភាពុទកាល ន ភុពុមេ
ឧបុណ្ណោតមានិវ ុខាយ មិលុយ
ន ពេរវ បិណុកាំ ទុលិចាំ ឧនវិញ
កុលបុច្ចារូប សប្បបុរិនេ នុ សេវ
ចិយីកាំ ន សាមុ ចិយីកាំ ន សុវិទ្ធ
សុនុបុជិវិរុទ្ធកាំ ឱនក ភុពុមេសេ ទុវនុ" ។

ขณะนั่น พรະนางสีวลิราชเทวเมื่อ
จะทรงตាหนนิพระราชา จึงตรัสพระคາถาว่า

ເຫັນວ່າ “ກຸລບຸດຮູ້ຈຳລາດແມ່ໄດ້ ໄນພຶກປະກິໂຄ
ກັດ ຄວັງທີ່ ເຊິ່ງເພື່ອຕັ້ງຄນໄກລັຈະ
ຕາຍ ອີ່ອພຶກຕາຍ ດ້ວຍຄວາມໜິວ
ກຸລບຸດຮູ້ຈຳລາດນັ້ນ ໄນພຶກປະກິໂຄ²
ກັນຂ້າວ ທີ່ຄລຸກຜຸ່ນໄມ່ສະອາດເລຍ
ມີໃໝ່ຫີ່ອ ຂ້າແຕ່ມໍາຫຼານກ ພຣະອົງຄ່
ປະກິໂຄກັນເນື້ອນນັ້ນ ອັນເປັນເດັນ
ສຸ່ນໆໄດ້ ຖັງໄມ່ຢັງປະໂຍ້ນໃຫ້ສໍາເຮົ້າ
ໄມ້ດີ”

ចច. ឧុម្ភមារិវាតិ អាសន្ន-
មរណិវ. ទីបន្ទី បំសុំកុិចា.

ឧនិយនុគិត ឧស្សាហរំ នូវ សេវាទិ នូវការទេ
ប្រើប្រាស់ជានៅទី ជិថាគិ. ឬទាំង ក្នុងទំ
និយនុគិត សម្រាប់ ទី ភាពកាល ន
ភុព្វិលិយ, ឱ្យបាយ វា មនុស្ស, ន នូវ
ខោវិសាទិ សង្កែបិ ក្នុងប្រុទ្ធផ្លូវ សប្តាហិត
ខោវិសាទិ បិណ្ឌិត ន ពេរ សេវាយុលាទិ.
ពិយាយុគិត ទាំង ឬទាំង

มหาศต์ติ อาห

ແຮງ.“ນີ້ຈາປີ ເມື່ອສົວລີ ໄສ ອກຸໂຫຍວຍ ໃຫຍ່ ໂທດ ຈຕຸຕຳ ຄິທິໃນ ສຸນຂະສຸກ ວາເຢ ແກ້ມ ໄກາ ອິກ ຮມ່ມລຖາລພຸພ ໄສ ອກຸໂຫຍວຍ ອນໄພຕີ ວູດໂຕ”ຕີ.

ពេទ្យ ឧភកុម្ភិតិ និង បិណ្ឌុបាបាទិ
អាម ឧភកុម្ភ នាម ន ហ៊ុនិ. លំ
និតីនិ លំ គិនិន សុខិសន វា ទៅតាំ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เพียง
ดังคนใกล้จะตาย ได้แก่ เมื่อคน
จวนจะตาย. คำว่า คลุกผุน ได้แก่เป็น
ด้วยผุน.

คำว่า “ไม่สะอาด” ได้แก่ ไม่ดี. คำว่า “ไม่พึงบริโภค” มิใช่หรือ คือ นุ่ง อักษร เป็นนิบำาลงในอรอถย้อนถก. ท่าน อธิบายคำนี้ว่า “ถ้าแม่กุลบุตรผู้นัดดาด ไม่พึงบริโภคภัตครั้งที่ ๔ หรือจะพึงตาย ด้วยความหิว แม้เมื่อเป็นเห็นน้ำนกุลบุตร ผู้นัดดาด ก็ไม่พึงบริโภคภักอนข้าว เนื่น ปานน้ำนมิใช่หรือ” คำว่า ดยิห์ ตัดบท เป็น ต์ อิห์ แปลว่า (ภักอนเนื้อ) นี้นั้น.

พระมหาสัตว์ตรัสรดอน (พระนางสีดาราชาเทวี) ว่า

๒๘๐. “ดูกรพระนางสีวลี บินบาทได้เป็นของอันคนผู้ครองเรือน หรือสุนัขสละแล้ว บินบาทนั้นจะไม่เป็นอาหารของอาทิตย์ ก็หาไม่ได้ของบริโภคเหล่าได้เหล่านั้น ในโลกนี้ที่ได้มายโดยธรรม ของบริโภคทั้งหมดนั้น ท่านกล่าวว่า ‘ไม่มีเมฆ’”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า จะไม่
เป็นอาหาร ความว่า บินบาทนั้น จะ
ซึ่งว่าไม่เป็นอาหารของอาถมาก็หมายได้.

ໂහຕີ, ຕໍ່ ປັສຸກລະນຸ້ນໍາມ ອສຸສາມືກອຸດາ
ອນວ່າງໆ.

คำว่า บินบาทได ความว่า บินบาท
ได เป็นของอันบุคคลผู้ครองเรือน หรือ
สุนัขслะแล้ว บินบาทนั้นซึ่งอว่าเป็น
ของบังสุกุลหาใช้มิได เพราะเป็นของ
ไม่มีเจ้าของ.

ເຢ ເກີ່ຕີ ຕສຸມາ ອບຸເບີ ເຢ
ເກີ ຮມ່ມລທຸນາ ໄກາ, ສພຸພ ໄສ
ກຖຸ. ອນວໄຍຕີ ອນວຊູໂງ, ປຸ່ນປຸ່ນໍ
ໂຄລກິຍມານີປີ ອນວໄຍ ປົບປຸ່ນຸ່ນຄຸນ
ອນວຊູໂງ. ອຮມ່ມລທຸນຳ ປັນ ລາກໍ
ສຕສຫສຸສຄ່ມນິກມີປີ ພຶກຈຸດນີ້ເມວ ໄຕີ.

คำว่า “ของบริโภคเหล้าได้เหล่านี้”
ความว่า “ของบริโภคเหล้าได้เหล่านี้”
แม่อนที่ได้มาโดยธรรม ของบริโภคทั้งหมด
นั้น(ท่านกล่าวว่าไม่มีโทษ). คำว่า “ไม่มี
โทษ” คือหาโทษมิได้, ของบริโภคนั้น
ถึงแม้จะมองดูบ่อย ๆ ก็ไม่มีโทษ มีคุณ
อันบริสุทธิ์ ซึ่งว่า หาโทษมิได้, ส่วนลาภ
ที่ได้มาโดยไม่ชอบธรรม ถึงแม้จะมีค่า
ตั้งแสนก็เป็นของควรเกลียดที่เดียว.

ເຂົ້າ ເຕີ ອຸນຸບມບຸນົບ ກເດັນຸດາ
ວ ອູນນຄຣທຸວາຮໍ ສມູປາບຸນືສຸ. ດຕຸຮ
ທາຮເກສຸ ກີ່ພິນຸເຕັສຸ ເອກາ ກຸມາຮິກາ
ຫຼຸທຸກສຸປີເກນ ພາລຸກໍ^๑ ໂຜເຕີ.

เมื่อกษัตริย์ทั้งสองพระองค์นั้น ตรัส
ให้ตอบกันและกันอยู่อย่างนี้ กีสเต็จถึง
ประท้วตุนนนครแล้ว. ในกลุ่มเด็กที่เล่นกัน
อยู่ในพวนครนั้นมีกุ码ริการคนหนึ่ง เขายัง
กระดังน้อยฝืดหรายเล่นอยู่.

ពត្យុសា កេវសុមី ហទូលោ កេវ វត្សំ
ប្រើមុកកំ, កេវសុមី ហទូលោ ឡោ វត្សានិ
ប្រើមុកកានិ, ចានិ ឧបុបមណ្ឌល់ ម្បញ្ញនុតិ,
សទូកំ ក្រុនុតិ, ឯទាំង និស្សសទូកំ ឱាតំ.

กุ้มาริกานั่น สมกำไลอันหนึ่งที่มีอ้าง
หนึ่ง. สมกำไล ๒ อัน ที่มีอ้างหนึ่ง
กำไล ๒ อันเน้นกระแทบกันและกัน ก็กระทำ
เสียงดัง (ส่วน) กำไลอันหนึ่งไม่เกิดเสียงดัง.

๑. ...กุลลักษณ์ วาสุกัน.

ราชานา ตั่ง การณ์ บดุริยา “อิทานิ
สีวลี มม ปุจฉนติ จระติ, อิตุตี จ
นาม ปพุพชิตสุส มะ ใหติ, ออบูเน
ชนา ตั่ง ทิสุริยา “ออย ปพุพชิตราปि
ภาริย ชนิดุ น สา กุโกรีตีติ ม
ครหิสุสันติ, สงจาย คุมาเริกา ปณุพิตา
ภาริสุสติ, สีวลีเทวิยา นิวตุตการณ์
กเตสุสติ, อิมสุส่า กติ สุตุริยา สีวลี
อุญโยเชสุสามี”ติ จินุเตตุริยา ต
อุปสงค์มิตุริยา ปุจฉนติ คากามาน

พระราชทานทรงทราบเหตุนั้นแล้ว จึงทรง
คำนิว่า “บัดนี้พระนางสีวลีเดินตามเรา
มา ก็ขึ้นชื่อว่าหูงิ้ง เป็นมลทินของ
บรรพชิต ชนเหล่าอื่นเห็นพระนางตาม
เรามา ก็จักติดเตียนเราได้ว่า ‘บรรพชิตนี่
แม่บัวแล้ว ก็ไม่อาจจะละภารยได้’.
ถ้านางกุമาริกานี้จักเป็นบันทิดไซร์ ก็จัก
กล่าวถ้อยคำเป็นเหตุให้พระนางสีวลีเหวี่
กลับ เราฟังถ้อยคำของนางกุมาริกานี้
แล้ว จักส่งพระนางสีวลีกลับ ดังนี้ เสด็จ
ไปใกล้นางกุมาริกานั้น เมื่อจะตรัสตาม
จังควรสภาพความถ่วง

ແຮງ.“ກຸມາວິໄກ ອຸປະເສົນໄຍ
ນິຈຸຈຳ ນີຄຸຄລມນຸ້ທີເຕ
ກສຸມາ ເຕ ເອໄກ ກຸໂງ ຊັນຕີ
ເອໄກ ເຕ ນ ຊັນຕີ ກຸໂງ”ດີ.

๑๗๔ อุปเสนียเตติ มาตร
อุปคนุต្រava สยานิเก. นิคุคຄມณุฑีเตติ
อคุคຄลิตມณุฑane มณุฑสีลิเกติ ວທຕີ.
ฐานເຕືອີ ສທິທໍ ກຣອຕີ.

๒๘๑ “ดูกรนางกุมาธิกา ผู้น่อนไกล้มารดา
ผู้ประดับกำไลมีอเป็นนิตร์ เพราะ
เหตุไร กำไลมีอข้างหนึ่งของเกือ
มีเสียงดัง อีกข้างหนึ่งไม่มีเสียงดัง”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า นอน
ไกล้มารดา ได้แก่ เข้าไปไกล้มารดาแล้ว
จึงนอน. คำว่า ผู้ประดับกำไลเมือง พระ
มหาสัตว์เจ้าตรัสร่วง (ดูกรนางทุ่มราธิกา)
ผู้มีประดิประดับด้วยเครื่องประดับ คือ
กำไลเมือง (ไม่ประดับคอ). คำว่า เสียงดัง
คือกระทำเสียงดัง.

นางกุมารีกากรabenทูล(พระมหาศัตว์เจ้า) ว่า

๒๘๒.“ອິມສຸມື້ ເມ ສມណ ອດຸເຕ
ປັງມຸກຸກ ທຸນීວາ
ສັງມາງວູງວາ ຂຍເຕ ສທຸໂທ
ທຸດີຍສຸເສວ ສາ ດຕີ.

๒๘๓. ອິມສຸມື້ ເມ ສມណ ອດຸເຕ
ປັງມຸກຸໂກ ເອກນීວໂ
ໄສ ອຖຸດີໂຍ ນ ຈັນຕີ
ມຸນິງູໂຕວ ຕິງຈູກຕີ.

๒๘๔. ວິວາທປຸປຸຕຸໂຕ ທຸດີໂຍ
ເກເນໂກ ວິວທີສຸສຕິ
ຕສຸສ ເຕ ສຄຸກາມສຸສ
ເອກຕຸຕຸມຸປໂຮງຕະນຸ”ຕີ.

ຕຕຸຕ ທຸນීວາຕີ ເຫຼວ ວລຍານີ.
ສັງມຸງວູງວາຕີ ສໍ່ໜ້ນໂຕ ສົ່ມງູນໂຕຕີ ອຕຸໂຕ.

ຄຕີຕີ ນີປຸຜຸຕຸຕີ.. ທຸດີຍສຸສ ຮີ ນີປຸຜຸຕຸຕີ
ເຂວຽປາ ໂທຕີ. ໄສຕີ ໄສ ນීວໂຣ.
ມຸນິງູໂຕວາຕີ ປັບັນສພຸພກີເລີສ ອຣີຍປຸຄຸຄໂລ
ວິຍ ຕິງຈູກຕີ.

ວິວາທປຸປຸຕຸຕີ ສມណ ທຸດີຍໂກ ນາມ
ວິວາຫາປນຸໂພ ໂທຕີ, ກລໍທ ກຣຕີ;

๒๘๕.“ຂ້າແຕ່ສມណະ ກໍາໄລມືອສອງອັນ ທີ່
ສວມອູ່ໃນມືອຂອງດີຈັນນີ້ ເພຣະ
ກາຣໄປກະທບກັນຂອງກໍາໄລທັ້ງສອງ
ນັ້ນ ເປັນເຫດຸໃຫ້ເກີດເສີຍງົດໆ.

๒๘๖. ຂ້າແຕ່ສມណະ ກໍາໄລມືອອັນໜຶ່ງ ທີ່
ສວມອູ່ທີ່ຂ້ອມືອຂອງດີຈັນນັ້ນ ໄມມີ
ອັນທີ່ ເ ຈຶ່ງໄມ່ເກີດເສີຍງົດໆ ແມ່ນ
ດັ່ງພຣະມຸນີສົງບນິ່ງອູ່.

๒๘๗. ບຸຄຄລ ແ ດນ ຖື່ນຄວາມວິວາທກັນ
ບຸຄຄລຄນເດືອຍຈັກວິວາທກັບໄຄຣທ່ານ
ຜູ້ປ່ຽນຄານາສວຣົກ ຈົງໝອບຄວາມ
ເປັນຜູ້ເດືອຍເດີດ”.

ບຣາດາຄໍາແລ່ນັ້ນ ຄໍາວ່າ ກໍາໄລ
ແອັນ ຄື່ອກໍາໄລມືອ ແອັນ. ຄໍາວ່າ ເພຣະ
ກະທບກັນ ຄວາມວ່າ ເພຣະເສີຍດສີກັນ
ໄດ້ແກ່ ເພຣະກະທບກັນ.

ຄໍາວ່າ ໄປກະທບ ຄື່ອ ຄວາມສໍາເຮົ້າ.
ເພຣະກາຣສໍາເຮົ້າຂອງກໍາໄລ ແອັນ ຈຶ່ງເປັນ
ອຢ່າງນັ້ນ(ເກີດເສີຍງົດໆ). ຄໍາວ່າ ນັ້ນ ຄື່ອ
ກໍາໄລມືອນັ້ນ. ຄໍາວ່າ ແມ່ນດັ່ງພຣະມຸນີ
ຄື່ອ ແມ່ນດັ່ງພຣະອຣີຍບຸຄຄລຜູ້ມືກິເລສ
ທັ້ງໝາດລະໄດ້ແລ້ວ ສົງບນິ່ງອູ່.

ຄໍາວ່າ ພື້ນຄວາມວິວາທກັນ ຄວາມວ່າ ຂ້າແຕ່
ສມណະ ຂຶ້ນເຊື່ອວ່າ ດນ ແ ດນ ຢ່ອມຄື່ນ

นานา คำ คณูhardt. เกโนໂ
ເອໂກ ປນ ແກນ ສທຸຣີ ວາທິສຸສຕິ.

ความวิวากันได้ คือ ยอมกระทำความ
ทະเลาะกัน ได้แก่ ยอมถือเอาเหตุควรถือ^{ี้}
ต่างกันไป. คำว่า คนเดียวจักทະเลาะ
กับใคร คือ กับบุคคลคนเดียวจักทະเลาะ
กับใครเล่า.

ເອກຕຸດມູນປ່ໂຮງຕະນຸດີ ເອກືກາໄວ ເຕ
ຮູບຊັດ. ເຂວບຸຈ ປັນ ວິດຸວາ ສາ
ປຸນ ເຂວມານ “ອຍໆຍ ສມណາ ນາມ
ກັບຕື່ນີ້ປີ ອາທາຍ ນ ຈຣນຸຕີຢ່ວ. ກີ
ປັນ ດຸວໍ ເຂວຽນັ້ນ ອຸດຸຕມຮູບປົກກົວ
ຄເຫດຸວາ ວິຈຣສີ, ອຍໍ ເຕ ອຸນຸຕຣາຍ
ກຣິສຸສົດີ, ອິມໍ ປັນ ນີ້ຫົວດຸວາ ເອກໂກ
ງ ສມណົກນຸ້ມໍ ຢຸດຸຕມເນວ ກໂຮ້ງ”ຕີ
ມໍາຫາສຕຸຕຳ ໂອວທີ.

คำว่า “จะชอบความเป็นผู้เดียวเกิดความว่า ห่าน(เป็นผู้ประถนาสวยงาม)จะชอบความเป็นผู้เดียวเกิด. ก็ผลงานกุมาริการครั้นก้าวอย่างนั้นแล้วจึงกล่าวอย่างนี้อีก “ได้ก้าวสอนพระมหาสัตว์ว่า “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ธรรมดากว่าสมณทั้งหลาย ป้อมไม่พาเอานองหูิงเที่ยวไปโดยแท้, แต่ห่านทำไม่จึงพาเอกสารรยาผู้มีรูปสวยเห็นปานนี้ เที่ยวไปอยู่เล่า, ภารรยานี้จักทำอันตรายแก่ห่าน, ก็ห่านจะนำหูิงนี้ออกไปเสีย แล้วจะทำการประกอบสมณธรรมเกิด”.

ໄສ ຕສຸສາ ທນຮກ່ມວິກາຍ ວຈນໍ
ສຸດວາ ປຈຸບໍ ລກິດວາ ເຫວີຍາ ສທິ
ກເນຸໂຕ ອານ

ແຮງຕະ “ສຸພະສິ ສົວລື ດາວໂຫ
ກຸມາວິຍາ ປະເທິດາ
ເປັນຍາ ມໍ ຄຣະທຸດ
ທຸດີຍສູເສວ ສາ ຄຕີ.

พระมหาสัตว์เจ้าทรงสดับคำของ
นางกุਮาริกาสาวได้ปูจจัยแล้วเมื่อจะตรัสร
กับพระนางเทวี จึงตรัส(พระคานา)ว่า

๒๘๕.“ดูกรพระนางสีวลี เกรอได้ยินค่าถ้า
ที่นางกุมาริการกล่าวแล้วหรือ นาง
กุมาริการเป็นเพียงสาวใช้ มาติเตียน
เจ้า ความประพฤติของเราทั้งสอง

คือ (อาทิตย์เป็นบรรพชิต เครื่องสตรีเดินตามกันมา ย่อมเป็นเหตุแห่งคำตีเตียน).

๒๙๖. อย ทุรษา ปโถ ภทุเท
อนุจิณโน ปถาวิหิ
เตส ตุวิ เอก คณุหานิ
อหเมก บุราปริ.

๒๙๗. มา ฯ ม ตุวิ ปติ เมติ
นาห ภริยาติ ต ปุนา"ติ.

๑๑๗ ภุมาริกายาติ ภุมาริกาย
กติตา. เปสัยาติ สจahn ราชชัช
การเวยุ โเอกสาร เม เปสัยา วจนการิกา
ภเวหยุ, โอลเกตุมปี ม น วิษเนหยุ,
อิทานิ ปน อตุตโน เปส วิย ทาສ
วิย ฯ ม วิครหิตุ. ทุติยสุเสว สา
คตีติ โควตติ.

อนุจิณโนติ อนุสัญจริโต. ปถาวิหิตि
ปฏิเกหิ. เอกนุติ ตว รุจุจนก เอก

๒๙๖. ดูกรนางผู้เจริญ ทางสองแพร่งนี้
อันเราทั้ง ๒ ผู้เดินทางมาแล้ว จง
แยกกันไป เครื่องถือเอาทางหนึ่ง
อาทิตย์จะถือเอาอีกทางหนึ่ง.

๒๙๗. เครื่องอย่าเรียกอาทิตย์ ว่าเป็นพระ-
สวามีของเรา และอาทิตย์จะไม่
เรียกเครื่องว่า เป็นพระมเหสีของ
อาทิตย์อีก”.

บรรดาคำเหล่านี้ คำว่า อันนาง
ภุมาริก้า คือ คณาอันนางภุมาริก้า
กล่าวแล้ว. คำว่า เป็นเพียงสาวใช้
พระมหาสัตว์สอนว่า “ถ้าเราพึงครอง
ราชสมบัติอยู่, นางภุมาริกานี้พึงเป็น
สาวใช้ กระทำตามคำขอของเรา, นางจะ^{จะ}
ไม่กล้ามอย่างดูเรา, แต่บัดนี้นางภุมาริก้า
ย่อมตีเตียนเราดุจคนรับใช้และดุจทาส
จะนั้น เพราะความประพฤติของเราทั้ง
๒ คือ (อาทิตย์เป็นบรรพชิต เครื่องสตรี
เดินตามกันมา).

คำว่า ผู้เดินทางมาแล้ว คือเราทั้งสอง
ท่องเที่ยวมาแล้ว. คำว่า จงแยกทางกัน

คณหิ, อห ปน ดญา คหิตาเวสต์ อปร์ คณหิสุสามิ.

มา จ ม ตุวนุติ สีวลิ อิโต ปภูจาย ปน ตุว ม “ปติ เม”ติ มา จ วท อนណุจ ปน ต “ภริยา เม”ติ น อวจนุ”ติ.

สา ตสุส วจ น ศุตุว “เทว ตุเมห อุตุตมา ทกุขิณมคุค คณุหณา, อห ปน หีนชาติกา วามมคุค คณหิสุสามี”ติ วตุว มหาศตุต วุนทิตุว โถก คนตุว โสก สนุจารเอตุ ออสกุโภนตี บุนาคนุตุว รบุบा สทธิ จรนุตี เอกติว ถุน นคร ปาวสิ. ตมตุต ปกาเสนูติ สตุตตา อาน

คือเราหั้งสองจงเดินทางไป (คนละทาง). คำว่า ทางหนึ่ง ความร่ว่า เขายังยึดเอา ทางหนึ่งที่เขอขอปิจ, ส่วนอาทมาจักยึด เอาทางอื่นที่เหลือจากทางอันเขอยึดเอา แล้ว.

คำว่า เขายอย่าเรียกอาทมา พระมหาสัตว์ ตรัสว่า “ดูกรพระนางสีวลี จำเดิมแต่นี้ไปขายอย่าเรียกอาทมาว่า พระสวามี ของเรา และส่วนอาทมาก็จะไม่เรียก เขายว่า พระมเหสีของเรา”.

พระนางสีวลีราชเทวีทรงสดับพระ ձաรัสของพระบรมโพธิสัตว์แล้ว กราบทูล ว่า “ขอเดชะ พระองค์เป็นกษัตริย์มี พระชาติสูงสุด, จงทรงถือเอาทางเบื้องขวา ส่วนหมื่อมฉันเป็นสตรีมีชาติตា จักถือ เอาทางเบื้องซ้าย” ดังนี้ ถ้ายังบังคม พระบรมโพธิสัตว์แล้ว จึงเสด็จไปได้ หน่อยหนึ่ง ไม่อาจจะทรงอดกลั้นความ โศกได้ ก็เสด็จกลับมาอีก เสด็จไปพร้อม กับพระราชา เสด็จไปถูนนครพร้อมกัน. พระศาสดามีอุปกรณ์ประการนี้ความนั้น จึงตรัส(กึงพระคติ)ว่า

“อิมเมว กถยนุติ
ถุน นครวมปากมุน”ติ.

“เมื่อกษัตริย์หั้งสอง กำลังตรัส
ถ้อยคำกันอยู่นั้นเอง ได้เสด็จ
เข้าไปยังถูนนครแล้ว”.

๗๗๗ นครมุปาคมนุติ นคร
ปวีณา.

ปวีณา ฯ ปน มหาสตุติ
ปณุทาย จรนติ อุสุการสุส เคหทุวาร
สมปตุติ. สีวลีปี ปจฉติ อนุคนตุว
เอกมนต์ อภูจารสี.

๗๗๘ สมය อุสุการโภ องค์การปลุเล
อุสุ ตาเปตุว่า กบุชีเกน ตามตุว
เอก อภุชี นิมมิเตตุว่า เอกเกน
อภุชินา โอลเกนติ อุชุ กโටติ. ต
ทิสุว่า มหาสตุติ “สจาย ปณุติ
ภวิสุสติ, มยุห เอก การณ ภणสุสติ,
ปุจฉิสุสามิ นน”ติ จินตุตุว่า ต
อุปสงค์มิตุว่า ปุจฉิ. ๗๘๔ ปกาเสนติ
สตุติ ohan

๗๘๘.“โกภูจเก อุสุการสุส
ภตุตากาเล อุปภูจิเต
ตตุร ฯ ใส อุสุการโภ
เอก ทณุห อุชุ กต
เอกบุจ จกุชุ นิคุคุญห
ชิมุหเมเกน เปกุชตี”ติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า “ได้เสด็จ
เข้าไปยังถูนนครนั้น คือเสด็จเข้าไปถึง
ถูนนครแล้ว.

ก็แลพระมหาสัตว์เจ้า เมื่อเสด็จ
เข้าไปแล้ว “ได้เสด็จเที่ยวบินทباتถึง
ประตุเรือนของนายซ่างศร. แม้พระนาง
สีวลีบรมราชเทวีกเสด็จตามไปเบื้องหลัง
ประทับยืนอยู่ ณ ที่ควรสวนข้างหนึ่ง.

สมัยนั้น นายซ่างศรลงลูกศรให้ร้อนบน
กระเบื้องถ่านเพลิง เอาไว้ข้าวหาลูกศร
ให้ชุ่ม หลับตาข้างหนึ่งเด้งแล้วด้วยนัยน์ตา
ข้างหนึ่ง ดดลูกศรให้ตรง.. พระมหาสัตว์
ทรงเห็นกิริยานั้นแล้ว จึงทรงคำว่า
“ถ้าซ่างศรนี้จักเป็นคนฉลาด ก็จักกล่าว
เหตุนั้นแก่เรา, เราจักถามซ่างศรดู” ดังนี้
จึงเสด็จเข้าไปนาซ่างศรตรัสรถามต่อไป.
พระศาสดามีจะทรงประกาศเนื้อความ
นั้น จึงตรัส(พระคติ)ว่า

๗๘๘.“เมื่อไกล้วล้าน พระโพธิสัตว์
ประทับยืนอยู่ที่ชุมประตุ ของนาย
ซ่างศร นายซ่างศรนั้นหลับตา
ข้างหนึ่ง เด้งดูลูกศรอันคดที่ตน
ดดให้ตรงด้วยนัยน์ตาข้างหนึ่ง ที่
ชุมประตุนั้น”.

วิมุหเมเกนาติ เอเกน จกุชุน่า วงศ์
เปกุตดิ.

ອຄ ນໍ ມහາສົຕໂຕ ອານ

ແກຣມ: “ເອວນຸໂນ ສາຫຼຸ ປສຸສລີ
ອຸສຸກາຮ ສຸໂພນິ ເມ
ຢເມກ ຈກໍາໆ ນີຄຸຄຍໍ້
ໝຶນໜເກນ ເປກໍາສີ” ຕ.

ຕະຫຼາດໄດ້ ສມ່ນ ອຸສະກາຣ ເອວໍ ນຸ້
ຕຸວໍ ສາງ້ ປສຸສລີ. ຍໍ ເກຳ ນິມຸມືເຕັວາ
ເອເກນ ອກູ້ນາ ວົງກໍ ເປົກ້າສີຕິ.

ອົດສະ ໄສ ກເນີໂຕ ອາຫ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ที่ชุม
ประตุ ความว่า ดูกรภิกขุทั้งหลายเมื่อ^{นี้}
ไก่เวลาฉันของตนตั้งขึ้นแล้ว พระราชา^{นี้}
นั้น ได้ประทับยืนที่ชุมประตุของนาย
ช่างศร. คำว่า นั้น คือ ที่ชุมประตุนั้น.
คำว่า หลบตา. คือไม่ลิ่มตา.

คำว่า เลิงดู คือเพ่งดูลูกศรที่คิดด้วย
นัยน์ตามข้างหนึ่ง.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เผด็จการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เผด็จการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

๒๖๙.“ดูกรนายซ่างศร ท่านจะพึงอ่าตมา
ท่านหลับตาข้างหนึ่ง เพ่งเลึงดู
ลูกศรอันคม ด้วยนัยน์ตาข้างหนึ่ง^๔
ด้วยประการใด ท่านเห็นความ
สำเร็จประโยชน์ ด้วยประการนั้น
หรือหนอ”.

อธิบายเนื้อความนั้นว่า ดูกรนาย
ซ่างศรผู้สหายท่านหลับนัยน์ตาข้างหนึ่ง^๔
แล้ว เพ่งเลึงดูลูกศรอันคงด้วยนัยน์ตา
ข้างหนึ่ง ด้วยประการใด ท่านเห็นความ
สำเร็จประযุชน์ด้วยประการนั้นหรือหนอ.

สำเนาหนังสือที่
ได้รับการอนุมัติ
โดยนายช่างศรีจะ^น
กราบ叩頭พรมหาสัตว์ จึงกล่าว(คณา)
ว่า

๒๙๐.“ทวีชิ สมณ จกขุหิ
วิสาล วิย ขายติ
อปุปตุว ปรม ลิงค์
อุชุภาราย กปุปติ.

๒๙๑. เอกฉบุจ จกขุ นิคุคยุห
ชิมุหเมเกนเปกุหโต
สมปตุว ปรม ลิงค์
อุชุภาราย กปุปติ.

๒๙๒. วิวาทปุปตุโต หุติโย
เกเนโก วิวิทสุสติ
ตสุส เต สคุคกามสุส
เอกตุตมุปโจตนา”ติ.

๒๙๓ วิสาล วิยาติ วิตุถินัน
วิย หุตุว ขายติ.

อปุปตุว ปรม ลิงคุติ ปุรติ
อุชุภาร yan น อปุปตุว.

อุชุภารายติ น อุชุภาราย. อิห
วุตต์ โนติ วิสาล ขายมานะ ปุรติ
ปุรติ อุชุภาร yan น ปปุณิสุสติ.
ตสุมี อสมปตุเต อทิสุสманะ
อุชุภาราย กิจุค น กปุปติ น
สมปชุชติ.

๒๙๐.“ข้าแต่สมณะ การเลึงดูด้วยนัยน์ตา
ทั้งสอง ปรากฏเหมือนพร่าไป
ซ่างศรไม่ถึงที่คดเบื้องหน้า ย่อมไม่
สำเร็จความดั้ดให้ตรงได้.

๒๙๑. ถ้าเมื่อ ซ่างศรหลับนัยน์ตาซ้างหนึ่ง
เพ่งเลึงดู ที่คดด้วยนัยน์ตาซ้างหนึ่ง
เข้าจะถึงที่คดเบื้องหน้าได้แล้ว ย่อม
สำเร็จความดั้ดลูกศรให้ตรง.

๒๙๒. บุคคลสองคน ถึงความวิวากกัน
บุคคลคนเดียวจะกิวากกับใครท่าน
ผู้ประธานาสวาร์ค จงขอความ
เป็นผู้เดียวเด็ด”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เมื่อน
พร่าไป ได้แก่ ย่อมปรากฏเป็นเหมือน
แฟ้ไปกว้าง.

คำว่า ไม่ถึงที่คดเบื้องหน้า ได้แก่ ไม่ถึง
สถานที่ลูกศรคดซ้างหน้า.

คำว่า ความไม่ตรง คือไม่สำเร็จความดั้ด
ให้ตรง. คำนี้มีอธิบายว่า เมื่อความพร่า
ไปเห็นปรากฏอยู่ ซ่างศรจักไม่ถึงที่ดัด
ลูกศรให้ตรงซ้างหน้าได้, เมื่อที่ตรง
ซ้างหน้านั้นไม่ถึงพร้อม คือไม่ปรากฏ
ซ่างศรก็จะไม่สำเร็จกิจ คือไม่ถึงพร้อม
แห่งความเป็นผู้ดัดลูกศรให้ตรงได้.

สมปตุวadi ຈາກຂຸ້າ ປຕວາ, ທີສຸວາດີ ອອດໂດ. ວິວາທປຸປັດຕືດີ ຍຄາ ທຸດີເຍ ອກຸມືມຸນີ ອຸມມືລີເຕີ ລົງຄໍ ນ ປະບຸບາຍຕີ, ວຸກກູງຈານນີ້ ອຸ່ຊັກ ປະບຸບາຍຕີ, ອຸ່ຊັກກູງຈານນີ້ ວຸກໍ ປະບຸບາຍຕີຕີ ວິວາໂທ ໂດຕີ, ເຂວຸນເຕ ສມຜັສຸສາປີ ທຸດີໂຍ ວິວາທມາປັນໂນ ໂດຕີ, ກລໍ່ ກຣີຕີ, ນານາຄາໍ ຄຸນຫຼີຕີ.

ເກເນໂກຕີ ເອໂກ ປນ ແກນ ສທິ່ງ
ວິວາທີສຸສົດີ. ເກຕຸຕຸມປໂຮງຕາມຸດີ ເອກີກາໄວ
ເຕ ຈຸຈຸດຸ, ສມຜາ ນາມ ກາຕີນີ້ປີ
ອາຫາຍ ນ ຈຽນຫຼີ, ກີ ປນ ຕຸວໍ
ອຸດຸຕຸມຮູປກໍ ກວິຍໍ ດໜເຕວາ ວິຈະສີ,
ອຍນຸເຕ ອນຸຕ່າຍໍ ກຣີສຸສົດີ, ອິມໍ
ນີ້ທີ່ຕຸວາ ເອກໂກ ສມຜັນຮມໍນົມ ຢຸດຸຕຳ
ກຣີຕີ ໄສ ຕໍ ໂວທີ.

ໄສ ເຂວຸນສຸສ ໂວທີ ທດຸວາ
ຕຸນຸ້ນີ້ ອໂນສີ. ມາກສດູໂຕ ປີຜຸ້ຫາຍ
ຈົງຕຸວາ ມີສຸສກພັດຸໍ ສຳກຸດມີຕຸວາ
ນຄຣາ ນິກຸມືຕຸວາ ອຸທກພາສຸກກູງຈານ
ນິສີທີ່ຕຸວາ ປົງກຸບຸ້ງ. ໄສ ກົດກຸດຕຸກິຈຸໂຈ

ຄໍາວ່າ ຈະຄຶງ ດືອເລີ່ງແລດ້ວຍຈັກຊຸຂອບໃບຍ່ວ່າ
ເໜີແລ້ວ (ດ້ວຍຈັກຊຸ). ຄໍາວ່າ ຄຶງຄວາມວິວາທ
ຄວາມວ່າ ຄວາມວິວາທຍ່ອມມີວ່າ ເມື່ອລື່ມຕາ
ທັ້ງສອງໜ້າງຄວາມຄດຍ່ອມໄມ່ປາກງູງ, ແມ່
ສັດນທີ່ຄົດ ຍ່ອມປາກງູງເປັນຕຽງ ແມ່
ສັດນທີ່ຕຽງ ຍ່ອມປາກງູງເປັນຄົດ ຈັນໄດ
ແມ້ທ່ານເປັນສມຜະ ດ້າມມີຄົນທີ່ສອງກີຈະຄຶງ
ຄວາມວິວາທກັນ, ຄືອກຮະທຳຄວາມທະເລາ
ກັນ, ຍືດດີອເຄື່ອງຍືດດີອຕ່າງໆ ກັນ ຂັນນັ້ນ.

ຄໍາວ່າ ດັນເດືອຍວະວິວາທກັບໄຄຣ ດືອ
ກີບຸຄຄລຄນເດືອຍວຈັກທະເລາກັບໄຄຣເລ່າ.
ຄໍາວ່າ ຈົງຊອບຄວາມເປັນຜູ້ເດືອຍວເດີດ
ນາຍໜ້າງສຽນນັ້ນ ກລ່ວສອນພະພົມສັດງົນນັ້ນ
ວ່າ ທ່ານຈົງຊອບໃຈຄວາມເປັນຄົນຜູ້ເດືອຍວ.
ຮຽມດາຈ່າສມຜະ ຍ່ອມໄມ່ພາເຂົນ້ອງຫຼິງ
ເຖິງໄປ, ກີທຳໄມທ່ານຈຶ່ງພາເຂາກຮຽນ
ຮູ້ປາມເຖິງໄປເລ່າ, ຫຼິງນີ້ຈັກທຳອັນດຽຍ
ແກ່ທ່ານ ທ່ານຈົງນໍາເຂົນຫຼິງນີ້ອອກໄປເສີຍ
ເປັນບຸຄຄລຜູ້ເດືອຍວກະທຳນຳເພື່ອສມຜນຮຽນ
ເດີດ.

ໜ້າງສຽວຍ່ອວາທພະມາຫານກ-
ພົມສັດງົນແລ້ວກົນິ່ງອູ່. ພະພົມສັດງົນເສດີຈ
ເຖິງວິຜົນທບາດ ໄດ້ກັດເຈືອປັນກົນມາແລ້ວ
ເສດີຈອອກຈາກພະນັກ ໄປປະທັບນັ້ນ
ບຣິໂຄນີທີ່ຜາສຸກດ້ວຍນັ້ນ. ພະອອງຄ່ອງ

มุ่ง วิชาเตตุوا ปตุต์ โภวิตุวา บริโภคภัตตาหารสำเร็จแล้ว ทรงบ้วน
ถวิกาญ โอลสาเตตุوا สีวลี อามนุเตตุوا พระโอบะชู ล้างบาทรใสลงในถุงแล้วตรัส
อาห เรียกพราบนางสีวลีมาแล้วครั้งที่

๒๙๓. “ສຸນາລີ ສົວລີ ດາວໂຫ
ອຸ່ສຸກາເຮັນ ປະເທດາ
ເປັນໄຍ ມີ ຄຣະບິຕຸຕ
ທຸຕິພສູແຂວ ສາ ມຕື.

នៅឡ. ឈុំ ពិភព ភាពុទ្ធបាន
ឯកសារ ឯកសារ ឯកសារ ឯកសារ

ເຕັກຊ. ເນວ ມໍ ດຸກໍ ປົດ ໝາດ
ນາທໍ ກວຍາ”ຕີ ຕໍ ປູນາ”ຕີ.

ตตุณ ศุณษาสีติ ลุโนนี ตุ่ว
คากา. เปสิโย มันดิ อิท ปน
กุมาริกาย โควาทเมว สนรายาน.

ສາ ກົງ ມາ ອ ຕຸກໍ ປິ
ເມຕີຕີ ວຸດຸຕາປີ ມໍາຫາສະຕຸຕຳ ອນຸພນຸຮີເຢວ.
ວາງາ ປັນ ຕຳ ນິວຕຸເຕັດໆ ນ ສກຸໂກຕີ.
ມໍາຫາໃນປີ ຕຳ ອນຸພນຸຮີເຢວ. ດີຕີ ປັນ

บริโภคภัตตาหารสำเร็จแล้ว ทรงบ้วน
พระโอช្យ ล้างนาตรไส้ลงในถุงแล้วตรัส
เรียกพระนางสีดาลีมาแล้วครั้งที่สองว่า

ເແຈຕາ. “ດຸກຣພຣະນາງສົວລີ ເມືອງພຶກຄາດາ
ທີ່ຊ່າງສຽກລ່າວ ຊ່າງສຽກເປັນເພື່ອງ
ຄນໃຫ້ ຍັງດີເຕີຍນເຮົາໄດ້ ກາຣ
ເດີນທາງຂອງເຮົາທັງສອງນັ້ນ (ເປັນເຫດຸ
ແໜ່ງຄວາມຄຽກ).

๒๙๔. ดูกรนางผู้เจริญ นี้เป็นทางส่องแพร่
เราทั้งสองผู้เดินทางตามกันมาแล้ว
เมื่อจงยึดเอาทางหนึ่ง ส่วนอื่นมา
ก็จะยึดเอาทางหนึ่งต่อไป คือ

๒๙๕. เมื่อย่าเรียกอาทิตย์ว่า พระสวามี
ของเรา สวนอาทิตย์จะไม่เรียก
เมื่อว่าเป็นมเหสีอาทิตย์อีกต่อไป

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เธอ
คงพึง คือ เธอคงพึงค่า (ที่นายช่างสร
กล่าว). ก็พระโพธิสัตว์ตรัสคำนี้ว่า เป็น
เพียงคนใช้เรา ดังนี้ทรงหมายเอาไว้วา
ของนางกุ่มารีกานั้นเอง.

ได้ยินว่าพระนางสีวลีราชเทวี อั้น
พระโพธิสัตว์ตรัสว่า เมื่ออย่าเรียกอาตาม
ว่าพระภัสdeauxของเราดังนี้ ก็ยังติดตาม
พระมหาสัตว์อยู่นั่นเอง. ฝ่ายพระราชน

ເອກາ ອງຈົວ ອວິຫຼວໂຮ ໂທດ.

อถ มหาสตุโตร นิลวนราชี ทิสุวา
เทวี นิเวศน์เตตุกาโม หุตุวา คุจุณนุโตรเยว
มคุคสมีเป มุบุชติน อุทุกส.

ໄສ ດໂຕ ອື່ສກໍ ລຸຈິຕຸວາ ເຫວີ
ປັກໂກສາເປັດຕຸວາ “ກາທຸເທ” ສົວລີ ອິນໍ
ປະສຸສ ອຍໍ ປັນ ອິຍ ປຸ່ນ ມແງຕຸ່ນ
ສັກຸກາ ເອວເມວ ປຸ່ນ ມຢູ້ນ ຕພາ
ສທິ່ນ ສໍວາໄສ ນາມ ມແງຕຸ່ນ
ສູກໂກຕີ່ຕີ ວຕຸວາ ອິນໍ ອຸປະກຸມຄາດມານ

“มุ่งมา อิสก้า ปพยุพุห้า เอกา
วินร สีวัลลี” ต.

ก็ไม่อาจจะให้พระนางเทวีเสด็จกลับไปได้.
แม้มหาชนข้าราชการก็ตามเสด็จไป
อยู่นั้นเอง. ก็แต่ที่นั้นมีดงอยุ่แห่งหนึ่งใน
ที่ไม่ไกล.

ลำดับนี้ พระโพธิสัตว์ หอุดพระเนตร
เห็นรากป่าเขียวซื่อมมีประแสงค์จะให้
พระเทวีเสด็จกลับ เมื่อเสด็จดำเนินไป
ได้หอุดพระเนตรเห็นหญ้ามุงกระต่ายในที่
ใกล้หนทาง.

พระโพธิสัตว์ ทรงถอนต้นหน้ามุงกระดาย
นั้น ตรัสเรียกพระเทวีมาแล้วตรัสว่า
“ดูกรพระนางสีวลีผู้เจริญ เนื่องดูหน้า
มุงกระดายนี้ ก็หน้ามุงกระดายนี้ไม่อาจ
จะเกิดสีบต่อในที่นี้ได้ ต่อไปอีกจันได
เช่นว่า การอยู่ร่วมกับเรื่องของอาถรรมา ก็ไม่
อาจจะสีบต่อไปอีกจันนั้นคงนี้ จึงตรัส
ก็งพระคณาจั่นว่า

“หนูมุงกระต่ายที่ติดกันแต่เดิม(ซึ่ง
อาจมาถอนแล้ว ไม่อาจสืบต่อ กัน
ได้อีกจันได ความอยู่ร่วมกัน
ระหว่างเรอกับอัตโนมานี่ก็ไม่อาจ
สืบต่อได้อีก จันนี้น) เพราะฉะนั้น
เรองอยู่ผู้เดียวเดินสวัสดิ์ (อัตโนม
กิอยู่ผู้เดียวเหมือนกัน) ”.

ตตุณ เอกาติ “ภทุเท สีวัล
มุบุชติโน ปพยุพุห ມยา. ลุบุจิตา
บุน មဉุต น សกุกา ຍา. เอວມປ
ຕว ມยา ສໍວສຳ ກາຕຸ ນ ສກຸກາ
ຢສຸມາ, ຕສຸມາ ສිවີ ອໍທ ເອກີກາວເວນ
ວິຫຣິສຸສາມີ, ຕຸວົປີ ເອກາວ ວິຫຣາີ”ຕີ
ຕສຸສາ ໂອວທຳ ອທາສີ.

ສາ ຕສຸສ ວຈນໍ ສຸດຸວາ “ອີໂຕ
ປງຈາຍ ມຍຸ້ນໍ ມາຫານກນຣິນຸເຫນ
ສທີ່ ສໍວາໄສ ນາມ ນຕຸີ”ຕີ ວິຫຣາີ
ໂສກໍ ສະຸຈາເຮັດໍ ອສກຸໂກນຸດີ ອຸໂນໜີ
ໜຕຸເທີ ອຸ່ນໍ ປ່ຽນຕຸວາ ພລວປຣີເທິວ
ປຣີເທິວຕຸວາ ວິສຄຸບີ ຮຸດຸວາ ມານຄຸດ
ປັດ.

มหาສตຸໂຕ ຕສຸສາ ວິສຄຸບີກາວໍ ດັດຸວາ
ປັດ ວິໂກເປັດຸວາ ອຣຄຸບີ ປາວີສີ.
ຕສຸມີ ຂແນ ອມຈຸຈາ ອາຄນຸດຸວາ
ຕສຸສາ ສົງເງ ອຸທກໍ ອາສີບຸຈິດຸວາ
ໜຕຸປາເທ ປຣມຊູ້ນຸດີ. ສາ ສຄຸບີ
ປົງລົງກິດຸວາ ອຸງຈາຍ “ຕາຕາ ກຸ້
ຈາຊາ”ຕີ ບຸຈຸ້ນີ. “ນນ ຕຸເມຸ່ນປີ

ບຣດາຄຳແລ່ນັ້ນ ຄຳວ່າ ເປັນ
ຜູ້ເດືອວ ພຣະເພີສັດວີໄດ້ທຽງໃຫ້ໂລວທ
ພຣະນາງສිවລීບຣມຣາຊເທວີ່ວ່າ “ດູກ
ພຣະນາງສිවລීຜູ້ເຈີນ ນຫຼັມຸງກະຕ່າຍ
ທີ່ເກີດຕິດກັນມາແຕ່ເດີມ ອັນອາຕມາຄອນໜີ້ນ
ແລ້ວ ໄມເອຈຈະສිບຕ່ອກັນໄດ້ອີກ ແນີ້ອນ
ອາຕມາໄມ່ອາຈຈະອູ່ຮ່ວມກັບເຂອໄດ້ ອະນັ້ນ
ເພຣະອະນັ້ນ ອາຕມາຈັກອູ່ຄົນເດືອວ ແມ່
ເຂອງຈົງອູ່ຄົນເດືອວເດີດສිවລී”.

ພຣະນາງສිවລීຣາຊເທວີ້ນັ້ນ ທຽງສັດບ
ພຣະດຳວັສ ຂອງພຣະເພີສັດວີນັ້ນແລ້ວ ຈຶ່ງມີ
ພຣະເສາວນີ້ວ່າ “ຈໍາເດີມແຕ່ນີ້ປັ້ງວ່າ
ກາຮອູ່ຮ່ວມກັບ ພຣະເຈົ້າມ້າຫານກູ້ເປັນ
ຈອມນຣານຂອງເຮົາຈະໄມ້ມີ ດັ່ງນີ້” ໄມເອຈ
ທຽງອົດກລັ້ນຄວາມໂສກໄວ້ໄດ້ ຈຶ່ງທຽງ
ຖຸບພຣະທຽງດ້ວຍພຣະຫັດຕົ້ງທັງສອງ ທຽງ
ຄວ່າຄວບປຸ້ມ່າໄວເປັນອັນມາກ ທຽງຄື່ງ
ວິສ່ນູ້ງົງປາພລັ້ມລັງຍັງໜ່າຍໃຫຍ່.

ພຣະມ້າສັດວີ ທຽງທຽບພຣະນາງເປັນຜູ້
ເຈົ້າວິສ່ນູ້ງົງປາພ ກົງບສາວພຣະບາທເສດີຈ
ເຂົ້າໄປຢັງປ້າ. ຂະນະນັ້ນ ຂໍ້ມາຕຍໍຣາຊ-
ບຣີພາຣທັງໝາຍ ພາກັນນຳນໍ້າມາສຮງ
ພຣະສົງລະຂອງພຣະນາງຫ່ວຍກັນອູ່ງານ ທີ່
ພຣະຫັດຕົ້ງແລະພຣະບາທ. ພຣະນາງກລັບໄດ້
ພຣະສົດີພື້ນໜີ້ນມາເສດີຈຸກໜີ້ນຕັ້ງສາມວ່າ

ชานาถ"ติ. "อุปคาระ ตามตา"ติ.

"ແນະພອທັນຫລາຍ ພຣະຈາເສດີຈໄປໃໝ່". ພວກຄຳມາຕົມຢູ່ຫຼຸລຍ້ອນຄາມວ່າ "ກີ ພຣະແມ່ເຈົ້າ ທຽງທານມີໃຊ້ຮື້ອ". ພຣະນາງຕັບສ່ວ່າ "ພວກທ່ານທັນຫລາຍ ຈົງພາກັນເຖິງວັນດູເດີພ່ອ".

ເຕ ອີໂຕ ຈີໂຕ ຈ ຮາວິຕຸວາ ຕຳ ນ ປສ්සීສු. ສາ ມහපຣິທ່ວມ ປຣິເວິຕຸວາ ຮຸບໂປ ຈີຕັງຈານ ເຈົ້າ ກາເຮົວວາ ດັນຮມາລາທີ່ທີ ບຸເໜຸຕຸວາ ນິວຕຸຕິ. ມະຫາສັດໃຕປີ ອິມວນດົ່ມ ປົກສີຕຸວາ ສັດຕາຫພຸກນຸດເຮຍວ ອົກົມຸນາ ຈ ສາມປັດຕິໂຍ ຈ ນິພຸພດຕຸເຕຸວາ ບຸນ ມນຸສຸສປັດ ນາຄມື.

ພວກຄຳມາຕົມຢູ່ຈາກບົດປາແລ່ນັ້ນ ໄດ້ວົງໄປຂ້າງນີ້ບ້າງ ຂ້າງໂນ້ນບ້າງ ກີໄມ່ພບ ພຣະມະຫາສັດວັນນັ້ນ. ພຣະນາງເຮືອທຽງ ຄວ່າຄຣາງຢູ່ຈຳພັນເປັນອັນມາກ ຈຶ່ງປ່ອດ ໄທ້ສ້າງເຈົ້ຍ ດັ ສັດຕາທີ່ພຣະຈາ ປະທັບຢືນ ທຽງບູ້ຈາດ້ວຍຂອງຂອມ ແລະ ຮະເປີຍບົດອກໄມ້ເປັນຕົ້ນ ແລ້ວເສດີຈກລັບ. ຜ້າຍພຣະມະຫາສັດວົ່າ ເສດີຈເຂົ້າໄປຢັ້ງ ອິມວັນຕປະເທດ ທຽງບຳເພີ້ມານ ແລະ ອົກົມຸນາ ໄທ້ເກີດໃນໄກຍໃນ ລ ວັນ ເທົ່ານັ້ນ ແລ້ວໄມ້ເສດີຈມາສູຖາກມນຸ່ຍົກ.

ເກົ່ວປີ ນິວຕຸຕິຕຸວາ ອຸສຸກາເຮັນ ສທຸກີ ກົດຕັງຈານ ຈ ກຸມາຮິກາຍ ສທຸກີ ກົດຕັງຈານ ຈ ມຳສປິໂນຄັງຈານ ຈ ມີຄາສີແນນ ສທຸກີ ກົດຕັງຈານ ຈ ນາຮເທນ ສທຸກີ ກົດຕັງຈານ ຈາຕີ ສພຸພັດ ຈາເນສຸ ເຈົ້າຍານ ກາເຮົວວາ ດັນຮມາລາທີ່ທີ ບຸເໜຸຕຸວາ ເສັນາງຄຸປຣິວຸດາ ປຸຈຸ່າ ດັນຕຸວາ ມີຄືລານຄໍ ປຸຕຸວາ ອມພວນຫຼຸຍານ ປຸຕຸຕັສຸສ ອົກົເສັກ

ຝ້າຍພຣະນາງເຈົ້າສົວລືບມຣາຈທີ່ ຄວັນເສດີຈກລັບແລ້ວ ໂປຣດໃ້ສ້າງເຈົ້ຍໃນ ສັດຕາທີ່ທັນຫລາຍ ຄື່ອ ທີ່ພຣະຈາຕົວສ ກັບນາຍຊ່າງສຣ ທີ່ພຣະຈາຕົວສກັບນາງ ກຸມາຮິກາ ທີ່ພຣະຈາເສວຍເນື້ອເດັນສູນໆຂີ ທີ່ພຣະຈາຕົວສກັບມີຄາສີນດາບສ ແລະ ທີ່ພຣະຈາຕົວສກັບນາງທດາບສ ຖຸກແໜ່ງແລ້ວ ທຽງບູ້ຈາດ້ວຍສຸຄັນຫຼາຕີທັນຫລາຍ ມີຂອງຂອມແລະ ຮະເປີຍບົດອກໄມ້ເປັນຕົ້ນ ເປັນຜູ້

การเจตุวा ตั้ง เสนางค์ปริวุตต์ นคร เปปเสตุว่า สย อิสินีปพุพชุร์ ปพุพชิตุว่า ดตุเตว อุบุญาเน วสนุตี กสินบวิกมุ่ม กตุว่า มาນ นิพพตุเตตุว่า อปริหีนชุมาณา อายุหปริโยสาเน พรุหุ่มโลกปรายนา อโนสิ. มหาสตุเตปิ อปริหีนชุมาโน พรุหุ่มโลกบุปโคล อโนสิ.

อันเสนางค์นิกรแวดล้อมแล้ว เสด็จไป ภายหลังถึงมิถุนายน จึงทรงอภิเชก พระราชอรส ทรงพระนามว่าที่มาวุกุมา เป็นพระราชาในพระราชอุทยานอัมพวัน ทรงส่งพระราชอรส อันหมู่เสนางค์ บริหารแวดล้อมแล้ว เข้าไปยังมิถุนายน ส่วนพระนางเชอทรงผนวชเป็นดาบสินี ประทับอยู่ ณ พระราชอุทยานนั้น ทรง ทำกสินบวิกรวมให้ถาวรเกิดแล้ว ไม่เสื่อม จากมานในที่สุดแห่งพระชนมายุ มี พรหมโลกเป็นที่ไปในเบื้องหน้า. ฝ่าย พระบรมโพธิสัตว์มหาชนกราชา ไม่เสื่อม จากมานแล้ว ได้เป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก เช่นกัน.

สตุตา อิม ธรรมมเทสน์ อาริตุว่า “น ภิกขุเง อิทาเน, บุพเพปิ ตตากติ มหาภินิกุขมน์ นิกุขนุติ- เเยว”ติ วตุว่า ชาตก สมโภานเสสิ “ตทา สงกิ อนธุรุทธิ อโนสิ, ทิสาปามกุขพุราหุ่มโน กาสุสปิ, สมุทหรกุชิตา เทวต้า อุปุปลาณูนา, นารโท สาริปุตต์ติ มิคาชิโน โมคุคลุล้าน, ภุมาริกา เขมาภิกุณี, อุสุกาโน อาณนุโต, เสสบวิกษา พุทธบวิกษา อเหสุ, สีวัล ราชุลมາตा, ทีมาวุกุมาโน ราชุโล, มาต้าปิตโตร

พระศาสดาทรงนำพระธรรมเทศนา นี้มาแล้วว่า “ดูกรภิกขุหั้งหlays เรายเป็น ผู้อุกมหานิกเนษกรรมณ์ ในบัดนี้เท่านั้น ก็หมายได้ แม้ในครั้งก่อน ตตากตก็อก มหาภินิกุขกรรมณ์เหมือนกัน” ได้ทรง ประมวลชาดกว่า “หัวสักกเทวราช ในครั้งนั้น ได้มาเป็นอนธุรุทธะในบัดนี้ ทิสาปามกุขพราหมณ์ได้มาเป็นกัสสปะ นางเทพธิดาชื่อມณีเมฆลา ผู้รักษาสมุทร ได้มาเป็นอุบลวรรณภิกุณี นารา- ดาบสได้มาเป็นสารีบุตร มิคาชินดาบส ได้มาเป็นมหาโมคคลล้านะ นางภุมาริกา

มหาราชกุลani อเหสุ, มหาชนกนรินท์โห ได้มาเป็นเขมาราภิขุณี, นายซ่างศรได้ป่น อกเมว สมมาสมพุทธิโห อโนสี"ติ. มาเป็นอานันท์, บริษัทที่เหลือได้มาเป็นพุทธบริษัทแล้ว, พระนางสีวัลลีได้มาเป็นพระนางยโสธรามารดาราชานุล, ทีมาวุกุมารได้มาเป็นราชานุล. พระชนกพระชนนีได้มาเป็นมหาราชตระกูลแล้ว พระมหาชนกนรินทรชาผู้ทรงสมณเพศได้มาเป็นเรางองผู้เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยประการฉะนี้แล".

มหาชนกชาตกวณณนา ทุติยา.

พรณนามมหาชนกชาดก ที่ ๒ ๖๑.